

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SOKAK VE SİTE İÇİ MEKÂN KULLANIMLARININ İNCELENMESİ;
KONYA KENTİ ÖRNEĞİ**

Ferda ÖZPARLAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

KONYA, 2009

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SOKAK VE SİTE İÇİ MEKÂN KULLANIMLARININ İNCELENMESİ;
KONYA KENTİ ÖRNEĞİ

Ferda ÖZPARLAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

KONYA, 2009

Bu tez 24.07.2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Yrd.Doç.Dr. M.Çağlar MEŞHUR
(Danışman)

Doç.Dr. Abdullah KOÇAK
(Üye)

Yrd.Doç.Dr. Rahmi ERDEM
(Üye)

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOKAK VE SİTE İÇİ MEKÂN KULLANIMLARININ İNCELENMESİ; KONYA KENTİ ÖRNEĞİ

Ferda ÖZPARLAK

Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

2009, 83 Sayfa

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

Doç. Dr. Abdullah KOÇAK

Yrd. Doç. Dr. Rahmi ERDEM

Toplumların sosyal ve kültürel açıdan yaşadığı değişim en çok kentleri etkilemektedir. Bu süreçte, günümüz kentlerinde yaşanan hızlı değişimlere bağlı olarak fiziksel ve sosyal yapının yeniden şekillenmesi ile kentsel mekânın oluşumunda önemli bir yeri olan yarı kamusal mekânlar, özellikle son yıllarda toplumsal yapıda ortaya çıkan dönüşüme ve beklentilerin farklılaşmasına bağlı olarak köklü bir değişim geçirmiştir.

Bu sürecin en belirgin özelliği ise tarihsel süreçte Türk kentlerinde sokak üzerine temellenen mekân arayışının, son yıllarda toplu konut ve site tarzı yaşama kaymasıdır. Bu anlamda, mekân kurgusunu biçimlendiren ve yerleşme kültürümüze önemli ölçüde yön veren kavramlardan biri olan “**yarı kamusal mekânın**”, fiziksel ve sosyal açıdan yaşadığı değişim sürecinin kullanıcılar üzerindeki etkilerinin irdelenmesi önem taşımaktadır.

Bu çerçevede, çalışma kapsamında, mekânsal gelişimin en küçük birimini oluşturan, sosyal ve fiziksel anlamda kullanıcı-mekân etkileşimini sağlayan yarı kamusal hayatın temel unsuru ‘sokak’ kavramı ile ‘değişen mekân anlayışı’ olarak ifade edilen toplumsal beklentilere cevap verme adına yaygın hale gelmiş bir mekân üretme biçimi olan site tarzı yaşamda yarı kamusal mekânın karşılığını bulduğu

'ortak kullanım alanlarının' irdelenmesi, farklı iki mekân kurgusunun içerdđi farklılıkların ve kullanıcılar üzerinde yarattđı sosyal ve fiziksel etkilerin (olumlu ve olumsuz yönleri ile) ortaya konması ve yaşanan bu sürecin Konya kentinde yapılan saha araştırmaları ışığında somutlaştırılması amaçlanmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kentsel Mekân, Kentsel Mekân Hiyerarşisi, Yarı Kamusal Mekân, Sokak

ABSTRACT

Master Thesis

THE ANALYSIS OF STREET AND SPACE IN CLUSTER; THE CASE OF KONYA

Ferda ÖZPARLAK

Selçuk University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of City and Regional Planning

Advisor: Asst. Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR

2009, 83 Page

Jury: Asst. Prof. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR
Assoc. Prof. Dr. Abdullah KOÇAK
Asst. Prof. Dr. Rahmi ERDEM

Social and cultural change in societies mostly affects cities. In this process according to the rapid changes in today's cities; public spaces that has an important place in formation of urban space with physical and social structure, especially in recent years passed fundamental transformation according to transformation on social structure and different of the expectations.

But the most prominent feature; in the historical process in the Turkish city streets the space quest that is based on streets is the shift to life style of public housing and site. In this sense, to explicate "semi-public space" effects based on the change process of physical and social aspect users ,one of the concept that edits location format and significantly conduct our settlement culture format, is important.

In this framework, the scope of work, spatial development of the smallest constituent units, social and physical meaning user-space interaction for semi-public life of the basic elements of the 'street' with the concept of 'changing sense of place' as expressed social expectations respond to the name has become common place

generation format, the site style living in the semi-public spaces of the money found in the 'communal areas' to be examined, two different places of fiction are included differences and users created on the social and physical impacts (positive and negative aspects to) put in place and experienced the process Konya city in the field of research tangible improvements in the light is aimed.

Key Word: Urban Space, Hierarchy Of Urban Space, Semi-Public Space, Street

TEŞEKKÜR

SÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan “Sokak ve Site İçi Mekân Kullanımlarının İncelenmesi: Konya Kenti Örneği” konulu bu araştırma birçok kişinin değerli katkıları ve desteği ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikli olarak yüksek lisans eğitimimin başlangıcından itibaren bana büyük emeği geçen, tez çalışmamda bana yön veren, her aşamasında yakın ilgi ve önerilerinin yanında mesleki birikimi ve desteğiyle beni yönlendiren değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet Çağlar MEŞHUR’a sonsuz teşekkür borçluyum.

Çalışmamın oluşma ve gelişme aşamasında bana yön veren, sorduğum hiçbir soruda beni geri çevirmeyen ve değerli fikirleriyle yardımcı olan sevgili lisans ve yüksek lisans hocalarım Sayın Prof.Dr. S.Güven BİLSEL’e ve Sayın Prof.Dr. Erdoğan YAŞLICA’ ya, yaptığım alan çalışmalarında ve veri toplama aşamasında görüş ve düşünceleri ile yol gösteren Sayın Doç. Dr. Abdullah KOÇAK’a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca tez çalışmasının başlangıcından son aşamasına kadar her noktasında beni yalnız bırakmayan, maddi ve manevi her türlü desteğini esirgemeyerek her zaman yanımda olan çok değerli aileme, özellikle annem Nalân ÖZPARLAK ve babam Halis ÖZPARLAK’a bana göstermiş oldukları sonsuz özveri ve sabır için teşekkürlerimi sunarım.

Ferda ÖZPARLAK

Şehir Plancısı

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET	i
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
RESİMLER LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
TABLOLAR LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM - 1 GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	3
1.2. Çalışmanın Kapsamı.....	4
BÖLÜM - 2 KAYNAK ARAŞTIRMASI	5
BÖLÜM - 3 MATERYAL VE METOT.....	7
BÖLÜM- 4 MEKÂN KAVRAMI VE TOPLUMSAL BOYUTU.....	10
4.1. Mekân Tanımlanması.....	10
4.1.1. Mekân Algısı.....	12

4.1.2. Toplum - Mekân Etkileşimi	14
4.2. Kentsel Mekân Tanımlanması.....	17
4.2.1. Kentsel Mekân Hiyerarşisi.....	19
4.3. Bir Yarı Kamusal Mekân Ögesi Olarak “SOKAK”	23
4.3.1. Sokak Mekânın Ortaya Çıkış Süreci.....	23
4.3.2. “Sokak” Kavramının Tanımı	26
4.3.3. Sokağın Özellikleri.....	28
4.3.3.1. Fiziksel Özellikleri.....	28
4.3.3.2. İşlevsel Özellikleri.....	28
4.3.3.3. Sosyal Özellikleri.....	29
4.3.3.4. Psikolojik Özellikleri.....	31
4.3.4. Sokağın Kullanımında Meydana Gelen Sorunlar.....	32
4.3.5. Günümüzde Değişen ‘ Yarı Kamusal Mekân ’ Anlayışı	33
BÖLÜM-5 SAHA ARAŞTIRMALARI: Saha Araştırmasının Amacı, Kapsamı ve Araştırma Alanları.....	40
5.1. Çalışma alanının konumu ve özellikleri	41
5.2. Örneklem seçimi.....	45

5.3. Anket Çalışmalarının Değerlendirilmesi	58
5.3.1. Mekânsal kullanım açısından sosyal bileşenlerin irdelenmesi.....	58
5.3.1.1. Kullanıcıların arkadaşlık-komşuluk ilişkisi.....	59
5.3.1.2. Kullanıcı-mekân etkileşimi, beklenti ve ihtiyaçlar.....	63
5.3.1.3. Güvenlik.....	66
5.3.2. Mekânın Kullanımına İlişkin Fiziksel Bileşenlerin İrdelenmesi.....	68
BÖLÜM-6 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	76
BÖLÜM-7 KAYNAKÇA.....	80

EKLER

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa No

Resim 4.1	Sokağın Fiziksel Görünümü	28
Resim 4.2	Sokağın İşlevsel Görünümü.....	29
Resim 4.3	Sokağın Sosyal Görünümü	30
Resim 4.4	Çaybaşı Mevkii-Burhanettin Tirmizi Sokak	30
Resim 4.5	Zafer Mevkii- Alparslan Sokak	32
Resim 4.6	Zafer Mevkii- Tacülvezir Sokak	32
Resim 4.7	Değişen Yaşam Tarzına Bir Örnek ‘Tepe Evleri’	38
Resim 4.8	‘Şehir Siteleri’	38
Resim 4.9	‘Sültem siteleri’	39
Resim 5.1	Alaeddin tepesinden eski kent dokusunun görünümü	43
Resim 5.2	Eski Konya’daki Sokak Dokularından Görünüm	44
Resim 5.3	Şehir sitelerinden bir görünüm	48
Resim 5.4	Tepe evlerinden bir görünüm.....	49
Resim 5.5	Sültem sitelerinden yarı kamusal nitelik gösteren ortak kullanım alanları.....	49
Resim 5.6	Eski sültem sitelerinden sokak dokusuna bir örnek	50
Resim 5.7	Yaka Meram Mevkii Alaeddin Keykubat Sitelerindeki Mekan Kullanıma Örnek.....	51
Resim 5.8	Bir Diğer Site Yaklaşımı Olan Parlaker Sitesinden Görünüm	52
Resim 5.9	Zafer Mevkii den Sokak Dokularına Örnek	53

Resim 5.10	Bosna Hersek Mahallesiinden Site Kullanımına Bir Örnek “ Hizmet Siteleri”	54
Resim 5.11	Yörünge sitelerindeki mekânsal organizasyon	55
Resim 5.12	Mevlana'nın kuzeyinde yer alan Kar Şehir siteleri.....	56
Resim 5.13	Larende mevki - hünkâr sokak	57
Resim 5.14	Mevlana kuzeyinde yer alan sokak dokuları	57
Resim 5.15	Karatay ilçesindeki geleneksel sokak düzeni-Telli mescit sokak	58
Resim 5.16	Tepe evleri ve Parlaker sitesindeki ortak kullanım alanları ve yeşil alanlar.....	70
Resim 5.17	Bosna hersek mahallesi can sitesi ortak mekânlardaki fiziksel kullanımlar.....	70
Resim 5.18	Larende mevki - hünkâr sokak.....	71
Resim 5.19	Telli mescit sokak.....	71
Resim 5.20	Hizmet sitelerindeki otopark kullanımı.....	73
Resim 5.21	Sültem sitelerindeki otopark düzeni.....	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 3.1	Çalışma İle İlgili Verilerin Toplanma Yöntemi.....	8
Şekil 3.2	Araştırma Yönteminde Uygulanan Süreç.....	8
Şekil 4.1	Mekân sistemi ve bileşenleri	10
Şekil 4.2	Cullen’ın Kentsel Mekan Tanımlaması	13
Şekil 4.3	İnsan – Çevre Sistemi Arasındaki Etkileşim	16
Şekil 4.4	Ashihara’nın Kentsel Mekân Tanımlaması	17
Şekil 4.5	Krier’in Üç Farklı Ölçekteki Kentsel Mekân Tanımlaması	18
Şekil 4.6	Kentsel Mekân Hiyerarşisindeki Derecelenme	19
Şekil 4.7	Kamusal Mekân Gösterimi	21
Şekil 4.8	Yarı Kamusal Mekân Gösterimi	22
Şekil 4.9	Yarı Kamusal Mekân Gösterimi	22
Şekil 4.10	Orta Çağ Dönem Kentleri.....	24
Şekil 4.11	Antik Çağ Dönem Kentleri.....	25
Şekil 4.12	Sokak Kesitinden Bir Görünüş	27
Şekil 4.13	Sokak Mekânının Yapısı	27
Şekil 4.14	Sokağın Fiziksel Özelliği	28
Şekil 4.15	Sokağın İşlevsel Özelliği	29
Şekil 4.16	Sokağın Sosyal Özellikleri	30
Şekil 4.17	Le Corbusier’in Tanımladığı Modern Kent Dokusu.....	34
Şekil 4.18	Garnier’in Tanımladığı Eski Sokak Dokusu	35
Şekil 4.19.	Yeni Şehircilik Akımının İlk Olarak Uygulandığı ‘Seaside’ Yerleşmesi Planı.....	37

Şekil 5.1	Konya kentinin ülke ve il sınırı içerisindeki konumu	42
Şekil 5.2	Çatalhöyük yerleşiminin Konya kentindeki konumu	43
Şekil 5.3	Kentsel yapıdaki mekansal boyutlar	46
Şekil 5.4	Anket çalışmasının yapıldığı alanların Konya içindeki konumları.....	47

Tablo 5.1	Anket çalışması için belirlenen yüksek gelir grubu kullanıcı mekanları.....	48
Tablo 5.2	Anket çalışması için belirlenen orta gelir grubu mekanları.....	51
Tablo 5.3	Anket çalışması için belirlenen alt gelir grubu mekanları.....	54
Tablo 5.4	Komşularla görüşme sıklığı.....	59
Tablo 5.5	Gelir durumuna göre komşularla görüşme sıklığı.....	60
Tablo 5.6	Komşuların bir araya geldiği/karşılaştığı mekânlar.....	61
Tablo 5.7	Mekânı yaşanılabilir kılan etmenler.....	62
Tablo 5.8	Çocukların arkadaşlık ilişkisi.....	62
Tablo 5.9	Kullanıcıların konut memnuniyeti.....	63
Tablo 5.10	Kullanıcının çevresinde duyduğu rahatsızlıklar.....	64
Tablo 5.11	Kullanıcının çevresinde hissettiği eksiklikler.....	64
Tablo 5.12	Yarı kamusal alanların kullanım biçimleri.....	65
Tablo 5.13	Yaşanılan çevrenin güvenlik derecesi.....	66
Tablo 5.14	Yaşanılan mekânın gece kullanımı.....	67
Tablo 5.15	Çocuklar açısından mekânın güvenliği.....	67
Tablo 5.16	Gelir durumuna göre konut çevresindeki donatı yeterliliği.....	69
Tablo 5.17	Konut çevresindeki donatı yeterliliği.....	69
Tablo 5.18	Kullanıcının çevresinde duyduğu rahatsızlıklar.....	72

Tablo 5.19	Kullanıcının çevresinde hissettiği eksiklikler.....	72
Tablo 5.20	Site ve sokak düzenindeki kullanıcıların tercih ettiği konut tipleri.....	74
Tablo 5.21	Gelir durumuna göre site ve sokak düzenindeki kullanıcıların tercih ettiği konut tipleri.....	75

BÖLÜM-1 GİRİŞ

Yaşam alanı olarak kentler, insanların var olduğu, ürettiği ve biçimlendiği mekân olmanın yanı sıra, yaşadığı mekânı şekillendiren evlerin, sokakların, mahallelerin oluşturduğu bir bütün olarak ifade edilmektedir (Bilsel,2007). Kentlerimiz her geçen gün değişen ihtiyaçlar ve koşullar doğrultusunda yeniden yapılanmaya başlamış, bu anlamda toplumların sosyal ve kültürel açıdan yaşadığı değişimler en çok kentleri ve kentlileri etkilemiştir. Önceliklerin ya da beklentilerin değişime uğraması ile birlikte ortaya çıkan bu süreç kent yaşamı üzerinde sosyal olduğu kadar fiziksel etkiler de yaratmıştır/yaratmaktadır. Bu anlamda, kent mekânı üzerinde yaşanan değişimlerin gözlenmesi, nedenlerinin ortaya konması ve bu sürece ilişkin yapılacak çıkarsamalar **şehircilik** kültürü açısından büyük önem taşımaktadır.

Çalışmaya ilişkin tartışmanın daha çok şehircilik kavramı üzerinden yapılacak olması, Ülkemiz kentlerinin son 20 yıl içerisinde yaşadığı dönüşümle ilgilidir. İnsanların hayatını devam ettirmek için oluşturduğu mekânlar, biçimsel, işlevsel ve yapısal açıdan farklılıklar göstermektedir (Moughtin,1992). Bu nedenle günümüzde yaşanan hızlı değişimlere bağlı olarak kentlerin yaşadığı dönüşüm sürecinde ortaya konulan mekân biçimleri de farklı şekillerde tasarlanmaktadır. Tarihsel süreçte, Türk kentlerinde yarı kamusal hayatın sokak üzerine temellendiği mekân organizasyonu, son yıllarda toplu konut ve site tarzı yaşam biçimine dönüşmüştür.

Modern yaşamın getirdiği koşullar ve değişen ihtiyaçlar doğrultusunda tasarlanan toplu konut ve site tarzı çözümlerde güvenli ve konforlu bir kent yaşamı amaçlanmaktadır. Aslında, site tarzı mekân arayışı da, sokağın işlevine benzer biçimde, yarı kamusal alan ilişkisini sağlayacak alanları üretmeyi amaçlayan bir yaklaşıma sahiptir. Ancak, bu sürece yönelik en önemli eleştiri ise mekânsal ayrımlaşmanın getirdiği sosyal ve fiziksel izolasyondur.

Yine, bu yaşam tarzına ilişkin sorunların ortaya konduğu pek çok bilimsel araştırmaya karşın, toplumun hemen her kesimince talep edilen bir mekân üretim biçimi olmaya devam etmesinin temel nedeni, üretilen bu alternatifler belirli bir sosyal tabakaya hizmet verdiğinden, mekân kullanımı açısından farklı beklentilere cevap vermesidir. Ancak bu süreç bazı çelişkileri de içerisinde barındırmaktadır. Kentsel mekân kullanıcıları bir taraftan eskiden alışılâ gelen sokak mekânındaki sıcaklık ve samimiyeti ararken, diğer yandan daha rahat ve güvenli bir ortamda yaşamak istemesi sonucu site ve toplu konutlarda yaşamayı tercih etmektedir.

Ortaya konan bu saptamalar ışığında, ifade edilen sürecin somut biçimde yaşandığı Konya Kentindeki görsel ve mekânsal verilerden hareketle gerçekleştirilecek olan bu çalışma, son çeyrek yüzyıl içerisinde yaşanan mekânsal arayışlar, değişen yaşam biçimleri, yeniden yapılanma ve bunların yarı kamusal mekâna yansımalarının Konya örneklem alanında somutlaştırılması ve yarı kamusal nitelik gösteren sokak ya da site içi kullanım mekânların toplum üzerindeki fiziksel ve sosyal etkilerin ortaya konması açısından önem taşımaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı

İnsanlar arasındaki sosyal iletişim ve etkileşimin geliştiği ortamların en başında gelen yarı kamusal mekân kavramının kentliler ve kent üzerindeki anlamını irdelemeye yönelik yürütülen bu çalışma, yarı kamusal mekân anlayışı ile günümüzde bu kavramın değişen anlamını karşılayan mekânsal örgütlenmelerin kentliler üzerinde yarattığı sosyal ve fiziksel etkilerinin olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya konması ve yaşanan bu dönüşümün kent planlaması ve kentliler üzerindeki olası etkilerinin Konya kenti örneklem alanında irdelenmesi üzerine temellenmektedir. Bu tanımlama ışığında;

- Mekân kavramı nasıl tanımlanır?
- Toplum-mekân arasındaki etkileşim nasıl sağlanır?
- Kentsel mekân ve mekân hiyerarşisi kavramları nasıl tanımlanır?
- Yarı kamusal mekânlar hangileridir?
- Yarı kamusal mekân ögesi olarak kabul edilen sokak kavramının ortaya çıkış süreci nasıl evrilmiştir?
- Sokak kavramı ve özellikleri nelerdir?
- Türkiye’de sokak mekânının kullanım biçimi nasıl evrilmiştir?
- Günümüzde değişen ‘ Yarı Kamusal Mekân ’ anlayışının ortaya çıkış süreci nasıl gelişmiştir?
- Konya’daki mevcutta var olan eski sokak dokularıyla, değişen mekân arayışının bir sonucu olan “site” lerin sosyal ve fiziksel açıdan sunduğu olanaklar ve içerdiği sorunlar nelerdir?

sorularına yanıt aranması ve bu sürecin saha araştırmaları ve anket sonuçları ile somutlaştırılması çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Tarih boyunca yarı kamusal mekânlar, insanlar arasındaki sosyal iletişim ve etkileşimin geliştiği ortamlar olmuş, kentli, evinden çıktığı anda kentle ilişki kurmaya bu mekânda başlamıştır. Bu mekânların en başında gelen sokak ve zaman içerisinde pek çok faktöre bağlı olarak değişen mekân kullanımları kentsel ortamda olumlu ya da olumsuz yönde değişimler ortaya çıkarmıştır.

Bilindiği gibi endüstri sonrası yaşanan, fonksiyonalizm akımının öncülük ettiği, son yıllarda da değişen ihtiyaçlar, koşullar ve hızla gelişen teknoloji ile artış gösteren kontrolsüz ve hızlı gelişme, kimliksizlik ve kaosa neden olmakta, bu kaosun yol açtığı dönüşümlerden ise en çok mekânlar etkilenmektedir. Bu bağlamda yarı kamusal mekânın anlamı ve kullanımı değişmeye başlamış, geleneksel sokak dokuları yerlerini yüksek katlı beton yapılar arasında kalan kullanımlara bırakmıştır.

Bu tanımlamalar ışığında, Konya Büyükşehir Belediyesi Sınırları içerisinde gerçekleştirilecek olan çalışmanın temelinde, yarı kamusal yaşamın tanımlanması ve değişen mekân anlayışının kullanıcılar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini ortaya konması yatmaktadır. Çalışmadan elde edilmesi hedeflenen temel kazanım ise, elde edilen bulgular doğrultusunda, mekân tasarımında kent plancılarının üreteceği çalışmalara altlık oluşturulabilecek önerilerin ortaya konmasıdır.

BÖLÜM-2 KAYNAK ARAŞTIRMASI

Çalışma kapsamında öncelikli olarak yarı kamusal mekân kavramını anlamaya yönelik kentsel mekân, mekân hiyerarşisi, günümüzde değişen yaşam koşulları ve bunun doğurduğu yeni yaşam biçimleri gibi temel kuramsal bilgilere ulaşılmaya çalışılmış, araştırmayı yönlendiren ve çalışmaya ışık tutan kaynaklar hakkında kısaca özetler verilmiştir.

Değerli hocamdan almış olduğum yüksek lisans dersi, sokak mekânının tarihsel süreçteki yerinin, Antik ve Orta Çağ dönem kentlerindeki sokak mekânının gelişiminin ortaya konması ve buna ilişkin örneklerin elde edilmesi açısından önemli bir katkı sağlamıştır (Yaşlıca, 2007).

Bakan ve Konuk'un (1987), insan ve çevre ilişkileri ve bu iki unsurun etkileşimiyle gerekliliklerini ortaya koyarak yaptıkları çalışmada, kentsel dış mekânlar, geçiş alanları olarak tariflenen sokak mekânı ve diğer kentsel mekânlara ait tasarım ilkeleri, gereksinim ve standartlarının belirtildiği kaynaktan yararlanılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Carmona, Health, Oc, Tiesdeil (2004), kentsel mekânın sosyal, fiziksel ve görsel yönlerine vurgu yaparak çok boyutlu bir kavram olduğunu ayrı ayrı bölümlerde ifade ettikleri çalışmalarında, özellikle sosyal ve görsel boyutta, sokak kavramı ve günümüzde değişen mekân kullanımlarına yönelik verdiği bilgiler çalışmada yer almıştır.

Yine değerli hocamdan almış olduğum yüksek lisans dersi, kentsel tasarımın temel unsurları, mekân ve değişen mekân kullanımlarına ilişkin kavramlar, farklı anlatım dili ve görsel sunumlar açısından çalışmaya yön vermiştir (Bilsel,2007).

Ashihara (1970), literatürde bir klasik haline gelen “Exterior Design In Architecture” adlı çalışmasında, kentsel mekânın özellikleri ve dış mekân kavramına ilişkin tanımlamalara yer verilmiştir.

Bunun yanında Norberg Schulz’un (1971), mekân algısı, mekânın temelindeki bileşenler ve sunmuş olduğu zengin görsel malzemelerin yer aldığı çalışmasında, mekân kavramına yönelik getirdiği tanımlamalardan yararlanılmıştır.

Yine Gür’ün (1996), kentsel mekâna yönelik geniş tartışmaların yer aldığı “Mekân Örgütlenmesi” adlı eserinde, özellikle mekân kavramı, üretimi ve organizasyonu bağlamında tanımlamalarına çalışmada yer verilmiştir.

Gökgür’ün (2006), değişen yaşam tarzları ve modern hayatın göstergesi olarak ifade edilen güvenli siteler ve rezidans tipi yapıların özelliklerini detaylandığı çalışmasından, bu sürecin ve kullanıcılarının sosyal, ekonomik ve psikolojik etkisi konusunda faydalanılmıştır.

Çelik, Favro, Ingersoll’un (2007), editörlüğünü yaptıkları ve dokuz ayrı şehrin sokaklarının incelendiği çalışmada, sokağın tarihsel gelişim süreci, bu süreçte uğradığı dönüşümler ve Spiro Kostof’un yıkım düşüncesine karşı çıkan eleştirileri çalışmaya ışık tutmuştur.

Ayrıca, Alver’in (2007), kentsel mekân tartışması içinde özellikle mekânın sosyolojik yönüne vurgu yapan kaynak, mekâna ilişkin yapılan çok yönlü tanımlamalar, toplum – mekân ilişkisinin ve değişen koşullar doğrultusunda ortaya çıkan site anlayışı ve üretilen bu mekân biçimlerinin yarattığı olumlu ve olumsuz etkilerin ortaya konmasında çalışmaya ışık tutmuştur.

Çevik’in (1991), hazırladığı doktora çalışmasında yer verdiği kentsel mekân hiyerarşisine yönelik tanımlamalar, sınıflandırmalar ve yarı kamusal mekânı ifade eden çözümlerin belirtildiği kaynak, mekân hiyerarşisi ve biçimine yönelik veriler açısından çalışmaya katkı sağlamıştır.

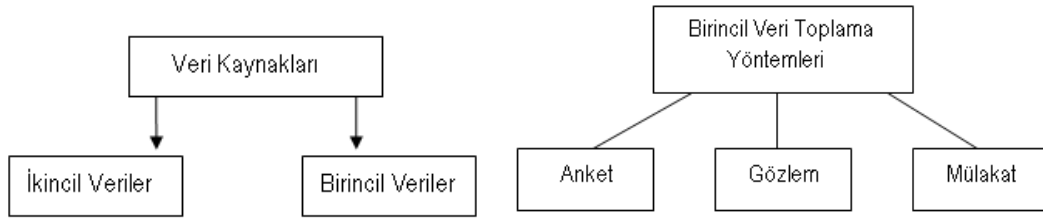
BÖLÜM-3 MATERYAL VE METOT

Bu çalışma kapsamında, öncelikle konu ile ilgili teorik bilgiler derlenmiş, sonrasında, bu bilgiler ışığında Konya kenti örneklem alanında anket ve saha araştırmaları yapılarak yarı kamusal mekân ve bunun değişen kullanımına yönelik ortaya çıkan anlayışın kullanıcılar üzerindeki etkilerine yönelik saptamalar yapılmıştır.

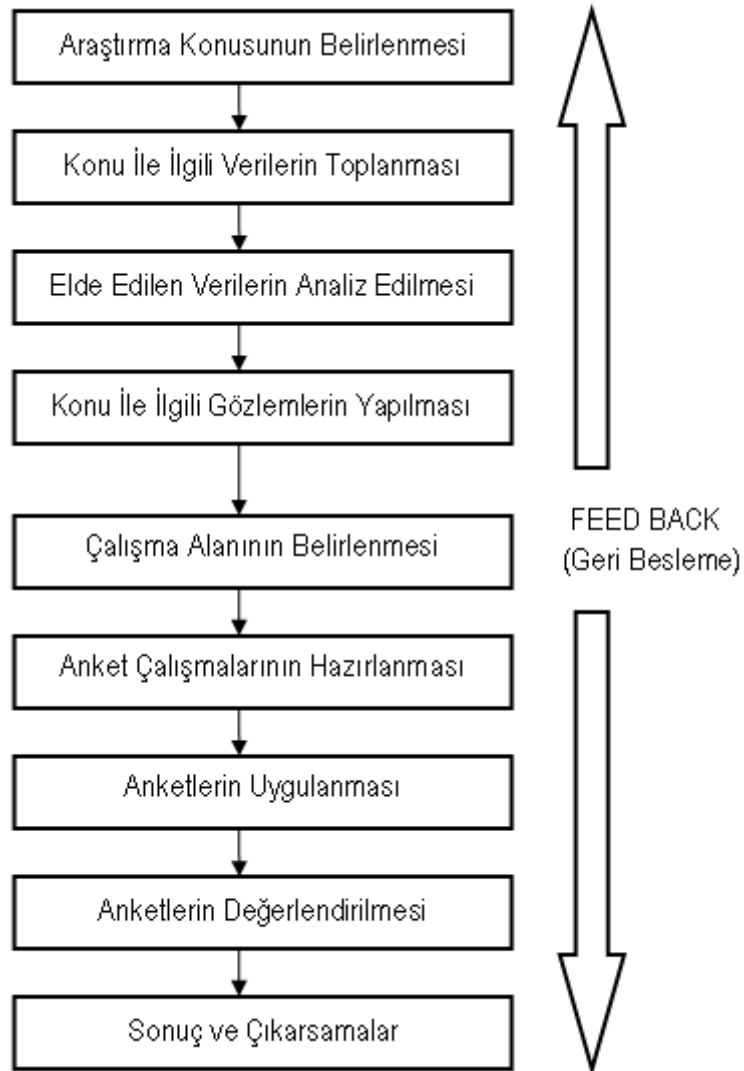
Çalışma ile ilgili bilgiler; konuyla doğrudan ve dolaylı ilişkili literatürü oluşturan kitap, dergi, makale, tez çalışmaları, üniversitelere ait kütüphaneler, YÖK kütüphanesi, Ulakbim Tarama birimi, Milli Kütüphane, ilgili resmi kurumlar, belediyeler ve meslek odaları kütüphaneleri ve yayınları, konu ile ilgili olabilecek web siteleri ve online veritabanları taranarak edinilmiştir.

Konunun araştırılmasında tarihsel yöntem, literatür araştırması, yazılı ve sözlü görüşmeler gibi yöntemlerden yararlanılmıştır. Çalışma ile ilgili veriler farklı amaçlar için daha önceden derlenen ikincil verilere dayandırılarak araştırmacının değişik araçlar kullanarak topladığı birincil verilerden elde edilen bilgiler sonucu ortaya konulmuştur.

Çalışmanın amacı doğrultusunda yapılan alan araştırması Konya kentinde belirlenen örneklem alanlar üzerinde, mekânın sosyal, fiziksel ve ekonomik boyutunu irdeleyen görsel ve yazılı kuramsal bilgiler, çekilen fotoğraflar, saha çalışmalarında yapılan birebir gözlem ve ilgili kurumlarla yapılan görüşmelerle elde edilen verilerin, karşılıklı etkileşim içinde yapılan anket uygulamaları ve sonuçlarının değerlendirilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalar sırasında yöntemin geliştirilmesinde Arseven (2005), Balcı (2001), Yıldırım ve Şimşek (1999), Bailey (1994) kaynaklarından yararlanılmıştır.

Şekil 3.1. Çalışma İle İlgili Verilerin Toplanma Yöntemi (Yıldırım ve Şimşek,1999)

Şekil 3.2. Araştırma Yönteminde Uygulanan Süreç

Çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Bu kapsamda;

- Birinci, ikinci ve üçüncü bölümde çalışmanın amacı, yöntemi ve özgünlüğüne yönelik tartışmalar yer almaktadır.
- Dördüncü bölümde, konuyla ilgili olarak mekân, sokak ve “site” kavramlarının tanımı yapılarak bu kavramların oluşum süreci, özellikleri, olumlu ve olumsuz yönlerine yönelik kuramsal çerçeve oluşturulmuştur.
- Beşinci bölümde, dördüncü bölümden elde edilen bilgiler ışığında, Konya kentinde belirlenen yarı kamusal mekân kullanımları, sokak dokuları, toplu konutlar ve sitelerdeki kullanıcı kitlelerine yaşadıkları mekânın kendilerini sosyal ve fiziksel açıdan tatmin etme düzeyini tanımlamaya yönelik yapılan anket çalışmalarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir.
- Altıncı bölümde ise, dördüncü bölümden elde edilen verilerle, beşinci bölümde yapılan anket ve saha araştırmalarından elde edilen sonuçlar doğrultusunda yarı kamusal yaşamın temeli sokak dokuları, toplu konutlar ve yeni yaşam biçimine yansımalarının olumlu ve olumsuz yönleri tartışılmış ve bu çerçevede kent plancılarına mekânın tasarımı açısından sunulabilecek öneriler ortaya konmuştur.

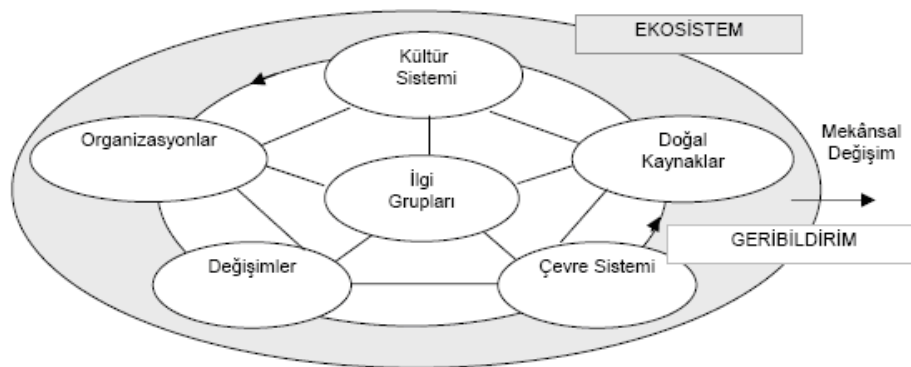
BÖLÜM – 4 MEKÂN KAVRAMI VE TOPLUMSAL BOYUTU

4.1. Mekân Tanımlanması

Kentteki mekânsal örgütlenmenin temelini anlamak için öncelikle mekân kavramına açıklık getirmek gerekir. Bu çerçevede mekân farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Mekân sözlük anlamıyla bir şeyin, bir kişinin bulunduğu, bir eylemin veya olayın geçtiği ve gerçekleştiği yer olarak açıklanır (Büyük Larousse, 1986).

Mekân aynı zamanda “günlük anlamlar kazandırılarak doğallaştırılan, zamandan daha karmaşık farklı boyutları olabilen bir olgu”dur (Bilsel, 2007). Başka bir tanımlamaya göre mekân, bir kişi veya grubun yeri olarak ifade edilebilen, farklı kültürlerin bir araya geldiği, insan ilişkilerini barındıran yer olarak ifade edilmektedir (Gür, 1996).

Tümertekin’e (1994) göre ise mekân bir sistemdir ve kentsel ortamdaki bütün bileşenler (doğal, çevresel ve kültürel etmenler) bu sistemin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu anlamda, bileşenler arasında devamlı bir etkileşim ve değişim söz konusudur.

Şekil 4.1. Mekân Sistemi ve Bileşenleri (Tümertekin, 1994)

Mekânın sosyolojik yönüne vurgu yapan Alver (2007), mekânı çevresel bileşenlerin ve yaşam alanlarının oluşturduğu ‘yer’ olmanın yanı sıra, çeşitli yaşam biçimlerinin, kimliklerin ve toplumsal ilişkilerin var olduğu değerler bütünü olarak ifade etmektedir. Bu açıdan mekânın, toplumsal bir örgütlenme olduğunu ve ancak toplumsal çıkarımlarla değerlendirildiğinde gerçek anlamını bulabileceğini ileri sürmektedir. Çünkü mekânı kendi başına bir nesne yerine, içinde barındırdığı insanla birlikte sürekli değişen bir olgu olduğunu ve bu nedenle yaşanan yerin çok yönlü değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Soja (2000), ‘Postmetropolis’ adlı çalışmasında “Büyük kentsel oluşumlar yaparken her şeyin kökeninde mekân yaklaşımı vardır” ifadesini kullanırken yapmış olduğu bu çalışmasında mekânı üç başlık altında sınıflandırmıştır:

1. Firstspace (algılanan mekân)
2. Secondspace (kavranılan mekân)
3. Thirdspace (yaşanılan mekân)

Soja’ya göre; Firstspace’de tarihsellik ve sosyallik baskın durumda, mekânsallık ise yan unsur olarak görülmektedir. Bu mekân türünde doğrudan elde tutulan somut ve özel dokusu olan bir kentleşme vardır ve bu da bir yaşam biçimi olarak algılanmaktadır. Secondspace’de ise mekânsallık yapıcı bir eleman olarak yerini bulmaktadır. Kentsel imaj için tanımlanan mekândır. Gerçekte olmayan ancak hayalimizde ideal olan mekân olarak tanımlanmaktadır. Son olarak Thirdspace’de Lefebvre çıkışlı; gerçek olan ve hayal edilen mekân tasarlanmaktadır. Kentsel mekân insansal içerikleri ve insanın mekânsallığı ile ortaya çıkan, insanın tümüyle yaşamsal olduğu bir yer olarak tanımlanmıştır (Bilsel, 2007).

4.1.1. Mekân Algısı

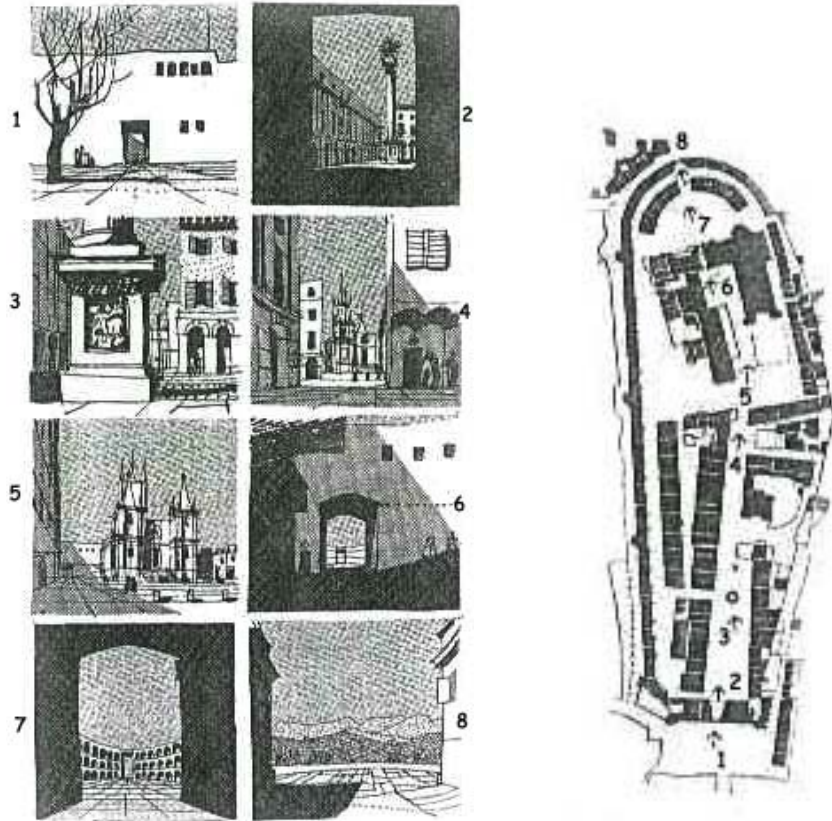
Mekânda algı psikolojisinin temelinde dış dünyanın duyumlarla gelen imgesinin bilinçte gerçekleşen tasarımı yani bir olayı ya da bir nesneyi duyum yoluyla almak, anlamak ve aktarmak gerekmektedir. Buradaki anlam (sense), kişinin bilinçsel şekillenme sonucu ortaya çıkan düşünce olarak ifade edilirken, algılanan nesnenin doğru bir biçimde aktarılması da gerek mekânlar arası bağlantı kurulmasında, gerekse mekânsal ilişkilerin oluşturulmasında etkili olmaktadır (Bilsel, 2007).

Bu bağlamda Cullen'ın (1986), üzerinde durduğu üç boyutlu mekân kalitesi kriterlerinden yola çıkarak Gestalt'ın tasarım ilkeleriyle ilgili çalışmalarının kent mekânına yansıtılması yöntemleri irdelenecektir.

Öncelikli olarak Cullen (1986), kentsel mekândaki en değerli şeyin o mekânın siluet özellikleri ve renkleri olduğunu ifade ederken, bunun başarılı olması için titiz ve 3 boyutlu düşünmek gerektiğini, kent görünümünün görsel yönünü açıklayabilmek için de 'görsel süreklilik' kavramını kullanırken bu deneyimi zıtlıkların lezzeti ile oluşan seri bir keşfe benzetmektedir. 'Var olan manzara' ya ek olarak bir de 'meydana çıkan manzara' olduğunu, bir mekânın içinde bulunma hissini yanı sıra güçlü bir his olan dışında olma hissini de yaşadığını belirterek, o 'yer'in öyküsünün devamı için kentsel mekânın hareket eden insanın görüş noktalarına (vista) göre tasarlanması gerektiğini savunmaktadır (Bkz. Şekil 4.2).

Ayrıca kentsel tasarımda bütünlük ve çeşitliliği sağlayan Gestalt ilkelerinin, tasarımın temelini oluşturduğunu ifade etmek gerekmektedir. Gestalt yaklaşımının altındaki düşünce, parça parça veya ayrı ayrı birimlerin birleşip çevre psikolojisi altında anlamlı bir şekil kazanmasıdır. Bir bütünü oluşturan parçalardan çok, bu bütüne anlamını veren parçaların bir araya gelişleri ve aralarındaki ilişki önem kazanmaktadır. Bu teoriye göre tüm algılarımız bir bütün içinde organize edilmektedir (Bilsel, 2007; Carmona ve ark. 2004b) (Bkz. Ek-1). Gestalt Yasaları olarak ifade edilen ilkeler temel başlıkları ile;

1. Benzerlik (similarity)
2. Yakınlık-Bitişiklik (proximity-nearless)
3. Süreklilik (continuity)
4. Biçim/Zemin İlkesi (common figure and common ground)
5. Kapalılık/Tamamlanma (the principle of closure)
6. Simetri (the principle of symmetry)
7. Yön İlkesi (the principle of orientation)
8. Kuşatılmışlık ilkesi (the principle of enclosure)
9. Kenarların Duyarlılığı ilkesi (sense of edges)
10. İyi eğriler ilkesi (the principle of continuation) dir.

Şekil 4.2. Cullen (1986), bütüncül planlama yaklaşımı doğrultusunda kentteki kullanıcıların vistaları üzerinden değerlendirme yaparak kentsel mekânda seri görme ve algılamanın önemini vurgulamıştır.

Gestalt ilkelerinin kentsel mekân kurgusuna nasıl katkı sağlayabileceğini tekrar gözden geçirecek olursak; şekil ve zemin ilişkisi tasarım aşamasında, ortak bir mekân oluştururken, binaların biçimi ile o mekânın daha kolay algılanmasını ve mekânın kalitesinin artmasını sağlamaktadır. Şöyle ki, kapalılık ilkesi sayesinde kent mekânında daha kontrollü ve etkili mekân hissinin yaşatılması önemli bir araç olarak kabul edilmektedir. Bunun yanında, kenar duygusu ile mekân duygusu arasında yakın bir ilişki söz konusu olduğundan, kenarların duyarlılığı ile kentsel mekândaki yapıların dizilimi sonucu yollar, kenarlar vurgulanabilir, sokakların ve meydanların oluşumunda sınır koyma kolaylaşırken, kentsel ortamda da pozitif mekân duygusunu ortaya çıkarmaktadır.

Özetle kentsel mekân oluştururken göz önünde tutulacak tasarım kriterleri ve görsel etki verileri, mekânın kimliğini ve işlevine uygunluğunu etkilemektedir. Bu nedenle planıcı mekânı tasarlariken bu kriterleri göz önünde bulundurması gerekmektedir. Çünkü kentsel tasarım ilkelerinin de temelini oluşturan bu veriler nitelikli kentsel mekân oluşumunu sağlamada önemli birer yol göstericidir.

4.1.2. Toplum - Mekân Etkileşimi

İnsan ve toplum mekânın varoluşunda iki temel unsurdur. En genel anlamda mekân, fiziksel yapıların oluşturduğu ‘yer’ olmanın yanı sıra, toplumsal olayların, örgütlenmenin ve kimliğin yaşandığı sosyal bir olgudur. Geçmişten günümüze mekânsal organizasyonların insan ve toplumun yansıması sonucu oluştuğunu ileri süren Alver (2007), insan-çevre ilişkisinde çevreyi, üst ölçekte kent, köy; daha alt ölçekte ise ev, çarşı, alışveriş merkezi gibi insanları çevreleyen yer olarak görürken, insanların toplumsal faaliyetlerini sürdükları mekânları ise mahalle, sokak, meydan ve cadde olarak tanımlamaktadır. İnsanın varlığını, statüsünü ve kimliğini bu mekânlar aracılığıyla ortaya koyması mekânın toplumsal boyutla olan etkileşimini vurgularken, toplum ve mekânın bir bütün olduğunu; yine, insan ve toplumun mekânda anlam kazandığını ve oluşumunu gerçekleştirdiğini ileri sürmektedir.

Anlıyoruz ki insanlar ve çevreleri arasındaki bağ ve ilişkinin temeli kentsel mekânlar aracılığıyla oluşmaktadır. İnsanların ihtiyaç ve davranışlarının etkisi çevreyi, çevrenin etkisi ise insanları değiştirmektedir. Buradaki mimari ve çevresel saptamalar göz önüne alındığında fiziksel çevrenin ve yapıların insanların davranışlarını etkilediği görülmektedir.

Bu bağlamda Maslow (1968), insanların temel ihtiyaçlarını hiyerarşik bir biçimde 5 unsur üzerinde tanımlamaktadır:

1. Psikolojik gereksinimler: Samimiyet, konfor vs.
2. Güvenlik: Tehlikeden soyutlanma
3. İlişkilendirme; çevreye yararlı olma
4. Saygı duyma: Etrafımızdaki insanlar tarafından değerli olduğumuzu hissetme.
5. Hedefe ulaşma: Etkinlik gösterme (Carmona ve ark. 2004a).

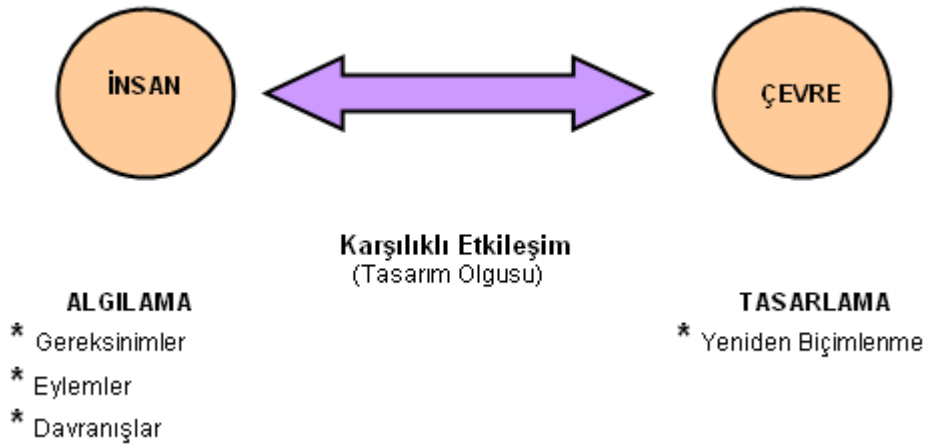
Gehl (1996), "*Life Between Buildings*" adlı kitabında, bu ihtiyaçlar doğrultusunda mekân etkileşiminin sağlanmasında sosyal boyutun vurgulanması gerektiğini ifade ederken bunu 3 kategoride ele almıştır:

1. Gerekli Aktiviteler: Yapılması zorunlu olan davranışlardır. Bunlar okula ya da işe gitmek, otobüs beklemek ve alışveriş yapmaktır. Burada zorunluluktan dolayı katılımcıların mekân seçme seçeneği olmadığından fiziksel mekânlar çok etkili olmamaktadır.

2. Kişisel Aktiviteler: İstedığımız mekânda ve zamanda yapılan davranışlardır. Yürüyüşe çıkmak, kafeye gitmek vs. Bu durumda kişi kendi istediğine göre seçim yaptığından kentsel ve kamusal mekânların rolü etkili olmaktadır.

3. Sosyal Aktiviteler: İnsanlar sosyal aktivitelerini çevresel koşulları en iyi olan mekânlarda gerçekleştirmek isterler. Tanışmalar, toplantılar yapıldığı mekânın niteliğine göre şekillenmektedir (Carmona ve ark. 2004a).

Gehl'in ifade ettiği bu sınıflandırmalar kentsel mekânın oluşumunda, şekillenmesinde, kullanımında insan-mekân yani toplum-mekân etkileşiminin sağlanmasını kolaylaştırırken bu ilişkinin kurulmasında da temel altlık oluşturmaktadır.

Şekil 4.3. İnsan – Çevre Arasındaki Etkileşim
(Bilsel, 2006)

Yukarıda da ifade edildiği gibi insan gereksinimleri, eylemleri ve davranışları ile bir bütündür. Bu bütünün tamamı insan sistemi olarak nitelendirilirken kentsel mekânda algılamının temelini oluşturmaktadır. Çevrenin insan üzerindeki etkisi tek yönlü olmadığından insan sistemi ile çevre sistemi sürekli etkileşim halindedir (Bilsel, 2006). Bu etkileşim süresince insan ihtiyaçları, yaşam tarzları ve toplumsal değerler (kültür, kimlik) doğrultusunda mekân örüntüsü zamanla değişime uğrayarak mekânın yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Yaşanan değişimler, insanların toplumsal yaşamlarını sürdürdüğü mekânların en başında gelen sokak ve benzeri kullanımlar (cadde, ortak kullanım mekânları) üzerinde etkisini daha da çok hissettirmektedir. Bu nedenle karşılıklı etkileşim sonucu ortaya çıkan tasarım

olgusunda, mekânsal ilişkilerle toplumsal ilişkilerin birbirinden asla ayrı düşünülmemesi ve uygulanan süreçlerde de tamamlayıcı bir etki aracı olarak düşünülmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Alver, 2007).

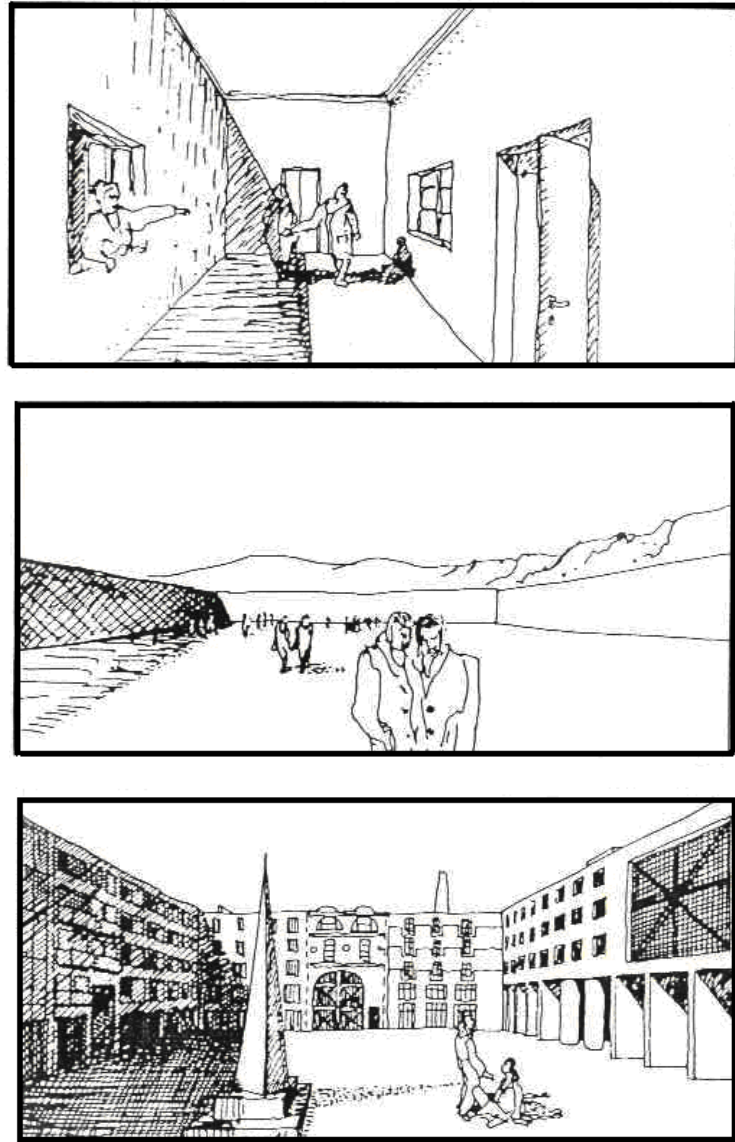
4.2. Kentsel Mekân Tanımlanması

Kentsel mekân yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür. Bu anlamda kentsel mekânın oluşmasındaki temel amaç, kentteki insanlara “**nitelikli mekân**” arayışı içerisinde yaşam konforu sağlamaktır. Söz konusu mekânlar cepheler, meydan, sokak, çeşme, ağaç, köprü, tekil ya da grup olarak tarihsel yapılarla bütünleşmenin yanı sıra, kente odak ve canlılık katmaktadır (Bakan ve Konuk 1987; Trancik, 1986).

Kentsel mekânlar “iç mekân” ve “dış mekân” olarak iki bölümde incelenirken bu ayrım da geleneksel ve kültürel sürekliliğin sürdürülebilmesi amaçlanmaktadır (Krier, 1984; Ashihara,1970). Krier (1984), dış etkilerden korunan iç mekânı özel yaşamın simgesi olarak vurgularken, açık dış mekânı hareketin ve iletişimin olduğu sokak ve meydan olarak tanımlamaktadır. Ashihara (1970) ise iç mekânın duvar, zemin ve tavan olmak üzere üç düzlemden, dış mekânın ise sadece iki düzlem olarak duvar ve zeminden oluştuğunu ifade etmektedir.

Şekil 4.4. Ashihara'nın Kentsel Mekân Tanımlaması (Ashihara, 1970)

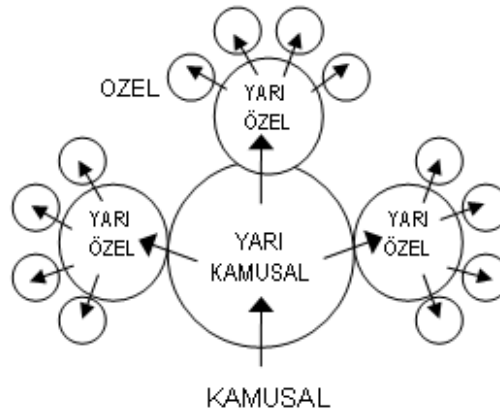
Şekil 4.5. Krier'in Üç Farklı Ölçekteki Kentsel Mekân Tanımlaması
(Krier, 1984)

Yukarıda ifade edilen tanımlamalar göz önüne alındığında, kentsel mekânın fiziksel boyutu kadar sosyal ve kültürel yönünün olduğu görülmektedir. Bu anlamda kentsel mekân kavramına ilişkin nitelik tartışması sadece kapalılık, ölçek, oran ilişkisini irdeleyen fiziksel ölçütler üzerinden değil, kamusal-özel alan gibi mekânın kullanım niteliğini belirleyen ve sosyal yönüne vurgu yapan yaklaşımlar açısından da önem taşımaktadır.

4.2.1. Kentsel Mekân Hiyerarşisi

Yarı kamusal mekân kullanımlarının sosyal ve fiziksel açıdan analiz edilmesi, kullanıcı-mekân arasındaki sosyal ve fiziksel etkileşimin sağlanmasında kentsel mekân hiyerarşisinin rolünün ortaya konması çalışma açısından önem taşımaktadır. Ancak burada, kentsel mekân hiyerarşisini tanımlayan “mahremiyet ve territorium” kavramlarının sahiplenmeye göre değişim gösterdiği ve kişilerin yaşama alanlarının örgütlemesine yön veren etmenler olduğu göz ardı edilmemelidir (Özen ve Çevik, 1995).

Bu tanımlama ışığında, kentsel mekân hiyerarşisinde, insanların çevreleriyle olan ilişkisi ve sosyal yaşamlarına göre değişiklik gösteren, özel alan, kamusal alan ve geçiş bölgeleri (yarı özel-yarı kamusal) olmak üzere bir derecelenme söz konusudur (Bakan ve Konuk, 1987)(Bkz Şekil 4.6).

Şekil 4.6 . Kentsel Mekân Hiyerarşisindeki Derecelenme
(Newman 1972'den uyarlanmıştır)

Kentsel mekân hiyerarşisindeki ilk mekân türü olarak tanımlanan **özel mekânlar**, kullanıcıları tarafından kontrol edilen, sahiplenilen, bireylerin özel

ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıkları alanlardır. Bu mekân türünde mahremiyet ve sahiplenme etkin olarak hissedilmektedir (Erdönmez ve Akı, 2005).

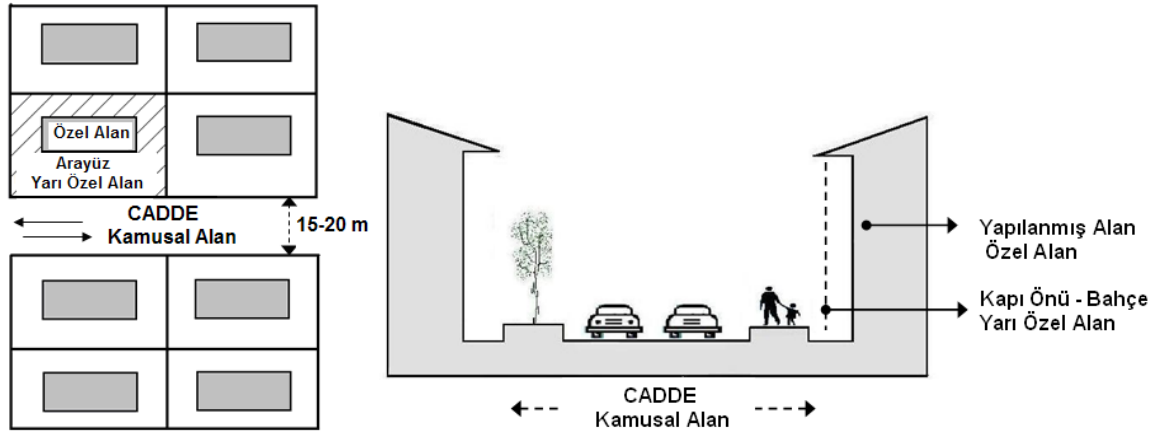
Kamusal alan ise fiziksel mekân ve sosyal aktivitelerden oluşmaktadır. Bütün bu aktiviteler ve olaylar kamusal mekânın temelini oluştururken, Habermas, kamusal alanı toplumsal çevreden çok bir dizi toplumsal daire olarak algılamaktadır (Carmona ve ark., 2004a). Kamusal alanları özel alandan ayıran en önemli özellik, bireyin özel mülkiyet alanlarının tersine herkesin tartışmasız girebileceği, serbestçe hareket ettiği kamuya ait mekânlar olmalarıdır (caddeler, parklar, meydanlar vs) (Erdönmez ve Akı, 2005)(Bkz Şekil 4.7).

Mekân hiyerarşisi içerinde özel mekândan kamusal mekâna geçişte bir derecelenme, bir geçiş mekânı söz konusudur. Bu mekânlar hiçbir zaman sert ve kesin sınırlarla ayrılmamaktadır. Aralarında derecelenme olması gerekmekte, bu derecelemede ara mekânlar, yarı özel ve yarı kamusal mekânlar şeklinde tanımlanmaktadır. **Yarı özel mekânlar**, konuta ait, kişilerin kendilerini güvende hissettikleri, sokaktan bakıldığında da görülebilen, ancak özel mülkiyetteki kişiler tarafından kontrol (denetim) edilen mekânlardır. Bahçeli evlerde ya da apartmandaki ön bahçe, kapı önü bu açılıma örnek olarak gösterilebilecek mekânlardır. **Yarı kamusal mekânlar** ise kamu ya da özel mülkiyete ait olan, kullanıcısı tarafından denetim altında tutulan mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda günlük eylemlerin gerçekleştirildiği sokaklar, sosyal karşılaşmanın gerçekleştiği mekânlar olması açısından yarı kamusal özellik göstermektedir (Bakan ve Konuk, 1987). Ortak kullanım alanları da bu sınıflandırma kapsamında yer almaktadır (Bkz. Şekil 4.8-Şekil 4.9). Yarı özel ve yarı kamusal mekân kavramları birbirinden kesin çizgilerle ayrılmamakla birlikte, sadece bir sokak kapısı kadar çizgisel de olsa, özel ve kamusal mekânlar arasında bir arayüz olduğu kabul edilmektedir (Özkan, 2002).

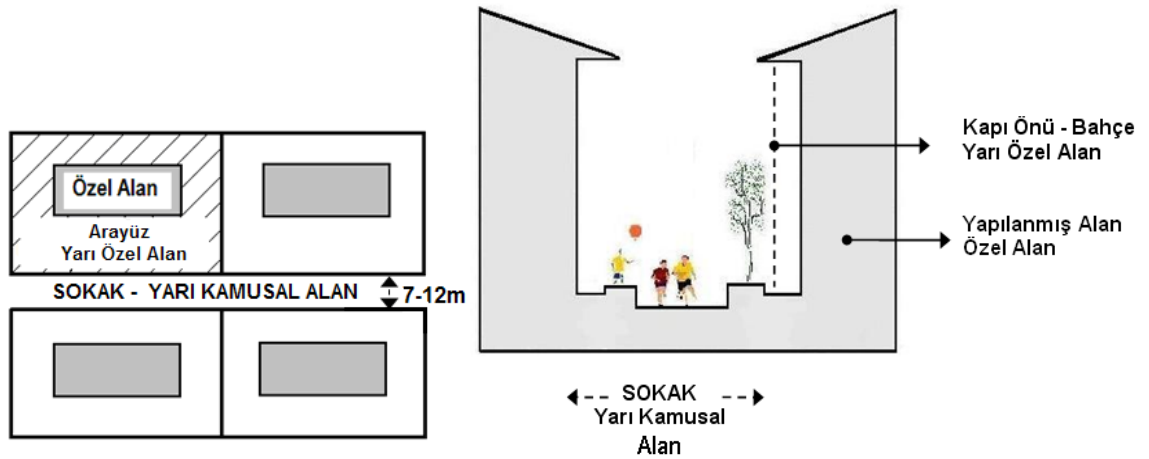
Çalışmanın temelini oluşturan yarı kamusal mekân tartişmasına açıklık getirmek için öncelikli olarak kamusal-yarı kamusal mekân ayırımına açıklık getirmek gerekmektedir. Yukarıda ifade edilen kentsel mekân hiyerarşisinde “mahremiyet ve territorium” sahiplenmeye göre değişim göstermektedir. Bu durum

kentsel mekânın işlevi ve yerleşmenin gelişmesine bağlı olarak o mekânın hiyerarşisindeki konumunu etkilemektedir. Eğer kentsel mekân belirli bir komşuluk ünitesine hizmet ediyorsa sadece o insanların kullandıkları mekân haline gelmekte ve yarı kamusal özellik göstermektedir (sokaklar ve sitelerdeki ortak kullanım mekânları). Ancak yerleşmenin gelişmesi ile birlikte kentsel mekân başka komşuluk birimlerine de hizmet edecek ölçüğe eriştiğinde ise kamusal mekâna dönüşmektedir (caddeler) (Çevik, 1991).

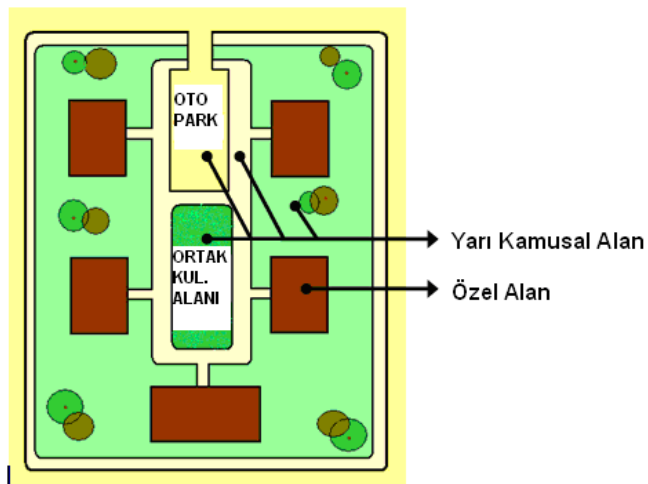
Bu bağlamda yukarıda yapılan tartışmalar doğrultusunda vurgulanması gereken son nokta, sokağın birçok çalışmada kamusal alan olarak nitelendirilmesine karşın ortaya konan kriterler (yol genişliği-taşıt yoğunluğu) ve kullanıcı potansiyeli açısından yarı kamusal mekân tanımlanması kapsamında değerlendirilmesi gerektiğidir. Bu tartışmalar ışığında yarı kamusal yaşam ve onun başlıca unsuru olan sokak mekânına yönelik detaylı tartışmalar bir sonraki bölümün konusunu oluşturmaktadır.

Şekil 4.7. Kamusal alanlar herkesin tartışmasızca girebildiği ve kullandığı mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Burada vurgulanması gereken unsur caddeler birçok komşuluk ünitesine ve taşıtlara hizmet verdiğinden kullanıcı potansiyeli oldukça yüksek mekânlardır. Bu nedenle caddeler kamusal alan olarak nitelendirilmektedir.

Şekil 4.8. Sokak mekânının kentsel mekân hiyerarşindeki konumu caddeye göre daha kısıtlı kullanıcı kitlesine hizmet veren, yol genişliği ve taşıt yoğunluğunun az olması nedeniyle yarı kamusal mekân olarak ifade edilmektedir. Şekilde de görüldüğü üzere sokaklar, çocukların rahatlıkla oyun oynayabildiği, taşıtların değil de yayaların egemen olduğu mekânlardır.

Şekil 4.9. Kentsel mekânda yerleşik düzende sokağın karşılığı, değişen yaşam biçimi olarak nitelendirilen sitelerde ortak kullanım alanları ve otoparklar şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Site belirli bir kullanıcı kitlesine hizmet verdiğinden kamusal ve yarı özel mekân kavramının karşılığı bu yaşam biçiminde bulunmamaktadır.

4.3. Bir Yarı Kamusal Mekân Ögesi Olarak “SOKAK”

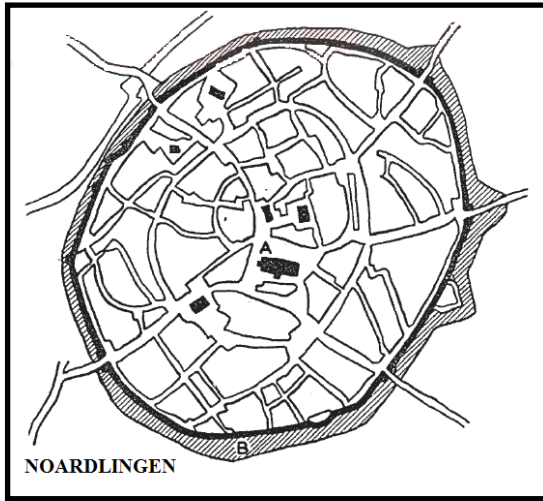
4.3.1. Sokak Mekânın Ortaya Çıkış Süreci

Sokaklar bir yarı kamusal mekân ögesi olarak tarih boyunca insanların değişik amaçlarla bir araya gelerek çeşitli aktivitelerini gerçekleştirdikleri, çok çeşitli işlevlerin (ulaşım, ticaret, sosyalleşme gibi) olduğu, insanın temel alındığı, kültürel, toplumsal ve sanatsal eylemlerin gerçekleştirildiği sürprizli bir mekân olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 1996).

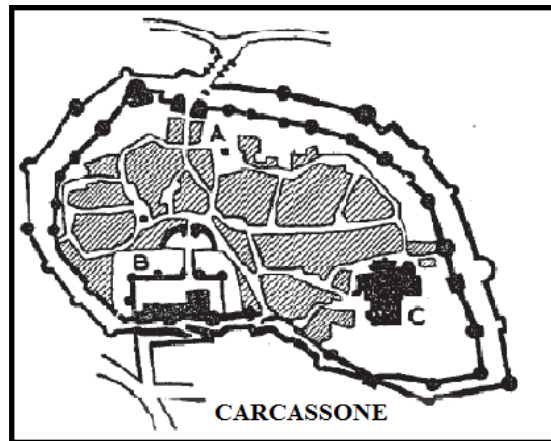
Bu bağlamda, şehirleri tarihsel gelişim süreci içerisinde incelediğimizde, sokak dokusuna ait izler ilk olarak orta çağ öncesi antik dönemde görülmeye başlamış, daha sonraları bu izler Ortaçağ döneminin sonuna kadar devam etmiştir. Ortaçağ öncesi döneminden Mısır, Mezopotamya, Hint, Yunan, Çin ve Roma uygarlıklarında sokak kavramına yönelik başarılı mekân örnekleri yer almaktadır. Özellikle Mezopotamya uygarlığının Babil kentinde sokaklar, iklim ve rüzgâr yönüne uyumlu, yaya-taşıt (at ve at arabası) ayrımı düşünülerek yapılmıştır. Buradan da anlaşıldığı üzere, bu dönemde kentin önemli bir unsuru olan sokak dokuları kendiliğinden değil belirli bir kurgu ve plan içerisinde oluşmuştur (Batkın, 1993).

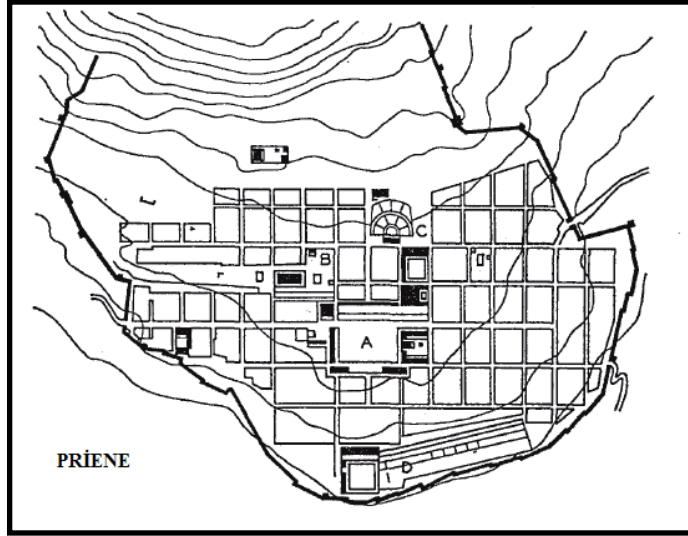
Antik dönem kentlerinde sokak mekânı, toplumsal ilişkilerin sürdürüldüğü ve toplumun gereksinimlerini karşılayan politik ve sosyal niteliğe sahip mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Ortaçağ döneminde ise sokaklara, düzenli ve eşit aralıklarla anıtsal çeşme ve heykel gibi farklı ilaveler (eklentiler) yapılarak mekânın zenginleşmesi sağlanmıştır. Bunun yanında uzun sokaklarda, derinlik ve üç boyutlu etkisine yapı cephelerinin katkısı ile mekâna derinlik duygusu verilmiştir (Yaşlıca,2007). Antik ve Ortaçağ dönemi kentlerinde temel ulaşım biçimi yürümek ve binek hayvanları olduğu için dolaşım sistemleri insan, at ve at arabası ölçeğine uygun olarak tasarlanmıştır (Krier,1984).

‘Sokak’ kavramının tarihsel gelişim sürecine genel olarak baktığımızda, sokak dokularının başarılı olmasının nedeni, evlerini yapan kişilerin çevresinde yaşayan insanların yapılarına saygılı olmalarından kaynaklanmaktadır. Çünkü o dönemde yaşayan insanlar, evlerini yaparken başka evlerin güneşine ve manzarasına engel olmayacak şekilde evlerini konumlandırmıştır (Yaşlıca, 2007). Ancak, oluşturulan bu geleneksel sokak dokuları kentsel ortamdaki önemini çok fazla koruyamamıştır. 19 yy’da Avrupalılaşıma ve yaşama istekleri doğrultusunda 20 yy’da ortaya çıkan modernizm hareketi ile birlikte kentler bir takım müdahalelere (siyasi, ekonomik, fiziksel faktörlere) maruz kalarak, bu dokular yok edilmeye başlanmıştır (Çelik ve ark., 2007). Bununla birlikte sokak kavramı geleneksel ve kültürel anlamını yitirerek yerini daha fazla yeşil alan ve düzeni amaçlayan, geniş taşıt yolu, yaya yolu ya da yeşil alanlara bırakmıştır.

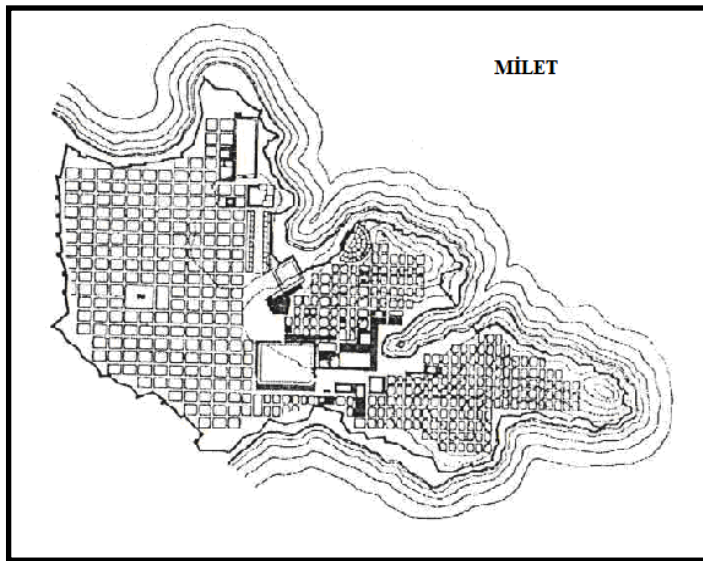
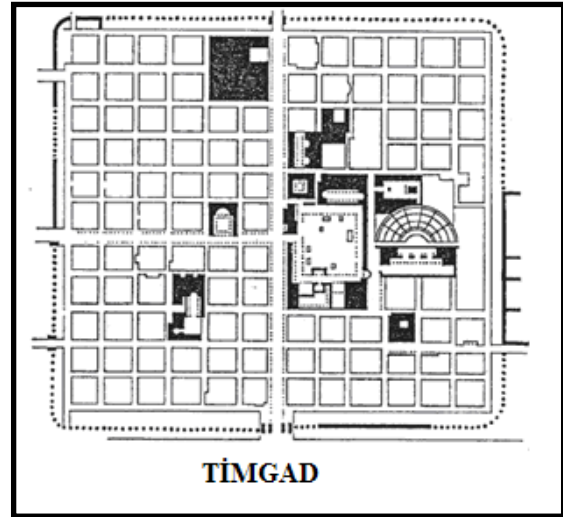

Şekil 4.10. Orta çağ dönemi kentlerinden Noardlingen ve Carcassone, dönemin en önemli niteliği olan organik yerleşim sistemini göstermektedir (Gallion, 1986).

Şekil 4.11. Antik dönem yunan kentleri Milet (Miletus), Priene ve roma kenti Timgad, dönemin kent dokularına ait izlerini göstermektedir (Moughtin,1992; Gallion,1986).

4.3.2. “Sokak” Kavramının Tanımı

Fiziksel olduğu kadar sosyal açıdan da belirleyici bir kavram olan “sokak”, hemen her toplumun yerleşme kültürünün şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır/oyunmaktadır. Bu anlamda, kent yaşamına sağladığı katkı ve sunduğu olanaklar açısından belirleyici bir role sahip olan sokak kavramının çok boyutluluğunun vurgulanması ve farklı yönleri ile tartışılması çalışma açısından önem taşımaktadır (Meşhur ve Özparlak, 2008).

Sokak kavramına ilişkin getirilen tanımlar ve literatür incelendiğinde tartışmanın çok boyutluluğunun algılanması daha da kolaylaşmaktadır. Bu çerçevede;

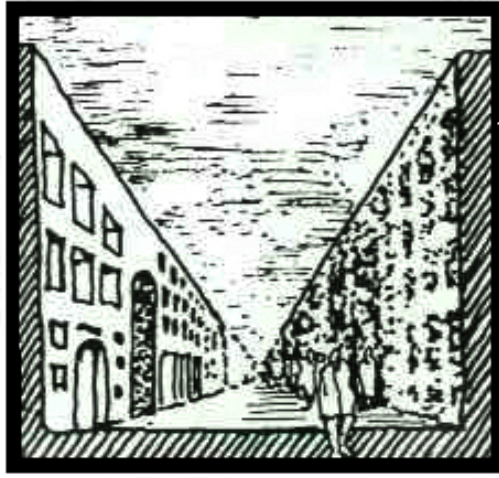
- Sokağı şekillendiren yapılara (Rapoport, 1980; Carmona ve ark., 2004b)
- Sokağı oluşturan kent mobilyalarına (Çağlar, 1992) ve
- Sokağın ortaya çıkardığı siluet özelliklerine ve görselliğine (Cullen, 1986)

vurgu yapan ve bu yönü ile kavramın fiziksel yönünü ön plana çıkaran tartışmaların yanı sıra, Krier (1984) sokağı, kentsel dokunun hareket etmeyen öğeleri olan binalar arasında, insanların günlük aktivitelerini geçirdiği hareketli mekânlar olarak tanımlamaktadır.

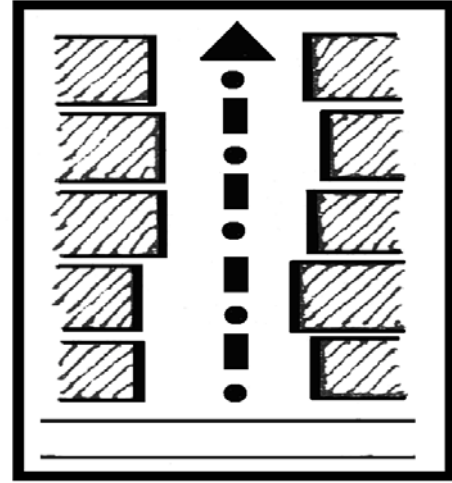
Ayrıca, sokak;

- Yarı kamusal niteliği ile özel-kamusal alan hiyerarşisinde geçiş mekânı olması
- Toplum-mekân etkileşimini sağlamada sosyal bir araç olması
- Geçmişin kültürel izlerini günümüze taşıyan simge olması

nedeniyle mekânsal örgütlenme ve kültürümüz açısından da büyük öneme sahiptir (Meşhur ve Özparlak, 2008).

Şekil 4.12. Sokak Kesitinden Bir Görünüş
(Krier,1984)

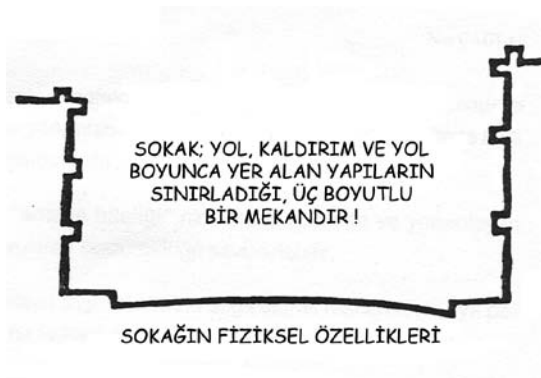
Şekil 4.13. Sokak Mekânının Yapısı
(Bakan ve Konuk,1987)

Bu tanımlamalar ışığında sokak mekânı, kentsel planlamadaki en alt mekânsal birim olarak kabul edilirken, kentin temelini oluşturan ve tasarımda öncelikle ele alınan ilk basamak olarak düşünülmektedir. Modernistler sokağı, insanların bir araya geldiği yaşam alanı yerine, yaya- taşıt ulaşımının olduğu bir mekân olarak görürken, postmodernistler kentsel yaşamın bir parçası olarak görmektedirler. Bu anlamda tanımlar farklılaşsa da, sokakta bulunan her öge, binalar ve peyzaj elemanları, kullanıcılarıyla birlikte sokağın vazgeçilmez unsurlarını oluşturmaktadır (Özcan ve ark., 2003).

Yapılan tanımlamalar ışığında kentsel mekânın önemli bir parçası olarak düşünülen sokak, yaya- taşıt ulaşımını sağlayan fiziksel özelliğinin yanı sıra sosyal, kültürel ve psikolojik boyutu da olan bir mekândır.

4.3.3. Sokağın Özellikleri

4.3.3.1. Fiziksel özellikleri: Sokağı sadece yol ve kaldırımdan oluşan kentsel bir mekân olarak görmek oldukça yanlış bir yaklaşımdır. Çünkü sokak etrafındaki yapılarla, ağaçlarla, sokak mobilyalarıyla bütün olarak düşünülmesi gereken üç boyutlu bir mekândır (Çağlar,1992) (Şekil 4.13, Resim 4.1).

Şekil 4.14. (Çağlar,1992)

Resim 4.1. Zafer Mevkii - Bayraktar Sokak
(Kişisel Arşiv,2007)

Şekil 4.14 ve Resim 4.1 : Sokağın Fiziksel Özelliği ve Görünümü

4.3.3.2. İşlevsel özellikleri: Günümüzde sokak, etrafı yapılarla çevrelenmiş, büyük ölçüde (sadece) ulaşım amacına hizmet eden bir araç olarak kullanılmaktadır. Sokak mekânının en önemli özelliği, etrafı yapılarla sınırlandırılmış kentsel dış mekân olmasının yanı sıra, kentliye bu mekânda evleri ile iş yerleri arasında bir yaşam alanı sunmasıdır (Bumin, 1998)(Bkz. Şekil 4.14, Resim 4.2).

Şekil 4.15. (Çağlar, 1992)

Resim 4.2. Telli Mescit Sokak (Kişisel Arşiv, 2007)

Şekil 4.15 ve Resim 4.2: Sokağın İşlevsel Özelliği ve Görünümü

4.3.3.3. Sosyal özellikleri: Sokak kentsel kullanımlar içinde en küçük yaşam alanı olan birimdir. Her türlü insanın bir araya geldiği, karşılaştığı mekândır. O sokakta yaşayan insanlar sokağını sahiplenir, evinin devamı bir mekân olarak görür. Kimi zaman sokakta düğün yapılır, kimi zaman alışverişini yapar, kimi zaman arkadaşlarıyla oturulan bir mekândır. Ayrıca sokak, çocukların toplumla yüzleştiği ilk mekân olduğundan bir toplumun sosyalleşmesinde en önemli araçtır. Bu anlamda her insanın sokak mekânından beklentileri farklılık göstermekte, kimi insan sokağı eğlence alanı olarak kullanırken kimine göre günlük eylemlerin gerçekleştiği bir sosyalleşme aracına dönüşmektedir (Çağlar, 1992)(Bkz. Şekil 4.15, Resim 4.3, Resim 4.4). Bu çerçevede sokak, kentsel etkileşim ve iletişimin oluşumunda bir sosyal merkez olarak tanımlanmakta; günlük deneyimlerin, aktivitelerin olduğu insanların birbirlerini izlediği ve iletişim kurduğu bir mekân olduğu vurgulanmaktadır (Özen, 2002). Sokağın temeli yaya hareketi olduğundan sokak, yüz yüze iletişim ve etkileşimin olduğu bir araç olarak görülmektedir. Bu nedenle sokağın fiziksel yapısında olan her türlü dönüşüm, onun kavramsal özünü ve kolektif anlamını zedelemektedir (Çalışkan, 2006).

Şekil 4.16. (Çağlar,1992)

Resim 4.3. Larende Caddesi Güneyi
Hünkâr Sokak

Şekil 4.16 ve Resim 4.3: Sokağın Sosyal Özelliği ve Görünümü

Resim 4.4. Çaybaşı Mevkii-Burhanettin Tirmizi Sokak

Resim 4.3 ve Resim 4.4: Sokaklar
Çocukların Oyun Oynadığı,
Sosyalleştiği Alanlardır (Kişisel
Arşiv,2007)

Alver'e (2007) göre, kentsel dış mekânın vazgeçilmez ögesi olan sokak, toplumsal yaşam üzerinde de etkili bir unsurdur. İnsanın evinden dışarıya adımını attığında toplumla yüzleştiği, karşılaştığı ilk mekân sokaktır. Bu anlamda sokağı var eden insandır ve sokak, insanların statüsünü gelirini ayırt etmeden her türlü insanın bir araya geldiği, bütünleştiği bir mekândır. Öte yandan, kentteki bu bütünlük,

toplum-mekân etkileşimi, kaynağa ve kültüre erişebilirlik o kenttin kültürel kimliğinin oluşumunda etkili olmaktadır. Bu bağlamda, “**sokak**” o bölgenin fiziksel karakterinde olağanüstü bir kimlik duygusu yaşatmakta, o “yer”in oluşan sosyokültürel yapısı, anlamlı bir kent kültürü oluşumunda etkili olmaktadır (Carmona ve ark., 2004a).

4.3.3.4. Psikolojik Özellikleri: Kentsel mekânda sokak, kullanıcılarının gereksinimlerini ve beklentilerini karşıladığından sokak ile kullanıcı arasında karşılıklı bir etkileşim bulunmaktadır. Bu nedenle bu iki unsur birbirinden bağımsız düşünülemez ve kullanıcıları olmayan sokak, duygusal anlamını yitirmiş bir mekân haline gelir.

Bu tartışma çerçevesinde Bumin’in (1998), “Demokrasi Arayışında Kent” adlı eserinde belirttiği, Jane Jacobs’un sokağın psikolojik anlamına ilişkin getirdiği vurgu ilgi çekicidir: Kent kullanıcılarını moralistler olarak nitelendiren Jacobs modernizmin getirdiği ileri şehircilik anlayışındaki ‘temiz mekân’ın, diğer bir ifadeyle daha fazla yeşil alan ve düzeni amaçlayan fiziki hijyenin her zaman zihinsel hijyeni sağlamadığını, kentlinin yeşil alan yerine insanların dolaşım iletişim kurduğu, vakitlerini daha çok geçirebilecekleri sokaklarda moral bulduklarını ileri sürmektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere daha fazla yeşil alan ve fiziksel düzeni sağlamak amaçlı yapılan planlı müdahalelerin sonradan yaratılan mekânlar olduğu için kentin ruhundan ve canlılığından uzak olduğunu, öte yandan kentin geçmişini yansıtan, kuşaktan kuşağa yaşanmışlıklarla yoğrulan mekânlar olan sokakların insanların kendisiyle daha çok bütünleştirildiği ifade edilmektedir. Ancak sokaklar her ne kadar insan – mekân etkileşiminin güçlü olduğu mekânlar olarak tariflense de, mevcut kent yaşantısının getirdiği işlevsel, fiziksel değişimlerle birlikte sokağın kullanımında bir takım güçlükler ortaya çıkmaktadır.

4.3.4.Sokağın Kullanımında Meydana Gelen Sorunlar

Günümüzde değişen yaşam şartlarından en çok kentlerimiz, bununla beraber de sokaklar etkilenmektedir. Sokağın kullanımı üzerinde, özellikle kullanıcılar açısından bir takım sorunlar gözlenmektedir.

Bunlardan ilki, sokağın fiziksel özelliklerden kaynaklanan sorunlardır. Bu sorunlar otomobil kullanımının artması ile ortaya çıkmıştır. Sokak kapasitelerinin artan otomobil sayısına göre düzenlenmesi trafik hızında artışa neden olurken, otopark yetersizliği yüzünden taşıtlar kaldırımları işgal etmektedir. Bu da sokakları yayadan çok taşıtların kullandığı mekânlara dönüştürürken; yürümek, çekiciliğini ve güvenliğini yitirmektedir. Ayrıca, tanıtım, yönlendirme ve dikkat çekmek amaçlı sokak yüzeylerine ve özellikle kaldırım üzerine konulan levhalar da kullanım alanlarını kısıtlamaktadır (Bkz. Resim 4.5, Resim 4.6).

Resim 4.5. Zafer Mevkii- Alparslan Sokak
Taşıt fazlalığı nedeniyle taşıtlar kaldırım otopark olarak kullanılmaktadır (Kişisel Arşiv,2007)

Resim 4.6. Zafer Mevkii- Tacülvezir Sokak
Yaya yoluna konulan levhalar yaya dolaşımını engellemektedir (Kişisel Arşiv,2007)

Çağlar'a (1992) göre ise sorun işlevsel niteliklidir. Günümüzde sokaklara neredeyse sadece taşıtlar egemen olmaktadır. Bu durum yayaların ve çocukların güvenlik nedeniyle sokağı kullanamamasına ve dolayısıyla sokağın işlevini yitirmesine yol açmaktadır.

Meydana gelen bütün bu sorunlar açısından vurgulanması gereken son nokta, sosyalleşme kavramı ile ilgilidir. Sokağın kullanıcıları olmadan yaşayamayacağı bir gerçektir. Ne var ki, oluşan bu sorunlardan dolayı kullanıcı sayısının giderek azalması, güvenlik ve sosyal ilişkiler açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

4.3.5. Günümüzde Değişen 'Yarı Kamusal Mekân' Anlayışı

Son yıllarda dünyadaki teknolojik gelişmelerle değişen ihtiyaçlar doğrultusunda gerçekleşen mekânsal üretim biçimlerinin kentsel mekândaki yansımaları birçok bilimsel çalışmaya konu olmaktadır. Bunların en başında gelen mekânsal üretimler, sanayi devrimi sonrası barınma ihtiyacını karşılamak amaçlı yapılan toplu konut yaşamıyla başlayan, daha sonraları modernizm hareketi ve teknolojiyle birlikte site olarak adlandırılan yapılanmalar, sosyal ve fiziksel çevrenin etkisiyle yeniden biçimlenmeye başlamıştır (Tural, 2001). Hızla gerçekleşen bu yeniden yapılanma ve yaşam koşullarından en çok kentlerimiz, bununla beraber de kentsel mekân ve kentliler etkilenmektedir.

Tarihsel süreçte Türk kentlerinde mekânsal yapılaşmanın temel kurgusu sokak mekânı iken, son çeyrek yüzyılda değişen yaşam tarzı ve dönüşümler sonrası kentlinin kentsel mekândan beklentisi ve talebi de bu doğrultuda değişmiş; geleneksel sokak dokuları anlamını yitirerek, yerini yüksek katlı binalar arasında şekillenen mekânlara veya geniş yeşil alanlara bırakmıştır.

Yaşanan bu gelişmeler, insanlar arasındaki sosyal iletişim ve etkileşimin geliştiği, yarı kamusal yaşamın vazgeçilmez bir parçası olan sokak mekânında,

fiziksel ve sosyal açıdan tek yönlü yaklaşımlarla mevcut sorunlara çözüm bulunmaya çalışılması beraberinde birçok problemi de getirmiştir. Kentlerin yaşadığı bu kontrolsüz ve hızlı gelişme, kimliksizlik ve dış çevreye yönelik düşük düzeyde algılamaya neden olurken yaşanan bu olumsuzluklar, sokak mekânının terk edilmesine neden olmuştur.

Yaşanan bu dönüşümlere müdahaleler, ilk olarak Avrupa ve Amerika da I. Dünya savaşı sonrası konut ihtiyaçlarını karşılamak için konut çalışmalarına yönelik bazı standartlar getirilerek başlamıştır. Bu standartlar özellikle ışıksız, havasız, dar ve derin alanlar yaratan mevcut tekdüze mekânlar yerine ışık, hava ve güneşten eşit olarak faydalanabilen toplu konut modelleri olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemin plancılarından Le Corbusier, Walter Gropius'la birlikte yeni standartlara uygun kütleler halinde konut üreterek konut açığına çözüm bulunabileceğini ileri sürmüştür. Modern mimari düşüncesiyle gerçekleştirilen bu çalışmada Gropius, geleneksel planlamadan uzaklaşan, sokak kavramını yansıtmayan, dönemin önemli kriterleri güneş, hava, açık alan ve yeşil alanı ön plana çıkaran yaklaşımlar ortaya koymuştur (Tutal, 2001). Le Corbusier de (1920), Gropius'la aynı düşüncede olup, karışıklığa, gürültüye, kirliliğe neden olan sokakların ortadan kaldırılması gerektiğini ifade ederken, eski sokak dokusunun yerine geniş yeşil alanların olduğu temiz, net ve çizgileri belli bir kent istemektedir (Bkz. Şekil 4.16).

Şekil 4.17. Le Corbusier'in "Une Ville Contemporaine" Projesinde Tanımladığı Modern Kent Dokusu (Moughtin,1992)

Bu sürecin savunucularından bir diğeri olan Tony Garnier ise, Gropius¹ de tasarladığı kentte belirli kullanım alanları tanımlamaktadır (zoning). Bu anlayış içerisinde, eski sokak dokusu yerini yeni geniş açıklıklara bırakmaktadır. Söz konusu yaklaşımın savunduğu bir diğerk nokta ise eski sokak dokusunun, yeni kent dokularına uymamasıdır. Eski sokak dokuları, kendine özgü canlılığı olan, vakit geçirilen mekânlar şeklinde değerlendirilmektedir. Ancak, günümüz kentlerinde bu sokak dokusunun yeni kentin insanına göre olmadığı ileri sürülmektedir (Bumin, 1998) (Şekil 4.17).

Şekil 4.18. Garnier'in Tanımladığı Eski Sokak Dokusu (Corbusier, 1998)

CIAM toplantılarında (1930), fonksiyonalizm akımı ile ilgili yapılan tartışmalar sonucunda alınan kararlara göre yapılar arası mekâna yönelik çok farklı yaklaşımlar sunulmuştur. Bunlardan özellikle sokak üzerine yapılan tartışmalarda, fonksiyonalizmin getirdiği sınırsız yeşil alan ve yüksek bloklar ile birlikte geniş yollar olarak ifade edilmiştir. Bu da kentlerin sosyo psikolojik yapısı dikkate alınmadan geliştirilmesine kısaca '**Otomobil Kenti**' haline gelmesine neden olmuştur (Özbay, 1997). Ortaya çıkan bu yeni yerleşme ve konut birimi formları ve yerleşim alanlarının yabancılaştırıcı, doğal ve kültürel çevreden soyutlaştırıcı etkileri 1960'lı yıllarda eleştiri almaya başlamıştır. Dönemin ilk ağır eleştirisi, Bakema, Aldo

¹ Gropius 1919'da Bauhaus ta sanat ve endüstrinin birleşmesini amaç edinmek için eğitim veren bir okuldur. Okul 1932 de Naziler tarafından kapatılmıştır.

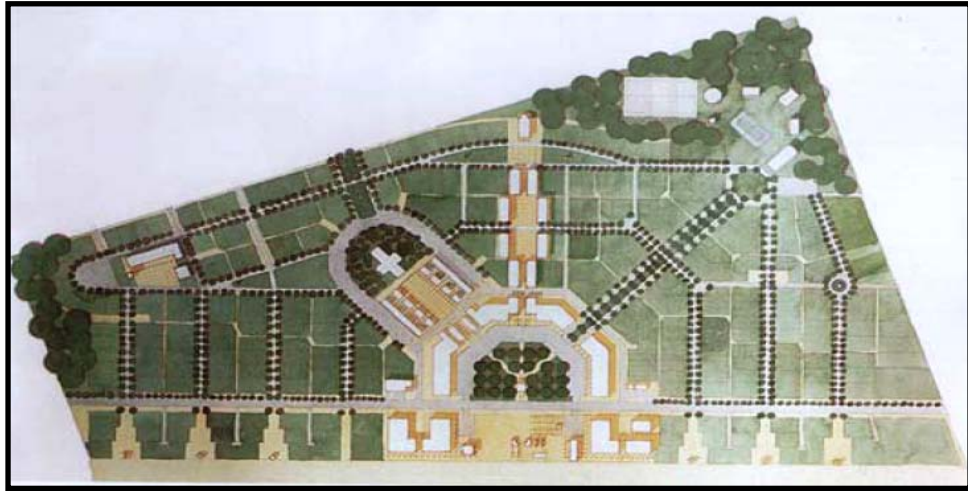
Van Eyck, Smithsonlar ve Candilis gibi mimarların içinde bulunduğu TEAM 10 grubundan gelmiştir. TEAM 10 yapılan yeni tasarımlarla ortaya atılan modern mimari hareketine karşı çıkmış, konutun bir tüketim malı haline geldiğini, kentlerin kültürlerini yansıtmadığını ve yabancılaşmaya neden olduğunu ileri sürmüşlerdir (Tatal, 2001).

Endüstri sonrası kentlerinde görülen bu değişim ve dönüşümler, yeni mekân arayışları ve yeni kentsel coğrafyaların ortaya çıkmasını beraberinde getirirken, bu arayışlar sonucunda gelişen yeni yaşam biçimlerinde insanların kamusal kullanım alanlarını terk ettiği görülmektedir. Kamusal alanlardaki bu terk ediş, kentsel mekândaki özel alanların çoğalmasına ve yeni kullanımların ortaya çıkmasını gündeme getirmiştir. Bu tür tasarım modeline **‘Defensive Urbanism’**, yani savunmalı kentleşme olgusu denilmektedir (Eryoldaş, 1999). Söz konusu anlayış doğrultusunda, kentlerde tanık olduğumuz bu büyük değişim ve dönüşümler sonrası, 21.Yüzyıl başlangıcında günümüzdeki gelişmelere baktığımızda, gelecekteki insan ihtiyaçları (güvenlik, konfor, prestij vs) doğrultusunda, tasarımın en alt ölçeği olarak kabul edilen sokağı karşılayacak mekân arayışlarına girilmektedir. Bu amaçla kentlerde, açık alan, mahremiyet ve belirli bir düzeni amaçlayan “site” tarzı yaşam ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu sürecin temel olguları ise otomobilleşme, güvenlik ve teknolojinin getirdiği nitelikli yaşam isteğidir.

Üretilen bu alternatifler kentsel mekânın kullanıcıları açısından sosyal ve fiziksel açıdan kullanımında olumlu ve olumsuz yönleri sahiptir. Kentsel mekân kullanıcıları bir taraftan eskiden alışlagelen sokak mekânındaki sıcaklık ve samimiyeti ararken, diğer yandan daha rahat ve güvenli bir ortamda yaşamak istemesi sonucu site ve toplu konutlardaki yaşamı tercih etmektedir. Site biçimindeki yaşam tarzı kullanıcılarına her türlü kentsel fonksiyonları ve hizmetleri yaşam alanı içerisinde sunarken bu kullanım içerisinde yer alan açık alanların kentsel mekândaki sokağın, mahallenin ve parkların işlevini aldığı görülmektedir.

Bu süreç içerisinde kentsel tasarımda ortaya çıkan şehircilik akımlardan bir diğeri ise geçmişin izleri ile güncelleştirilmiş çözümler üreten **‘Yeni Şehircilik’**

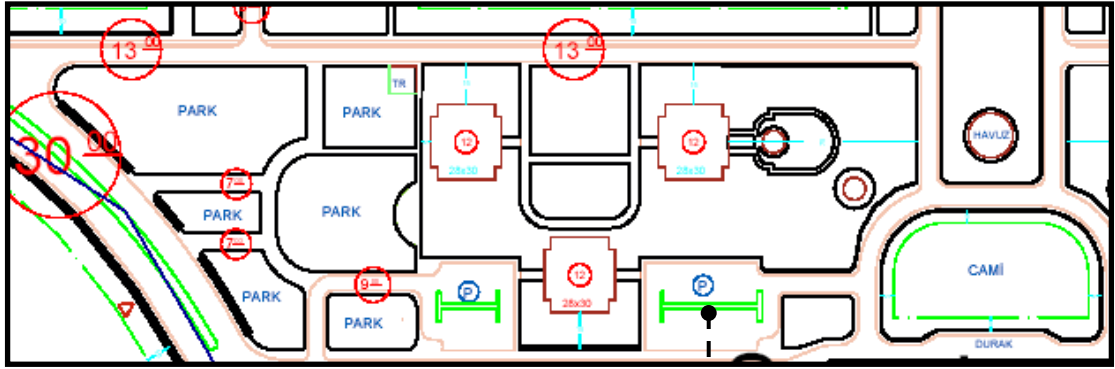
(New Urbanism) akımıdır. Yeni kentleşmeyi sorgulayan bu yaklaşım, 1980’li yılların sonlarında ve 1990’lı yılların başlarında yayılma ile oluşan alanların komşuluk birimleri, mahalleler ve sokak olarak yeniden düzenlenerek kültürel mirasın sürdürülebilirliğini sağlama amacıyla ortaya çıkmıştır. Bunu gerçekleştirmek için kentler, 3 ölçek temel alınarak tasarlanmıştır. Bunlar sırasıyla, bölge; yerleşme–mahalle–koridor ve sokak-yapı adası–bina ölçekleridir (Özdemir ve Gülersoy, 2006).

Şekil 4.19. Yeni Şehircilik Akımının İlk Olarak Uygulandığı ‘Seaside’ Yerleşmesi Planı (Özdemir ve Gülersoy, 2006)

Bunlardan tasarımın en alt ölçeği olarak kabul edilen sokak dokusunda, sokağı parça-bütün ilişkisi doğrultusunda tek bir sokağın, her zaman sokak ağının bir parçası olarak, sokak hayatını yaşatmayı amaçlamışlardır. Bunu yaparken de sokakları, kentin içerisinde ayırıcı çizgiler olmaktan çok ortak mekân ve geçiş alanı olarak düşünmüşlerdir (Özdemir ve Gülersoy, 2006).

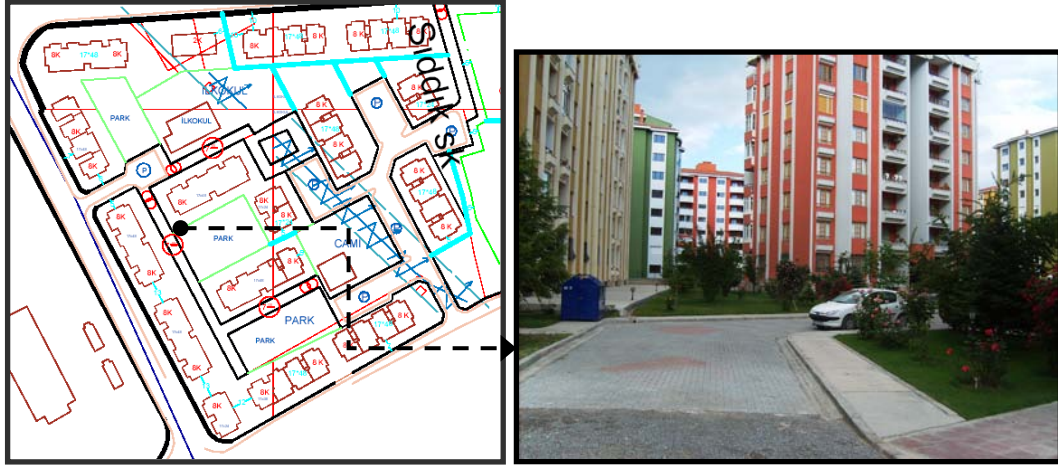
Yukarıda tartıştığımız modernizmin getirdiği diğer akımların yanı sıra, new urbanism yaklaşımında, geleneksel değerlerin yansıtılması ve doğa ile uyum içinde tasarım yönteminin uygulanması, kentlerin geçmişiyle geleceğinin bütünleştiği, sosyo kültürel kimliğinin korunduğu, bütünleşik mekânların oluşumu sağlanmaktadır.

Resim 4.7. Değişen Yaşam Tarzına Bir Örnek 'Tepe Evleri' (Selçuklu, Konya)
(Kişisel Arşiv, 2008)

Resim 4.8. 'Şehir Siteleri' (Havzan, Konya)
(Kişisel Arşiv, 2008)

Resim 4.9. 'Sültem Siteleri' (Havzan, Konya)
(Kişisel Arşiv,2008)

Çalışmanın temelini oluşturan yarı kamusal yaşam ve bunun değişen anlamına yönelik yapılan tanımlamalar ışığında Konya Kentindeki görsel ve mekânsal verilerden hareketle gerçekleştirilen çalışma, Türkiye'nin son çeyrek yüzyıl içerisinde yaşadığı mekânsal arayışlar, değişen yaşam biçimleri, yeniden yapılanma sürecinin yarı kamusal yaşamın temel unsuru sokak ve değişen yarı kamusal anlayışın kent ve kentliler üzerindeki etkilerini belirleyecek olan saha araştırmasına ilişkin bulgular bir sonraki bölümde tartışılmıştır.

BÖLÜM-5 SAHA ARAŞTIRMALARI: Saha Araştırmasının Amacı, Kapsamı ve Araştırma Alanları

Amaç:

Önceki bölümlerde ortaya konan kuramsal bilgiler ışığında, kentsel ortamda insanlar arasındaki iletişim ve etkileşimi sağlayan yarı kamusal mekân kavramını irdelemeye yönelik yürütülen bu çalışma, yarı kamusal mekân anlayışı ile günümüzde bu kavramın değişen anlamını karşılayan mekânsal örgütlenmelerin kullanıcılar üzerinde yarattığı sosyal ve fiziksel etkilerin incelenmesini amaçlamaktadır.

Bu amaç doğrultusunda saha araştırması, Konya kentinden seçilen örneklem alanlar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örnek olarak seçilen alanlarda karşılıklı etkileşim içinde yapılmış olan anket çalışmaları ve görsel analizler saha araştırması kapsamında elde edilen bulgulara ulaşma yöntemidir. Çalışmanın bu bölümünde, söz konusu bulgulara, çalışma alanı ve içeriğiyle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Kapsam:

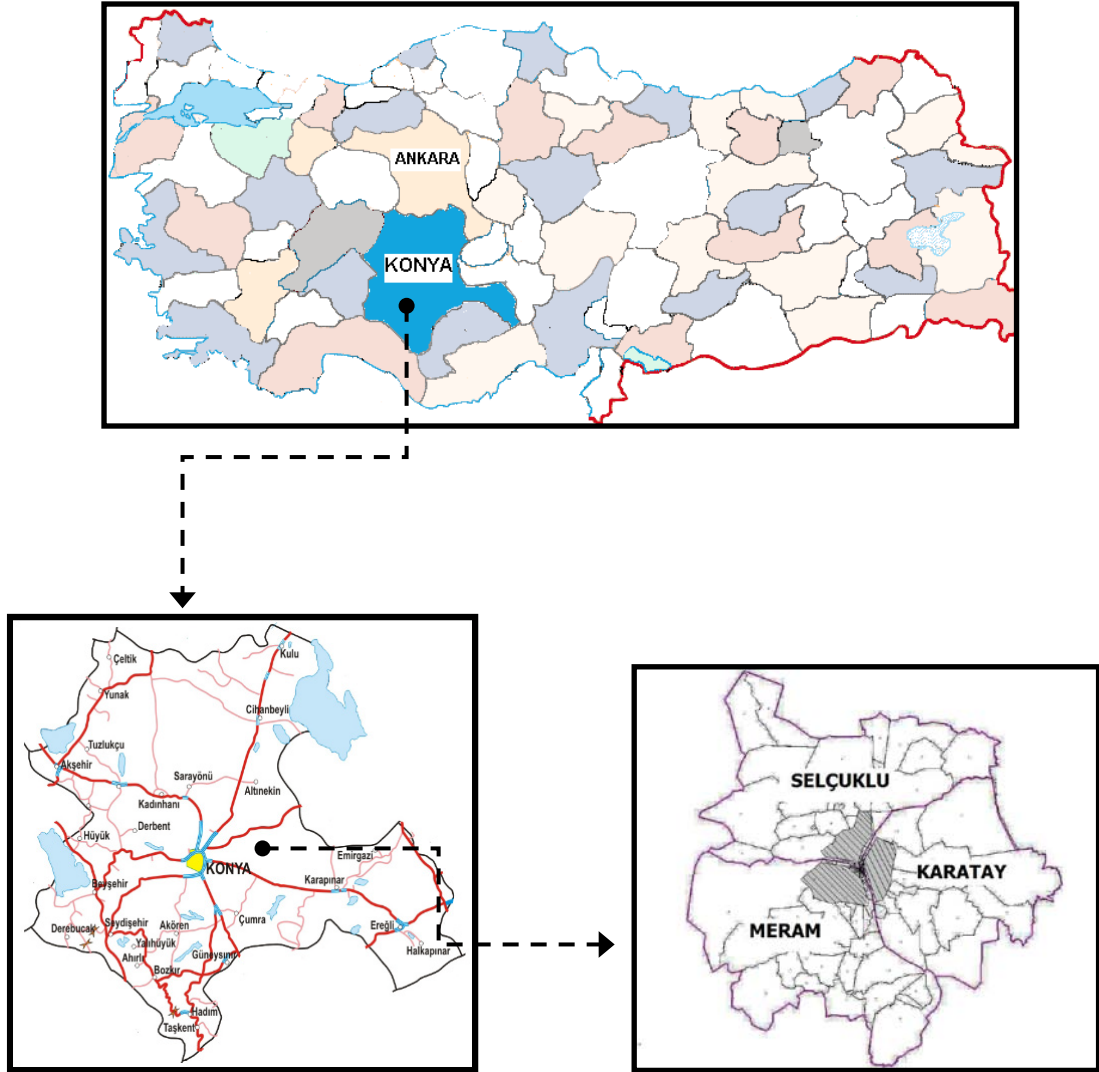
Anket çalışması her örneklem alanda rastgele olmak üzere 20 haneye uygulanmıştır. Otuz sorudan oluşan anket çalışmasında, bireyin ya da bireylerin yaşadığı yarı kamusal nitelik gösteren sokak ya da site içi kullanım mekanların fiziksel ve sosyal yönlerini irdelemeye, bunların olumlu ve olumsuz sonuçlarını ortaya koymayı sağlayacak sorular yer almaktadır (Bkz. Ek-2).

Anket kapsamında öncelikle anketin uygulandığı bölgenin ve kullanıcıların ekonomik durumlarını belirlemeye yarayan sorular bulunmaktadır (Bkz. Ek-2). Bunlar aile bireylerinin mesleği, gelir durumu, oturduğu evin sahipliliği ve tercih etme nedenleri ile ilgili konuları içermektedir. Daha sonra yaşadıkları mekânın fiziksel niteliğini ve yeterliliğini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Yaşadıkları mekânın fiziksel donatı ve imkânları açısından yeterli olup olmadığını, kişilerin çevresinden duyduğu rahatsızlıkların olup olmadığı, varsa bunların neler olduğunu anlamaya yarayan sorular yer almaktadır. Bir diğer bölüm ise kullanımların sosyal içeriğini anlamaya yönelik soruları kapsamaktadır. Kişilerin çevresiyle ve komşularıyla olan ilişkilerinin düzeyini öğrenmek için görüşme sıklıkları ve yerleri hakkında bir değerlendirme yapılmıştır. Yaşadıkları mekânın sosyal açıdan kullanılabilirliğini ve bu durumdan olan memnuniyetleri belirlenmeye çalışılmıştır.

5.1.Çalışma alanının konumu ve özellikleri

Anadolu Yarımadası'nın ortasında, İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde bulunan Konya kenti, sahip olduğu 38257 km² (göller hariç) ile Türkiye'nin en büyük yüzölçümüne sahip ili olmanın yanı sıra, bulunduğu konum itibarıyla da Anadolu'nun ağırlık merkezi olarak kabul edilirken, ulaşım ağı olarak ülkenin doğu ile batı, kuzey ile güney arasındaki bağlantıyı sağlayan önemli kavşak noktalarından biridir (Alkan, 1994).

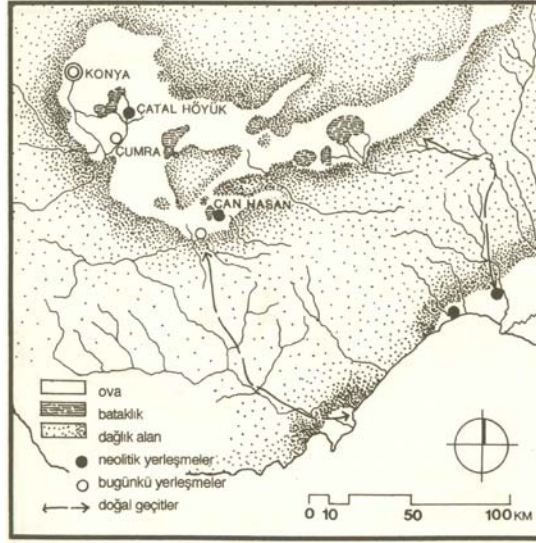
Araştırma alanı olarak belirlenen Konya kenti, Selçuklu devrinin başkenti olmasının yanı sıra geçmişten günümüze birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olmasıyla da Anadolu'nun en önemli tarihsel geçmişine sahip kentlerinden biridir.

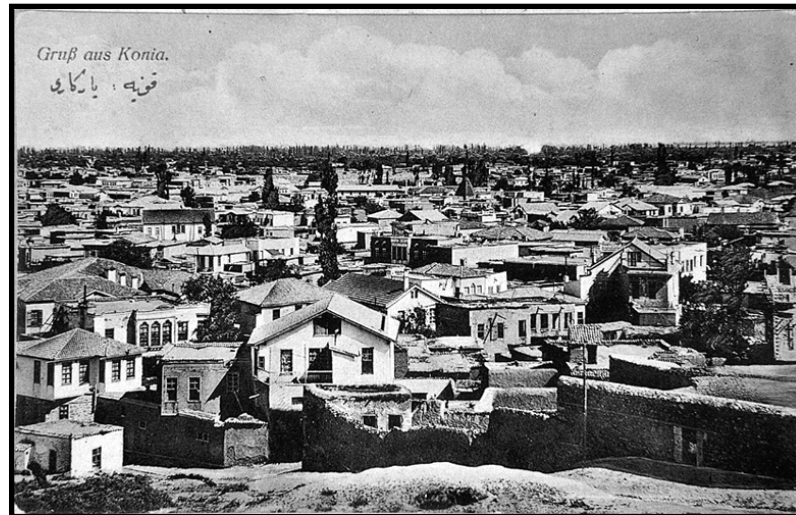
Şekil 5.1.Konya Kentinin Ülke ve İl Sınırı İçerisindeki Konumu

(Kaynak: http://www.loadtr.com/396513-konya_haritasi)

Kentin gelişiminde odak noktası olan Alâeddin Tepesi neolitik dönemde kurulup günümüze kadar kent merkezi işlevini sürdürmesi kentin bu tepe çevresinde gelişmesini sağlamıştır (Baykara, 2003). Bir diğer tarihsel medeniyet açısından önem taşıyan bölge ise M.Ö.7500 yıllarına dayanan çok geniş bir cilalı taş ve bakır devri yerleşimi olan Çatalhöyük'tür (Aktüre, 1997).

Şekil 5.2. Çatalhöyük Yerleşiminin Konya Kentindeki Konumu (Aktüre, 1997)

Resim 5.1. Alaeddin Tepesinden Eski Kent Dokusunun Görünümü

(Kaynak:www.konya.bel.tr)

12. yüzyıldan 13. yüzyıla kadar Selçuklulara başkentlik yapması nedeniyle farklı kültür, medeniyet ve toplumlara mekân olan Konya, Türk mimarisinin en gözde eser ve yapılarının yer aldığı toplumsal ve yapısal anlamda zengin bir mirasa sahiptir. Sahip olduğu tarihi geçmişi sanatsal, kültürel ve politik bir merkez olmanın yanı sıra, dönemin dini yapısını yansıtan Mevlana Celaleddin Rumi ile dünyaca tanınan kentlerimizden biri olmuştur (Baykara, 2003).

“Telli Mescit Sokak” (Kızılay Hastanesi Karşısı, Karatay)

“Mimar Sinan Sokak” (Mevlana Çevresi, Karatay)

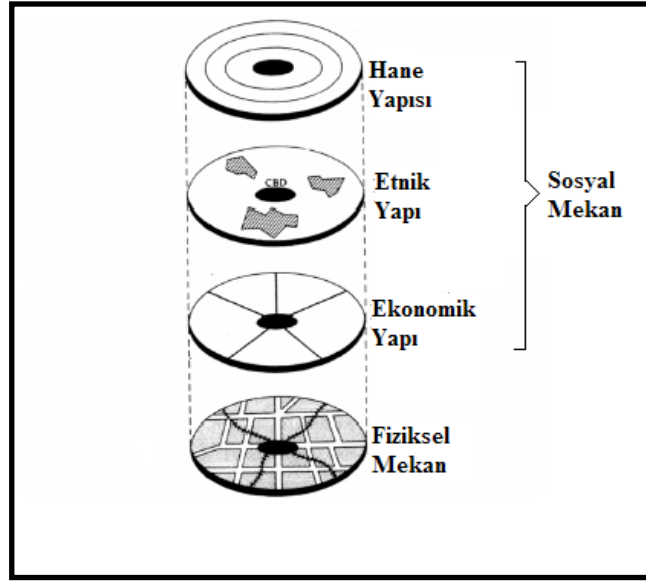
Resim 5.2. Eski Konya'daki Sokak Dokularından Görünüm (Kişisel Arşiv, 2007)

Ne var ki, kentin Türk kültürü ve kimliğini yansıtan, geçmişteki yapılaşma geleneğini gösteren yapılara, günümüze kadar varlığını sürdürmeye çalışan bir iki sokak dokusu haricinde rastlanılmamaktadır. Varlığını devam ettirmeye çalışan yapıların da günümüz şartları doğrultusunda yükselen apartmanlar arasında niteliği büyük ölçüde kaybolmuştur (Alkan, 1994).

5.2. Örneklem seçimi

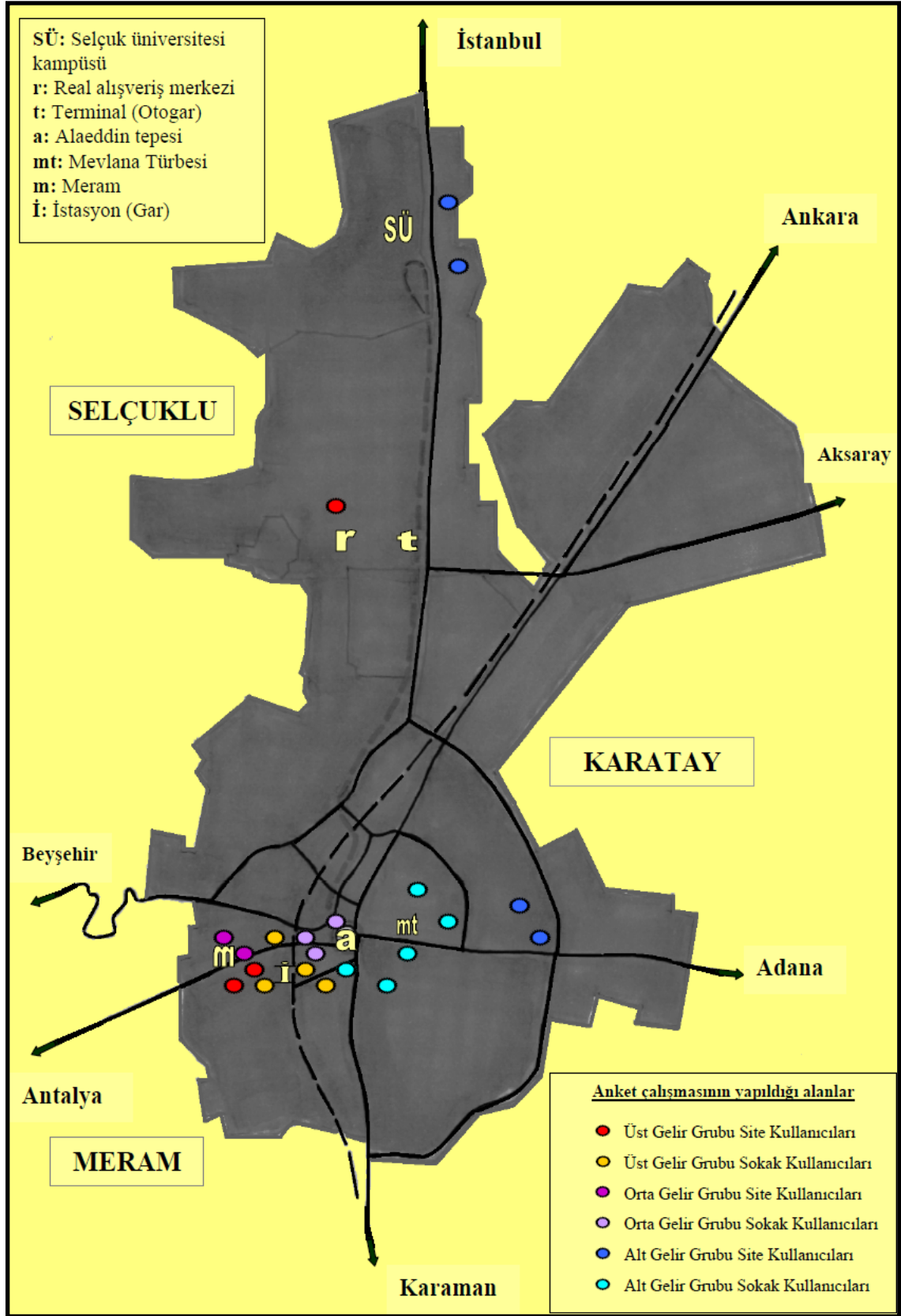
Anket çalışmasına başlamadan önce ikincil verilerden elde edilen fikirler ve birebir yapılan gözlemler neticesinde 6 tane örneklem alan seçilmiştir. Bunlar çalışmanın amacını kapsayan yarı kamusal mekân kavramı ve bunun değişen anlamını karşılayan mekân organizasyonlarının değerlendirilmesi sonucu belirlenmiştir. Seçilen alanlar, çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen yarı kamusal yaşamın en temel unsuru sokak mekânı ve günümüzde değişen yaşam biçimleri sonucu yarı kamusal mekânların kentsel ortamdaki bir diğer karşılığı olan site tarzı mekânsal örgütlenmedeki kullanımlardır.

Mekân en çok toplum kavramı ile karşılıklı etkileşim içinde olduğundan, kentsel ortamda sosyal ve fiziksel anlamda analiz yapabilmek için öncelikli olarak toplum yapısını irdelemek gerekmektedir. Bunu yaparken kentsel mekân kullanımları, kullanıcı grubuna göre yüksek gelir-orta gelir ve alt gelir grubu olmak üzere 3 ayrı şekilde gruplandırılmıştır. Birçok ölçüte göre değerlendirilen bu sınıflandırmalar temeli ekonomik yapı ve yaşam biçimine dayandırılırken, çalışmanın kapsamı doğrultusunda bu sınıflandırılma konut fiyatları baz alınarak yapılmıştır. Yapılan bu sınıflandırma, mekânsal olarak farklı gelir gruplarının mekâna ve kullanıma yönelik bakış açılarının daha iyi anlaşılmasına yöneliktir.

Şekil 5.3. “Spatial Dimensions Of Urban Structure” Kentsel Yapıdaki Mekansal Boyutlar
(Basset’ dan (1980) uyarlanmıştır)

Bu bilgiler ışığında, saha araştırması kapsamında irdelenecek bölgeler belirlenirken, Konya kentindeki mevcut doku ile yeni yerleşim alanları ayrıntılı bir biçimde ele alınmıştır. Bu çalışma sokak ve site olmak üzere iki ayrı mekân kurgusunda gerçekleştirileceğinden farklı mekânsal karaktere ve kullanıma sahip bölgeler seçilmiştir. Yapılan incelemeler sırasında sokak niteliğini karşılayan mekânlar, özellikle mevcut dokudaki yerleşimlerden seçilirken, yeni yerleşim alanlarının temeli olan site anlayışının belirlenmesinde de güvenlik kurgusu etkili olmuştur. Kapılarında güvenlik sisteminin olduğu sadece belirli bir topluluğun kontrolle girip çıktığı tasarımlar bu çalışmada kapsam dışı bırakılmıştır. Bunun nedeni çalışmanın temelini oluşturan yarı kamusal yaşamın, sınırlı bir kitleye hizmet veren, güvenlik kontrolünün olduğu site anlayışına sahip kullanımlarda karşılığını bulamamış olmasıdır. Bu bağlamda kontrolü olmayan site yaşamı içerisindeki yarı kamusal nitelikli alanlarla, mevcut dokuda yarı kamusal mekânın karşılığı olan sokağın niteliği kıstas alınarak alt, orta ve üst gelirli kullanıcıların yaşadığı alanlarda saha araştırması gerçekleştirilmiştir.

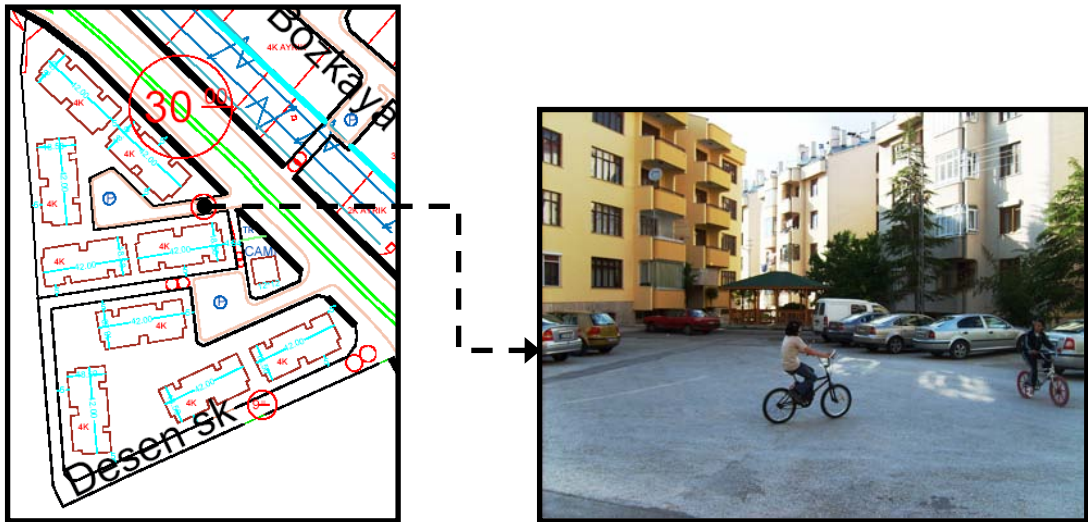
Şekil 5.4. Saha Araştırması Kapsamında Anket Çalışmasının Yapıldığı Alanların Konya Kenti İçindeki Konumu

Yüksek Gelir Grubu Kullanıcıları

Kentte gerek ekonomik gücün gerekse yaşam biçimlerinin mekâna yansıdığı, konut fiyatları ölçüt alınarak belirlendiği bu analizde site ve sokak olmak üzere karşılaştırılmalı bir değerlendirme yapılmış, bu değerlendirmeye altlık oluşturan alanlar ise Meram ilçesi, Anıt-İstasyon ve kentin alt merkezi olarak kabul edilen Real Alışveriş Merkezi çevresinde yapılan kentsel çevrelerden seçilmiştir.

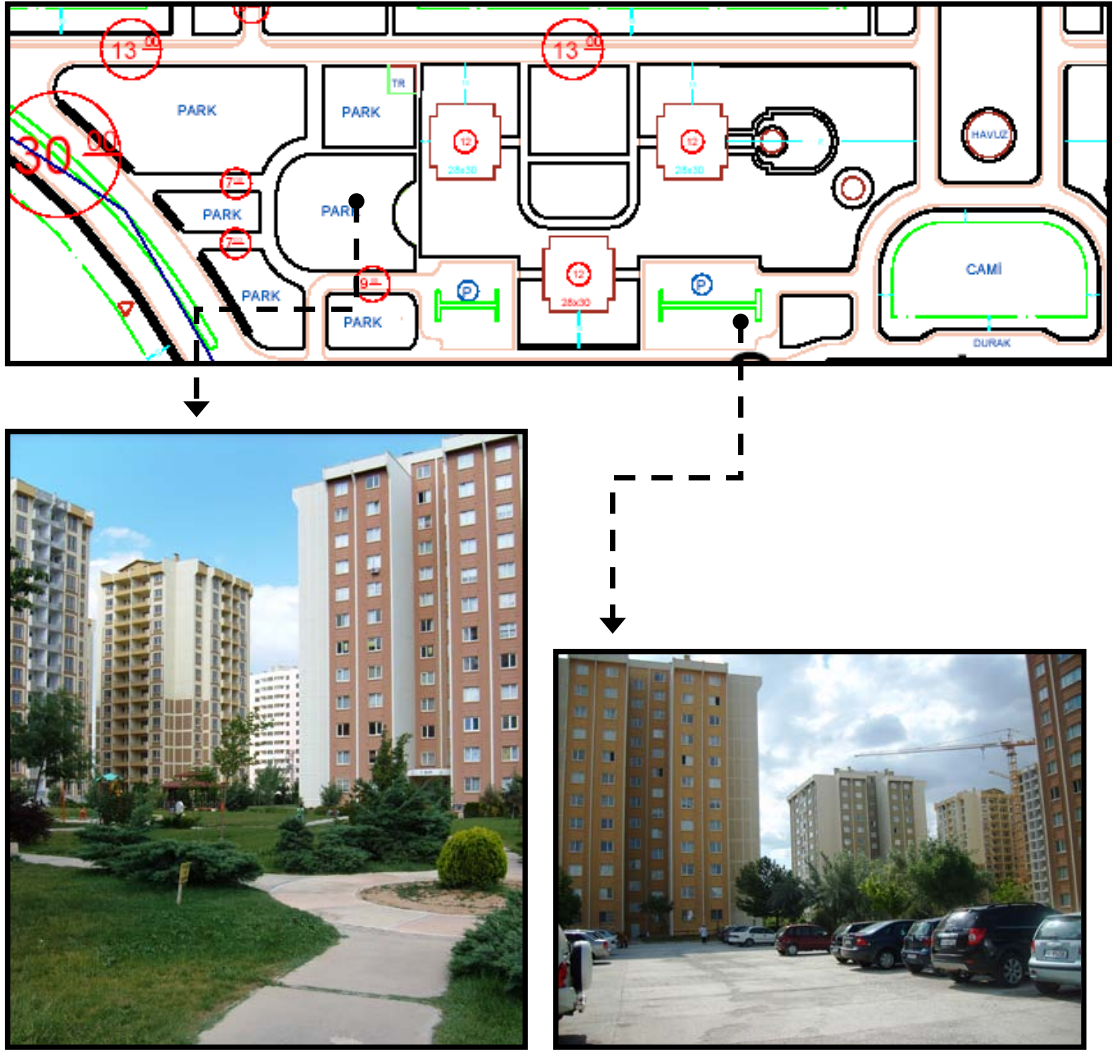
SİTE ÖRNEKLERİ	SOKAK ÖRNEKLERİ
<ul style="list-style-type: none"> • Tepe Evleri • Sültem Siteleri • Şehir Siteleri • Meram Kent 	<ul style="list-style-type: none"> • Meram Yeni Yol (sema oteli çevresi) • Anıt-Stadyum-İstasyon Civarı • Öğretmen Evleri • Yaka Meram (eski sültem çevresi)

Tablo 5.1. Anket Çalışması İçin Belirlenen Yüksek Gelir Grubu Kullanıcı Mekanları

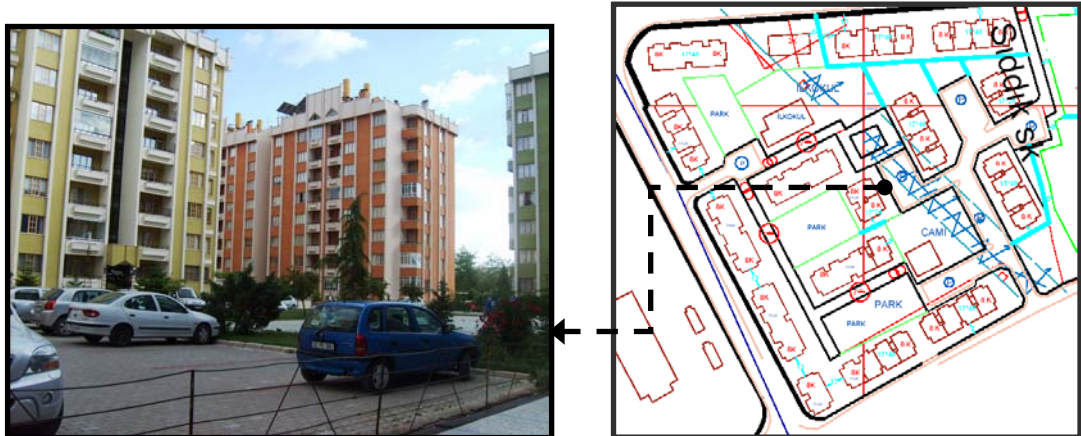
Resim 5.3. Şehir Sitelerinden Bir Görünüm (Havzan, Meram)

(Kişisel Arşiv,2008)

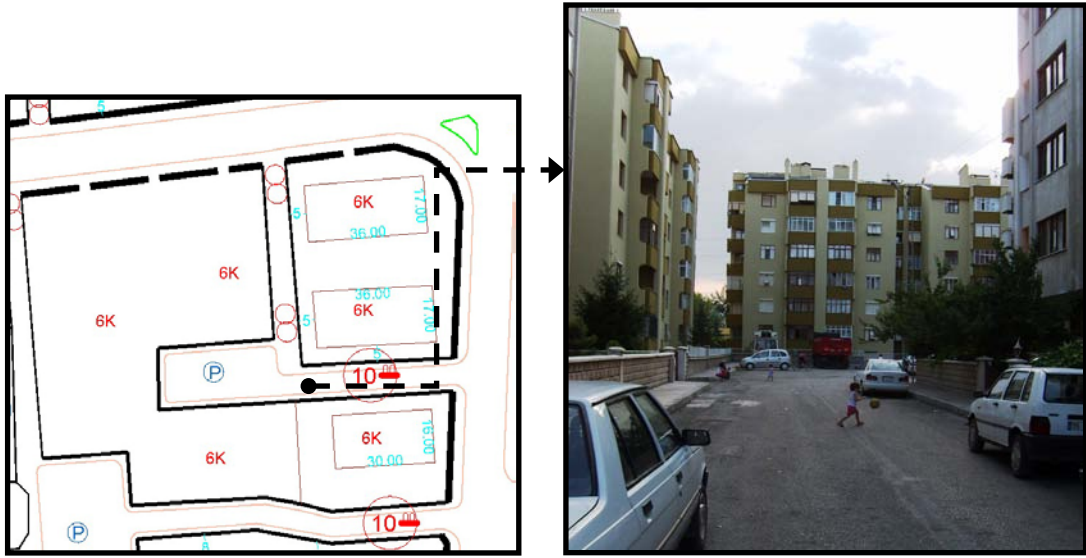
Resim 5.4. Tepe Evlerinden Bir Görünüm (Real Çevresi, Selçuklu)

(Kişisel Arşiv, 2008)

Resim 5.5. Sültem Sitelerinden Yarı Kamusal Nitelik Gösteren Ortak Kullanım Alanları

(Havzan, Meram) (Kişisel Arşiv, 2008)

Resim 5.6.Eski Sültem Sitelerinden Sokak Dokusuna Bir Örnek (Yaka Meram, Meram)
(Kişisel Arşiv, 2008)

Anket çalışması için seçilen bu alanlar eskiden beri Konya'nın yerleşim alanı olarak en çok tercih edilen semtlerinden olan Meram Yeni Yol, Yaka Meram ve Anıt mevkiinden tespit edilen site ve sokak örneklerini kapsamaktadır.

Orta Gelir Grubu Kullanıcıları

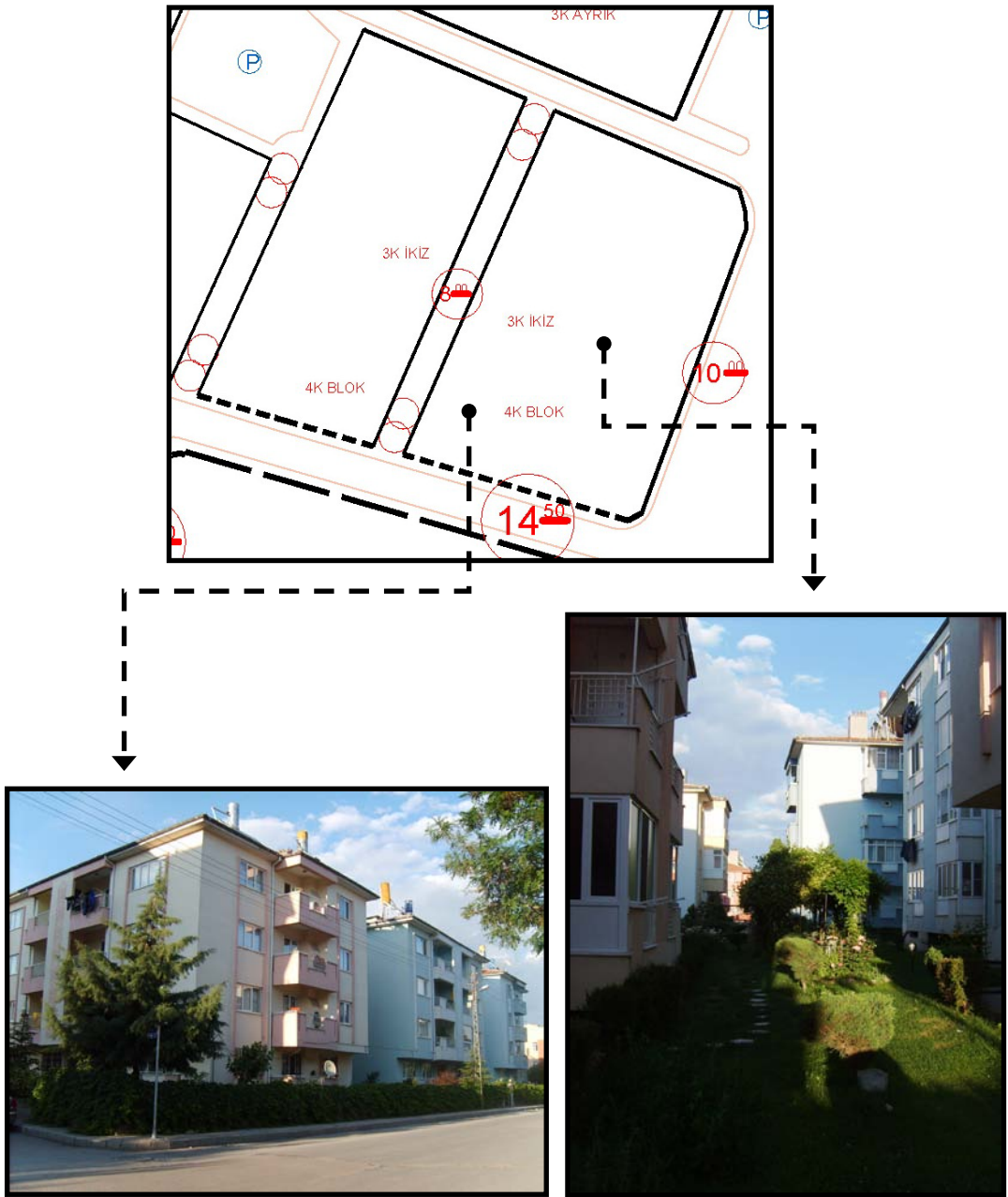
Geçiş toplumu olarak da ifade edilen orta gelir grubu, alan araştırması sürecinde en çok tartışılan gelir grubu olmuştur. Yine yukarıda da ifade edildiği gibi ikincil ve birincil veriler ışığında yapılan gözlemler sonucunda belirlenen alanlar site ve sokak düzeni olarak iki farklı yaşama biçimi temel alınarak değerlendirilmiştir.

SİTE ÖRNEKLERİ	SOKAK ÖRNEKLERİ
<p>Yaka meram civarındaki siteler;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parlaker Siteleri • Emre Siteleri • Alâeddin Keykubat Siteleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Zindankale Çevresi • Zafer Çevresi

Tablo 5.2. Anket Çalışması İçin Belirlenen Orta Gelir Grubunun Yaşadığı Mekanlar

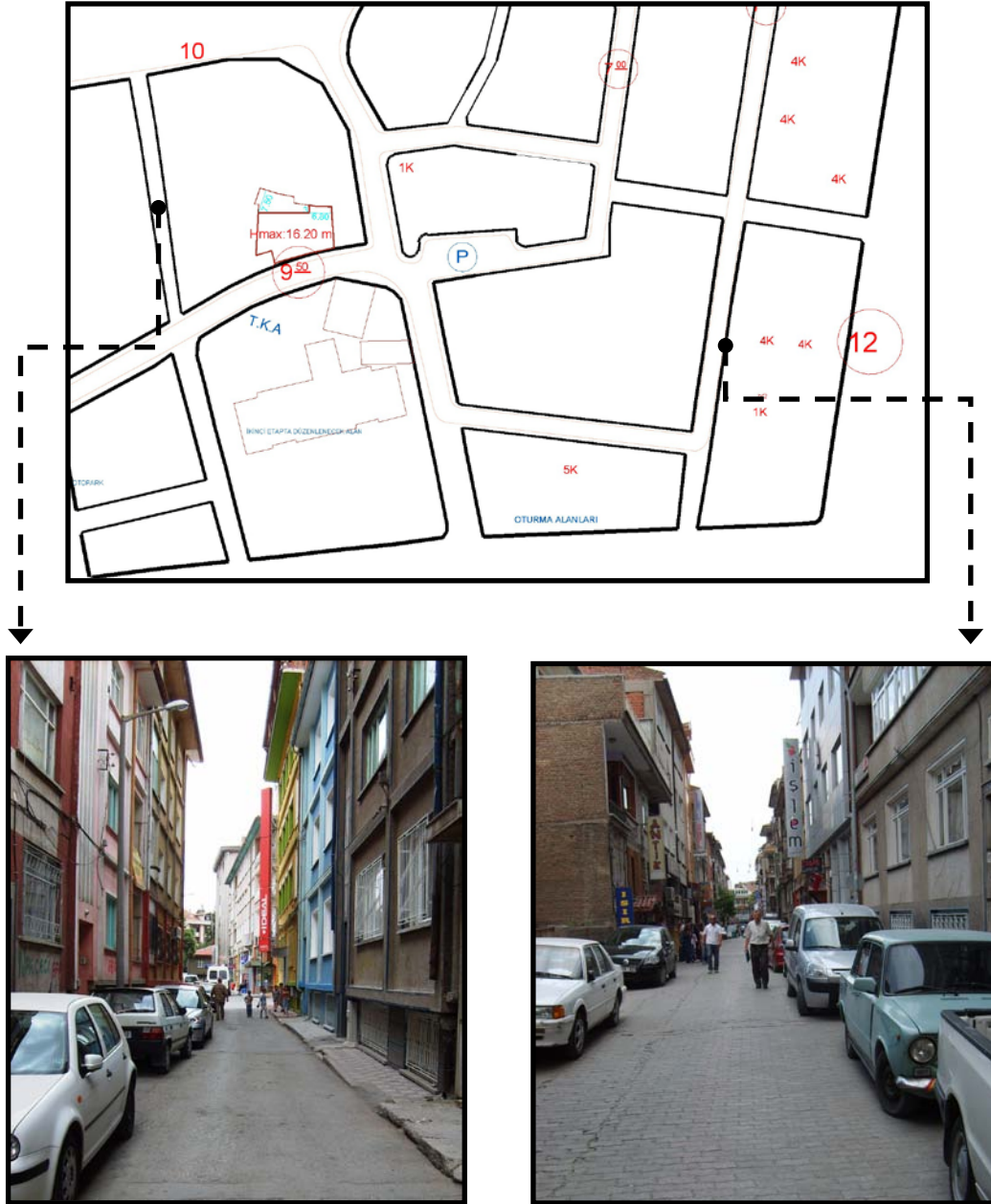

Resim 5.7. Yaka Meram Mevkii Alaeddin Keykubat Sitelerindeki Mekan Kullanıma Örnek
(Kişisel Arşiv, 2008)

Resim 5.8. Bir Diğer Site Yaklaşımı Olan Parlaker Sitesinden Görünüm
(Yaka Meram, Meram) (Kişisel Arşiv, 2008)

Site tarzı yaşamın belirlediği bölgeler çoğunlukla 4-5 katlı apartmanların oluşturduğu yerleşim düzeni içerisinde şekillenmiştir. Daha çok ailelerin tercih ettiği bu mekânlar, site içerisinde ortak kullanım alanlarını barındırmaktadır.

Resim 5.9. Zafer Mevki'den Sokak Dokusu Örnekleri (Zafer, Meram)

(Kişisel Arşiv, 2008)

Kent merkezinde yer alan Zafer Bölgesinden seçilen sokak dokuları, 1954 yılında uygulanan imar planı ile ortaya çıkan bitişik nizamlı yapılarla şekillenmiştir. Bu alanlar çoğunlukla ailelerin tercih ettiği, konut altı ticaret kullanımının yoğun olarak görüldüğü mekânlardır.

Alt Gelir Grubu Kullanıcıları

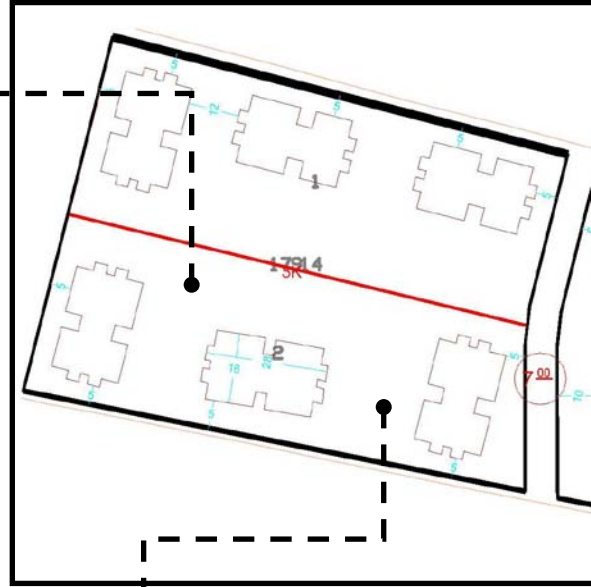
Kentin tarihi dokusunu oluşturan Karatay ilçesindeki sokak dokuları ve düşük gelirliler için sadece barınma ihtiyacını karşılama amaçlı inşa edilen toplu konutlar anket çalışmasında alt gelir grubu için seçilen örnek alanlarını oluşturmaktadır.

SİTE ÖRNEKLERİ	SOKAK ÖRNEKLERİ
<ul style="list-style-type: none"> • Bosna'daki Siteler; Hizmet, Yörünge vs. • Karatay'daki Siteler; Karkent ve Çevresindeki Siteler 	<ul style="list-style-type: none"> • Karatay ve Mevlana Çevresindeki Sokaklar • Şirin Hanım Çevresi • Larende

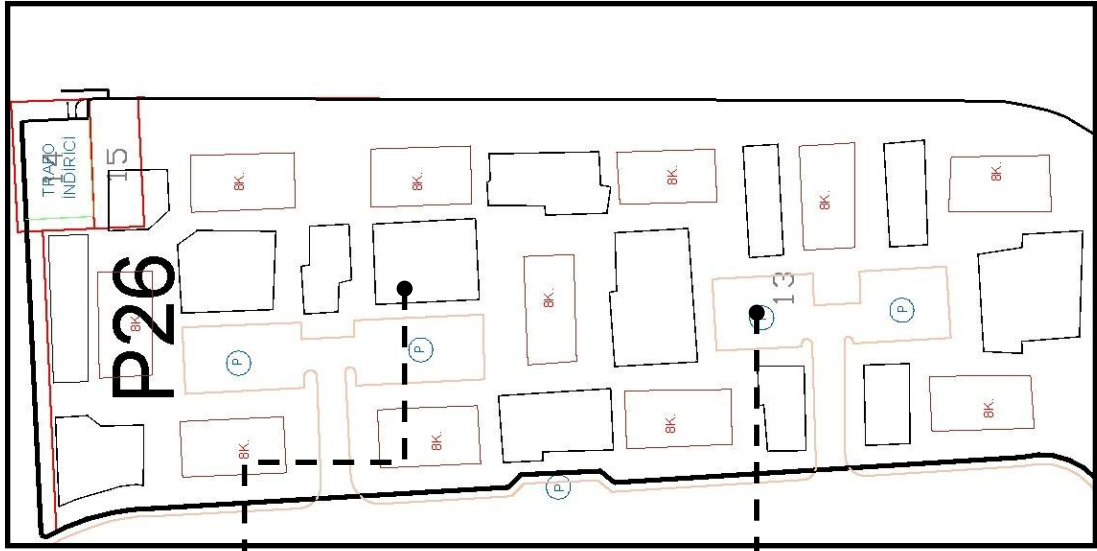
Tablo 5.3. Anket Çalışması İçin Belirlenen Alt Gelir Grubu Mekanları

Resim 5.10. Çoğunlukla Öğrencilerin ve Dar Gelirli Ailelerin Tercih Ettiği Bosna Hersek Mahallesi'nden Site Kullanımına Bir Örnek "Hizmet Siteleri" (Bosna Hersek Mahallesi, Selçuklu) (Kişisel Arşiv, 2008)

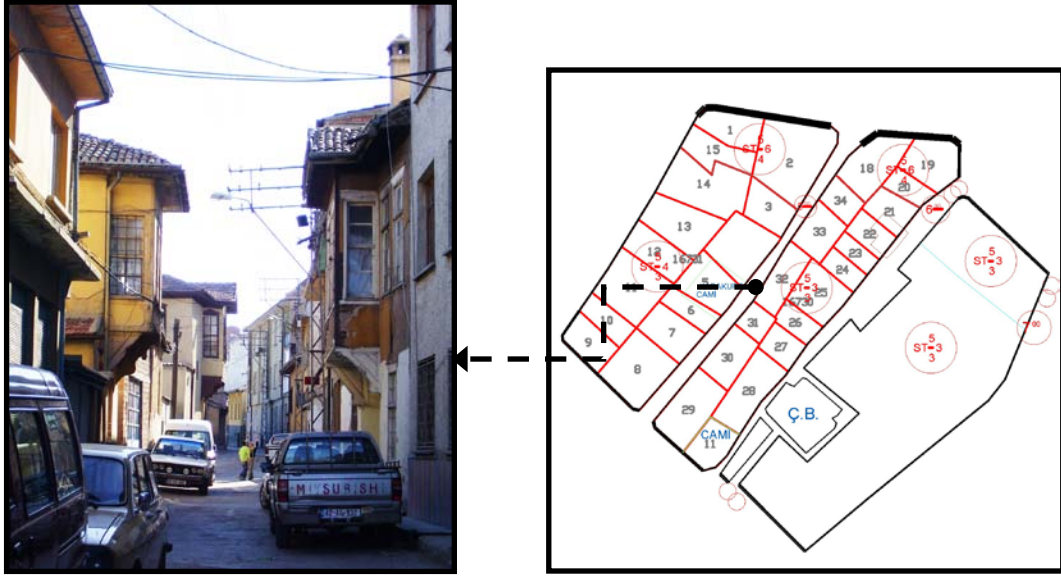
Resim 5.11. Yörünge Sitelerindeki Mekânsal Organizasyon (Bosna Hersek Mahallesi, Selçuklu)
(Kişisel Arşiv, 2008)

Bloklar arasında kalan açık alanlar diğer bir ifadeyle yarı kamusal hayatın tanımlandığı mekânlarda tasarlanan çocuk oyun alanları, parklar ve oturma gruplarının bütünsel bir biçimde etkileşimde olmadığı görülmektedir.

Resim 5.12. Mevlana'nın kuzeyinde yer alan Kar Şehir sitelerinin içinde yer alan sosyal donatı olanakları ve fiziki çevrenin görünümü (Mevlana Kuzeyi, Karatay) (Kişisel Arşiv, 2008).

Resim 5.15. Karatay İlçesindeki Geleneksel Sokak Düzeni -Telli Mescit Sokak (Kişisel Arşiv, 2008)

Belirlenen sokak dokuları konum itibariyle kentin merkezinde yer alan geleneksel konut dokuları ve Konya'nın ilk planlama dönemine ait yerleşim alanlarında yer almaktadır. Bu bölgeler kentin mevcut düzeninde konumlandığından kendi içerisinde belirli bir kurgusu olan, ancak fiziksel ve sosyal donatı açısından yetersiz mekânlardır.

5.3. Anket Çalışmalarının Değerlendirilmesi

5.3.1. Mekânsal Kullanım Açısından Sosyal Bileşenlerin İrdelenmesi

Araştırmanın amacı doğrultusunda, seçilen alanlarda yapılan anket çalışmasında mekânsal veriler dikkate alınarak 120 haneyle birebir görüşme ve gözlemler sonucu elde edilen veriler incelendiğinde, öncelikli olarak kullanıcıların, mekânı kullanım biçimine yönelik sosyal bileşenler irdelenmiştir. Bu bağlamda,

ankette, komşuluk ilişkisi, gelir durumuna bağlı değişkenler ve kullanıcıların beklenti ve ihtiyaçlarını sorgulayan sorulara ilişkin tespitler ortaya konmuştur.

5.3.1.1. Kullanıcıların Arkadaşlık-Komşuluk İlişkisi

Kentsel mekânda sosyal ilişkinin temeli olarak bilinen komşuluk-arkadaşlık ilişkisinin güçlenmesine yardımcı olan en temel mekânsal örgütlenme biçimi yarı kamusal mekân kullanımınıdır. Bu faktör kullanıcı-mekân arasındaki sosyal etkileşimi sağladığından, yarı kamusal mekânların tasarımı ve bu kullanımların insanlar üzerindeki etkisi çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

Çalışmanın sokak ve site içi kullanımlar temel alınarak yürütülmesi farklı mekânsal organizasyonların sosyal anlamda farklı etkiler yaratıp yaratmadığının anlaşılmasına olanak vermiştir.

KONUT TİPİ	Komşularınızla hangi sıklıkta görüşürsünüz?			Toplam
	Sık Sık	Ara sıra	Hiçbir zaman	
SİTE	16 %26,7	44 %73,3		60 %100
SOKAK	30 %50	26 %43,3	4 %6,7	60 %100

Tablo 5.4. Komşularla Görüşme Sıklığı

Tablo 5.4'deki dağılımlara bakıldığında komşularla görüşme sıklığı beklendiği üzere site ve sokak açısından farklılık göstermektedir. Burada vurgulanması gereken temel nokta, sitelerde komşuluk ilişkisinin beklenenin aksine hiç de zayıf olmadığı; ancak sokağın şekillendirdiği mekânsal kullanım içerisinde komşuluk ilişkilerinin daha güçlü olduğudur.

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Komşularınızla hangi sıklıkta görüşürsünüz?			Toplam
		Sık Sık	Ara sıra	Hiçbir zaman	
SİTE	Düşük	6 %33,3	12 %66,7		18 %100
	Orta	4 %16	21 %84		25 %100
	Yüksek	6 %35,3	11 %64,7		17 %100
SOKAK	Düşük	16 %80	3 %15	1 %5	20 %100
	Orta	9 %40	12 %55,5	1 %4,5	22 %100
	Yüksek	5 %27,7	11 %61,2	2 %11,1	18 %100

Tablo 5.5. Gelir Durumuna Göre Komşularla Görüşme Sıklığı

Genel anlamda ele alınan tespitler, özelde gelir gruplarına göre değerlendirildiğinde, sitede yaşayanlar açısından belirgin bir farklılaşmanın olmadığı, sokağın şekillendirdiği mekân kurgusu içerisinde ise özellikle düşük gelir grubunda komşuluk ilişkilerinin güçlü olduğu gözlenmektedir.

Komşuluk ilişkisinin kentsel mekândaki örgütlenmeler açısından daha iyi tanımlanmasını sağlayan, “tatile çıktığınızda komşunuza anahtarınızı bırakır mısınız?” sorusuna verilen yanıtlar, komşuluk ilişkileri açısından önemli ipuçları içermektedir. Bu soruya, sitede oturanların hiçbiri evet cevabını vermezken, sokakta oturanların düşük ve orta gelir grubunun evet yanıtı verdiği gözlenmiştir. Yine “komşularınızla pikniğe, alışverişe gider misiniz”, “borç para alır mısınız”, “sırlarınızı paylaşıyor mısınız” şeklinde komşuluk ilişkilerinin derecesini saptamaya yardımcı olabilecek sorulara verilen yanıtlar da sokak kullanımındaki komşuluk ilişkilerinin belirgin biçimde daha güçlü olduğunu göstermektedir (Bkz. Ek-4 Soru 17).

Araştırmada önemli olan bir diğer nokta komşuluk ilişkilerinde görüşmelerin niteliği ve hangi mekânda gerçekleştiğidir. Tablo 5.5 ve tablo 5.6'da yer alan veriler incelendiğinde, bu mekânların en başında yarı kamusal hayatın ve sosyal yaşamın temel unsuru olarak kabul edilen sokağın geldiği görülmektedir.

KONUT TİPİ	Komşularınızla nerelerde karşılaşıyorsunuz ya da bir araya geliyorsunuz?					
	Evlerde	Sokakta	Parklarda	Çocuk Oyun Alanında	Alışverişte	Diğer
SİTE	26 %28	28 %30	10 %11	5 %5	3 %3	22 %23
SOKAK	34 %38	42 %48	2 %2	1 %1	6 %7	4 %4

Tablo 5.6. Komşuların Bir Araya Geldiği/Karşılaştığı Mekânlar

Tablodaki veriler incelendiğinde komşuların bir araya geldiği mekânların başında %78 oranla sokak mekânı gelmektedir. Ardından, %66 oranla bir araya gelinen mekânın ev olması, komşuluk bağının genelde güçlü olduğunun bir göstergesidir. Özellikle site kullanıcılarının yanıtladığı %23 orana sahip diğer seçenekte ise asansör ve apartman giriş-çıkışı karşılaşılan mekân olarak saptanmıştır. Bu durum, site kullanımındaki komşuluk ilişkilerinin zayıflığının bir göstergesidir. Bu bağlamda, genel anlamda sitede komşuluk ilişkisinin varlığından söz edilebilir, ancak, bu ilişkinin boyutu kullanıcılar arasında belirli bir düzeyde kalmaktadır. Sokakta ise bu ilişkilerin siteye oranla daha güçlü ve samimi olduğu gözlenmektedir.

Yine tablo 5.7'deki verilerden de görülebileceği üzere, sokak mekânında komşuluğun anlamı ve ilişkinin derinliği o mekânı yaşanılabilir kılmada en etkili unsur olarak ifade edilmiştir.

KONUT TİPİ	Yaşadığınız mekânı yaşanılabilir kılan nedenler nelerdir?					
	Komşularım	Sokak dokusu	Güvenli olması	Nitelikli bir çevre olması	Diğer	Toplam
SİTE	7 %11,7		8 %13,3	27 %45	18 %30	60 %100
SOKAK	22 %36	3 %5		19 %32,3	16 %26,7	60 %100

Tablo 5.7. Mekânı Yaşanılabilir Kılan Etmenler

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Varsa çocuğunuz kimlerle arkadaşlık ediyor?						
		Okul	Sokak	Apartman	Site	Diğer	Çocuğu Olmayan	Toplam
SİTE	Düşük	2 %11,8	1 %5,9	1 %5,9	5 %29,4	2 %11,8	6 %35,3	17 %100
	Orta	2 %10,5	2 %10,5	1 %5,3	5 %26,3	6 %31,6	3 %15,8	19 %100
	Yüksek	2 %13,3		3 %20	3 %20	3 %20	4 %26,7	15 %100
SOKAK	Düşük	7 %35	5 %25				8 %40	20 %100
	Orta	7 %36,8	2 %10,5			1 %5,3	9 %47,4	19 %100
	Yüksek	7 %43,8	3 %18,8	1 %6,3		2 %12,5	3 %18,8	16 %100

Tablo 5.8. Çocukların Arkadaşlık İlişkisi

Site yaşam biçiminde komşuluk ilişkilerinin belirli bir resmiyet içerisinde gerçekleştiği elde edilen bulgular tarafından kanıtlanırken, ebeveynlerin çocuklarının arkadaşlık ilişkilerinde sitedeki ailelerin çocukları ile arkadaşlık yapmasından memnun olduğu görülmektedir. Bu durum, sitede yaşayan insanların belirli kişiler olduğu ve ailelerin birbirini tanması ile gerekçelendirilmektedir. Sokakta ise durum, gelir gruplarına göre değişiklik göstermektedir. Düşük gelirli ailelerin çocukları daha çok sokaktan arkadaş edinirken, orta ve üst gelirli aileler çocuklarının okuldaki arkadaşlarıyla görüşmesine izin vermektedir. Bunun nedeni olarak da sokaktaki çocukların tanınmadığı ve güvensiz olduğu gerekçe gösterilmiştir.

Özetle saha araştırması ile elde edilen veriler ışığında, yarı kamusal hayatın temeli sokak mekanında, bütün gelir grupları dahil olmak üzere kullanıcı-mekan etkileşiminin daha güçlü olduğu saptanmıştır. Ancak, modern yaşamın simgesi olarak kabul edilen site yaşamında bu etkileşimin göreceli olarak zayıfladığı, kullanıcılar arasındaki ilişkinin ikincil ve belirli bir düzeyde (uzak) kaldığı ve homojenleştiği görülmektedir.

5.3.1.2. Kullanıcı-Mekân Etkileşimi, Beklenti ve İhtiyaçlar

Konut dışı mekânlar gerek mekânsal hiyerarşinin sağlanması, gerekse kullanımı açısından en az konutlar kadar detaylı ve belirli bir kurgu içinde planlanmalıdır. Bu kurguyu sağlamada önemli unsur olan yarı kamusal mekânlar kullanıcıların güncel gereksinimlerine yanıt verebilmesi amacıyla var olan ya da tasarlanan mekânlardır. Kullanıcı ile mekân arasındaki bağın kurulabilmesi için yarı kamusal alanın tanımlanması ve tarif edilmesinde o mekânın tasarımı ve kullanımı kent planlama açısından büyük önem taşımaktadır.

Site yaşamı içerisinde yapılar arasında tasarlanan ortak kullanım mekânları ile sokak dokusu arasındaki biçimsel farklılıkların, bölgede yaşayanların değişen yaşam koşulları doğrultusunda etkilenen beklenti ve ihtiyaçlarına hangi yönde cevap verdiğinin ortaya konmasını sağlayacaktır. Bu amaçla hazırlanan sorularda alt, orta ve üst gelir grubu olarak belirlenen kullanıcıların site ve sokak mekânlarına yönelik değerlendirme yapması istenmiştir.

KONUT TİPİ	Oturduğunuz konutunuzdan ne ölçüde memnunsunuz?					
	Memnun Değil	Az Memnun	Orta	Memnun	Çok Memnun	Toplam
SİTE	2 %3,3	4 %6,7	9 %15	27 %45	18 %30	60 %100
SOKAK	2 %3,3	7 %11,7	20 %33,3	21 %35	10 %16,7	60 %100

Tablo 5.9. Kullanıcıların Konut Memnuniyeti

Tablo 5.9 incelendiğinde sitede ikamet eden kullanıcıların çoğunluğunun konutundan memnun olduğu, sokakta ise site kullanımı kadar yüksek olmasa da konut memnuniyetinin iyi düzeyde olduğu görülmektedir. Öncelikler açısından site ve sokak kullanıcıların yaşadığı mekândan memnuniyetini anlamak için yöneltilen sorudan elde edilen veriler ve karşılıklı görüşmeler göstermiştir ki, site kullanıcıları mekândan memnuniyetini konutun ve çevrenin nitelikli olmasına bağlarken, sokakta oturanlar bu değerlendirmede çoğunlukla kendi evi olması ve muhit olarak sevmelerine vurgu yapmıştır. Bu anlamda, bir tarafta konut ve çevrenin niteliğine, diğer tarafta ise muhit ve ev sahipliğine vurgu yapılması sokak dokularında var olan sosyal etkileşiminin açık bir göstergesidir.

KONUT TİPİ	Yaşadığımız çevrede rahatsızlık duyduğunuz şeyler var mı?							
	Gürültülü	Güvenli değil	Çocuk sesleri	Otopark sorunu	Hava kirliliği	Yok	Diğer	Toplam
SİTE	9 %15,3	18 %30,5	6 %10,2	3 %5,1	8 %13,6	25 %42,4	8 %13,6	59 %50
SOKAK	30 %50,8	22 %37,3	14 %23,7	18 %30,5	28 %47,5	11 %18,6		59 %50

Tablo 5.10. Kullanıcının Çevresinde Duyduğu Rahatsızlıklar (Bkz Ek-4 Soru 25)

KONUT TİPİ	Çevrenizde en çok nelerin eksikliğini hissediyorsunuz?							
	Yeşil alan	Spor tesisi	Otopark	Komşuluk	Çocuk oyun alanı	Güvenlik	Diğer	Toplam
SİTE	22 %36,7	22 %36,7	3 %5	17 %28,3	3 %5	16 %26,7	11 %18,3	60 %50
SOKAK	42 %70	20 %33,3	23 %38,3	15 %25	21 %35	23 %38,3		60 %50

Tablo 5.11. Kullanıcının Çevresinde Hissettiği Eksiklikler (Bkz Ek-4 Soru 26)

Tablo 5.10 ve tablo 5.11 açısından vurgulanması gereken en önemli nokta, sokak kullanıcılarının dile getirdiği sorunlardır. Bu anlamda, kullanıcıların sosyal sorunlardan çok fiziksel sorunlara vurgu yapılması çok önemli bir ipucudur.

KONUT TİPİ	Sokak ya da site içi kullanım alanlarını hangi işlevler için kullanıyorsunuz?								Toplam
	Alışveriş	Otopark	Komşularla birliktelik	Yürüyüş	Oyun alanı	Moral buluyorum	Törenselleştirmelerimizi yapıyoruz	Diğer	
SİTE	23 %38,3	18 %30	4 %6,7	46 %76,7	3 %5	7 %11,7	2 %3,3		60 %50
SOKAK	32 %53,3	14 %23,3	15 %25	45 %75	7 %11,7	5 %8,3	4 %6,7	1 %1,7	60 %50

Tablo 5.12. Yarı Kamusal Alanların Kullanım Biçimleri

Sokak ya da site içerisindeki ortak kullanım alanlarının işlevi, o mekânın kullanıcı-mekân etkileşimi açısından ne ifade ettiği, mekânın kullanılabilirliği ve beklentilerin ne yönde olduğunun saptanması da çalışma açısından önem taşımaktadır. Bu çerçevede elde edilen en ilgi çekici veri, sokağın, alışveriş, komşuluk vb sosyal yönü ağır basan eylemler için kullanılıyor olmasıdır. Sokak düzeninde yaşayan insanlar, sokağı, sosyal anlamda birçok ihtiyacın karşılandığı, toplumsal ilişkilerin gerçekleştiği mekânlar olarak tanımlarken, site içi kullanım alanlarında, kullanıcılar, bu mekânları yürüyüş, çocuk oyun alanı gibi fiziksel ihtiyacın karşılandığı alanlar olarak görmektedir. Bu anlamda, sokağın sosyalleşme sürecine sağladığı katkının, site içi ortak kullanım mekânları ile karşılaştırılmayacak düzeyde olduğu kolaylıkla söylenebilir.

5.3.1.3. Güvenlik

Mekânsal organizasyonların önemli bir unsuru olan yarı kamusal mekânların kullanıcı ve mekân üzerindeki sosyal ve fiziksel yansımaları üzerine temellenen çalışmaya, yön veren diğer bir unsur güvenlidir. Büyük kentlerimizde son yıllarda yaşanan değişim ve dönüşüm sonrası güvenlik unsurunun ön plana çıkması ile modern kent hayatının simgesi sayılan site tarzı yaşam biçiminde büyük bir artış görülmüştür.

KONUT TİPİ	Yaşadığınız çevreyi güvenli buluyor musunuz?					Toplam
	Hiç Güvenli Değil	Güvenli değil	Orta	Güvenli	Çok Güvenli	
SİTE	3 %5	8 %13,3	14 %23,3	27 %45	8 %13,3	60 %100
SOKAK	7 %11,7	8 %13,3	19 %31,7	23 %38,3	3 %5	60 %100

Tablo 5.13. Yaşanılan Çevrenin Güvenlik Derecesi

Bu kapsamda yukarıda ifade edilen bilgiler ve tablo 5.13'deki veriler ışığında şunu söyleyebiliriz ki, site kullanımında beklendiği üzere güvenliğin varlığına vurgu yapılırken, site kadar olmasa da, sokak yaşamında kullanıcılar kendini güvende hissetmektedir.

Yarı kamusal mekânın kullanılabilirliğini ölçmeye yönelik önemli etkenlerden biri de bu mekânların özellikle geceleri kullanılma düzeyidir. Tabloda görüldüğü üzere, sitede kullanıcılar %71,7 oranında geceleri konut çevresinde dışarıya çıkabildiklerini ifade ederken, bu değerlendirme site kullanıcılarının konut çevresini güvenli bulduklarını açıkça ortaya koymaktadır. Ancak, sokak düzeni içerisinde kullanıcıların %50 ye yakın oranda geceleri rahatlıkla dışarıya çıkamadığını ifade etmesi ciddi bir sorundur. Kullanıcılara yöneltilen bu soru

açısından vurgulanması gereken bir diğer nokta, site kullanıcıları içerisinde geceleri dışarıya rahatlıkla çıkamadığını belirtenlerin büyük oranda düşük gelir grubundan olmasıdır.

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Yaşadığımız çevrede geceleri rahatlıkla dışarı çıkabiliyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
SİTE	Düşük	5 %28	13 %72	18 %100
	Orta	19 %76	6 %24	25 %100
	Yüksek	16 %94	1 %6	17 %100
SOKAK	Düşük	5 %25	15 %75	20 %100
	Orta	9 %41	13 %59	22 %100
	Yüksek	18 %100	-	18 %100

Tablo 5.14. Yaşanılan Mekânın Gece Kullanımı

KONUT TİPİ	Yaşadığımız çevreyi çocuk oyun alanı ve çocuklarımız için güvenli buluyor musunuz?					Toplam
	Hiç Güvenli Değil	Güvenli değil	Orta	Güvenli	Çok Güvenli	
SİTE	2 %3,3	9 %15	31 %51,7	15 %25	3 %5	60 %100
SOKAK	7 %13,5	16 %30,8	17 %32,7	10 %19,2	2 %3,8	60 %100

Tablo 5.15. Çocuklar Açısından Mekânın Güvenliği

Özetle elde edilen bulgular göstermektedir ki, konut biçimine yönelik farklı şekillerde ortaya çıkan yarı kamusal alanlardan, site tarzı kullanımda, yarı kamusal alanların gerek tasarım gerekse kullanıcı profili doğrultusunda güvenli olduğu vurgulanırken, sokak düzeninde ise bu durumun özellikle gece kullanımı ve çocukların ilişki kuracağı arkadaşlık açısından güvenli olmadığı belirtilmektedir. Bu anlamda, vurgulanması gereken önemli bir nokta, özellikle sokak düzeninde güvenlik sorununun dolaylı bir sonuç olduğudur. Başka bir anlatımla, sokak düzeninde vurgulanan sorun fiziksel (park, açık alan, otopark, vb) etmenlerdir. Mekân standartlarında yaşanan bu sorunların taşınmaz değerlerini düşürdüğü, bu durumun da kullanıcı profilini değiştirdiği göz önüne alındığında güvenlik olgusunun fiziksel yetersizliklere bağlı olarak ortaya çıktığı gözlenmektedir.

5.3.2. Mekânın Kullanımına İlişkin Fiziksel Bileşenlerin İrdelenmesi

Kentsel mekânda insanlar çevreleriyle sürekli etkileşim halindedir. Bu etkileşim içerisinde kişilerin gereksinimleri, eylemleri ve yaşam tarzlarına bağlı olarak mekânsal örgütlenmeler de değişime uğramıştır. Bu süreçteki en önemli gelişmelerden biri Endüstri dönemi sonrası Le Corbusier'in yeşil alan ve düzeni amaçlayan yaşam politikasına temellenen, modernliğin yeni yaşam biçimleri olarak ifade edilen site ve toplu konutların, kentsel ortamda hızla yerini almasıdır. Bu çerçevede, özellikle son 20 yılda ülkemizde konut alanlarının tasarımına damga vuran söz konusu yaklaşımın, kullanıcıların beklentilerini yeterli düzeyde karşılayıp karşılamadığı ya da bu mekânların farklı yaşam biçimlerine uygun olup olmadığı sorusunun, mekânsal kültürümüzün temel unsuru “sokağın” kullanıcıları ile karşılaştırmalı biçimde cevaplanması ilgi çekici bir olgu olarak saptanmış ve fiziksel açıdan yarı kamusal kullanım alanlarının (sokak ya da site içi alanlar) niteliği sorgulanmıştır.

Kentsel mekânda sokak veya site içi ortak kullanım alanlarında bulunan donatıların (yeşil alan, çocuk oyun alanı, otopark vb.) niteliği ve işlevi fiziksel çevreyi tanımlayan önemli etkenlerdendir. Bu anlamda, söz konusu öğelerin varlığı ve niteliği, kullanıcı-mekân etkileşiminin sağlanması ve o mekânın algılanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Çevrenizdeki yeşil alan ve çocuk oyun alanı yeterliliği?					Toplam
		Tamamen Yetersiz	Yetersiz	Orta	Yeterli	Çok yeterli	
SİTE	Düşük		4 %22,2	6 %33,3	6 %33,3	2 %11,1	18 %100
	Orta		2 %8	10 %40	9 %36	4 %16	25 %100
	Yüksek		1 %5,9	5 %29,4	9 %52,9	2 %11,8	17 %100
SOKAK	Düşük	9 %45	7 %35	3 %15	1 %5		20 %100
	Orta	9 %40,9	7 %31,8	3 %13,6	3 %13,6		22 %100
	Yüksek	4 %22,2	1 %5,6	7 %38,9	5 %27,8	1 %5,6	18 %100

Tablo 5.16. Gelir Durumuna Göre Konut Çevresindeki Donatı Yeterliliği

KONUT TİPİ	Çevrenizdeki yeşil alan ve çocuk oyun alanı yeterliliği					Toplam
	Tamamen Yetersiz	Yetersiz	Orta	Yeterli	Çok Yeterli	
SİTE		7 %11,7	21 %35	24 %40	8 %13,3	60 %100
SOKAK	22 %36,7	15 %25	13 %21,7	9 %15	1 %1,7	60 %100

Tablo 5.17. Konut Çevresindeki Donatı Yeterliliği

Resim 5.16. Tepe Evleri (Real Çevresi, Selçuklu) ve Parlaker Sitesindeki (Yaka Meram, Meram) Ortak Kullanım Alanları ve Yeşil Alanlar
(Kişisel Arşiv, 2008)

Resim 5.17. Bosna Hersek Mahallesi Can Sitesi Ortak Mekânlardaki Fiziksel Kullanımlar
(Bosna Hersek Mahallesi, Selçuklu)
(Kişisel Arşiv, 2008)

Bu çerçevede, Tablo 5.16 ve 5.17’de yer alan veriler ve resimler incelendiğinde site içerisindeki kullanımların genel anlamda yeterli düzeyde olduğu, sokak düzeninde ise bu donatıların beklendiği üzere yetersiz kaldığı gözlenmektedir. Ancak, burada vurgulanması gereken nokta, elde edilen bulguların gerek site içi kullanımlar gerekse sokak düzeninde gelir grupları açısından farklılık göstermesidir. Site yaşamı içerisinde, özellikle üst ve orta gelir gruplarının yaşadığı mekânlar,

kullanıcılarına, gelir durumuna paralel olarak her türlü donatı ve kullanımların olduğu nitelikli bir çevre sunmaktadır (Bkz. Resim 5.17). Bu tür mekânları kullananlar, fiziki çevreye ilişkin dikkate değer eksiklik ya da rahatsızlık dile getirmemiştir. Ancak, site tarzı yaşam biçiminde düşük gelir grubunun oluşturduğu kullanıcıların, fiziksel çevreye ilişkin dile getirdiği yetersizlikler, planlama süreci açısından çok önemli bir ipucudur (Bkz. Resim 5.18). Çünkü nitelikli bir yaşam alanı oluşturmak yerine büyük ölçüde barınma amaçlı tasarlanan ve yeterli düzeyde donatı ve çevresel özelliklere özen gösterilmeyen düşük gelir grubunun yaşadığı alanların, (ortak kullanım alanlarının bakım ve işletmesinin önemli bir maliyet oluşturduğu) site tarzı biçiminde tasarlanması olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Resim 5.18. Larende Mevkii – Hünkâr Sokak
(Kişisel Arşiv, 2008)

Resim 5.19. Telli Mescit Sokak
(Kişisel Arşiv, 2008)

Sokak düzeninde ise beklenildiği üzere fiziksel bileşenlerin eksikliği önemli ölçüde hissedilmektedir. Bunun en temel nedeni mevcut dokunun, fiziksel öğelerin yeterli düzeyde oluşumuna olanak tanınamamasıdır. Burada, mevcut doku üzerinde planlarla gerçekleştirilen yoğunluk artışlarının da gözden uzak tutulmaması gerekmektedir. Ayrıca, site tarzı yaşam biçiminde olduğu gibi, sokakta da gelir

durumuna göre farklılaşmalar yaşanmaktadır. Sokakta, yüksek gelirli kullanıcıların genelde fiziki koşullardan memnun olduğu görülürken, orta ve alt gelir grubunda kullanıcı memnuniyetinin zayıfladığı görülmüştür. Bunun temel nedeni, düşük ve orta gelirliilerin yaşadığı sokak dokularının mevcutta kent merkezine yakın, eski yerleşim dokuları üzerinde yer alması nedeniyle yeterli düzeyde donatı ve yeşil alanın bulunmamasıdır (Bkz. Resim 5.19- Resim 5.20).

KONUT TİPİ	Yaşadığınız çevrede rahatsızlık duyduğunuz şeyler var mı?							
	Gürültülü	Güvenli değil	Çocuk sesleri	Otopark sorunu	Hava kirliliği	Yok	Diğer	Toplam
SİTE	9 %15,3	18 %30,5	6 %10,2	3 %5,1	8 %13,6	25 %42,4	8 %13,6	59 %50
SOKAK	30 %50,8	22 %37,3	14 %23,7	18 %30,5	28 %47,5	11 %18,6		59 %50

Tablo 5.18. Kullanıcının Çevresinde Duyduğu Rahatsızlıklar

KONUT TİPİ	Çevrenizde en çok nelerin eksikliğini hissediyorsunuz?							
	Yeşil alan	Spor tesisi	Otopark	Komşuluk	Çocuk oyun alanı	Güvenlik	Diğer	Toplam
SİTE	22 %36,7	22 %36,7	3 %5	17 %28,3	3 %5	16 %26,7	11 %18,3	60 %50
SOKAK	42 %70	20 %33,3	23 %38,3	15 %25	21 %35	23 %38,3		60 %50

Tablo 5.19. Kullanıcının Çevresinde Hissettiği Eksiklikler

Resim 5.20. Hizmet Sitelerindeki Otopark Kullanımı (Bosna Hersek, Selçuklu) (Kişisel Arşiv,2008)

Düşük gelirli kullanıcıların yaşadığı sitelerdeki fiziksel kullanımlarda mekân hiyerarşisi net çizgilerle tanımlanamadığından ortak kullanım mekânları nitelikli olarak kullanılamamaktadır.

Resim 5.21. Sültem Sitelerindeki Otopark Düzeni (Havzan, Meram) (Kişisel Arşiv,2008)

Çalışma açısından vurgulanması gereken bir diğer nokta, özellikle sokak düzeninde yaşayan kullanıcıların fiziksel çevreye ilişkin eksiklik olarak dile getirdiği otopark alanlarının yetersizliğidir (Bkz. Resim 5.19–Resim 5.20). Bu durum, sokak

düzeninde mevcut dokunun getirdiği mekânsal kısıtlamalar ve taşıt yoğunluğuyla ilişkilendirilirken, site tarzı yaşam biçimlerinde özellikle üst ve orta gelir grubunda yaşayanlar planlı ve düzenli olarak ifade ettikleri site düzenini her türlü donatıya sahip olduğundan bu konuda hiçbir rahatsızlık duymamaktadır. Ancak alt gelir grubunun yaşadığı site kullanımlarında konut dışı mekânlar yeteri kadar tanımlanmadığı ve kullanıcılar otomobillerini rastgele buldukları yere park ettiği için otopark eksikliği bu mekânlarda da hissedilmektedir (Bkz. Resim 5.21 – Resim 5.22).

KONUT TİPİ	Hangi konut tipinde oturmayı tercih ederdiniz					
	Bahçeli/ müstakil konut	Kent merkezine yakın apartman dairesi	Kent dışında toplu konut alanı	Güvenlikli Site	Diğer	Toplam
SİTE	24 %40	9 %15	1 %1,7	21 %35	5 %8,3	60 %100
SOKAK	23 %38,3	10 %16,7	6 %10	18 %30	3 %5	60 %100
Toplam	47 %39,2	19 %15,8	7 %5,8	39 %32,5	8 %6,7	120 %100

Tablo 5.20. Site ve Sokak Düzenindeki Kullanıcıların Tercih Ettiği Konut Tipleri

Bir anlamda çalışmanın kurgusunu değerlendirmemize yardımcı olan son sorudan elde edilen veriler ışığında, site ve sokak düzenindeki cevapları incelediğimizde genelde birbiriyle paralel beklentilere sahip olduğu görülmektedir. Site ve sokak düzeninde verilen cevapların çoğunluğu bahçeli evle, güvenlikli sitede oturmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu mekânların tercih edilme nedenlerini gelir grupları bağlamında irdelediğimizde, öncelikli olarak sitede oturan bütün gelir grubu kullanıcılarının bahçeli evi tercih etme nedenleri, hem komşuluk ilişkilerinin daha iyi, hem de çocukları açısından daha rahat ve konforlu olacağına inanmalarındır. Bunun yanında güvenlikli sitenin tercih edilme nedenlerini yüksek ve düşük gelirli kullanıcılar, günümüz koşullarında çocukların geleceği açısından birçok bilimsel çalışmaya konu olan güvenlik unsuru olarak ifade ederken, orta gelir grubu

kullanıcıları güvenli sitein bir hayat tarzı olduğunu ifade ederek prestij ve statü açısından bu yerlerde yaşamak istediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5.20 ve tablo 5.21’deki veriler ışığında sokak düzeninde en çok tercih edilen mekân anlayışına bakıldığında, bahçeli ev ve güvenli sitein yanı sıra kent merkezine yakın apartman dairesi de tercihler arasındadır. Bu tercihlerin gerekçesini gelir grupları doğrultusunda irdelediğimizde, müstakil ev oranı bütün gelir gruplarında birbirine yakın oranlarla en çok istenen mekân anlayışı olarak görölmektedir. Bunun nedeni ise daha çok temiz hava ve yeşil alan içerisinde yaşama isteği olarak ifade edilirken, güvenli sitede oturma isteği, kent ortamında karşılaşılan güvenlik sorunlarıyla ilişkilendirilmiştir. Ancak, yüksek gelirli sokak kullanıcıların % 27,8 oranla kent merkezinde yaşamak istemesi, yaşadıkları mekândan memnun oldukları ve sosyal ilişkilerin sokak düzeninde güçlü olduğunu belirtmeleri de önemli bir bulgudur.

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Hangi konut tipinde oturmayı tercih edersiniz?					Toplam
		Bahçeli / müstakil konut	Kent merkezine yakın apartman dairesi	Kent dışında toplu konut alanı	Güvenlikli site	Diğer	
SİTE	Düşük	7 %38,9	4 %22,2		6 %33,3	1 %5,6	18 %100
	Orta	9 %36	3 %12	1 %4	9 %36	3 %12	25 %100
	Yüksek	8 %47,1	2 %11,8		6 %35,3	1 %5,9	17 %100
SOKAK	Düşük	8 %40	1 %5	3 %15	7 %35	1 %5	20 %100
	Orta	8 %36,4	4 %18,2	2 %9,1	6 %27,3	2 %9,1	22 %100
	Yüksek	7 %38,9	5 %27,8	1 %5,6	5 %27,8		18 %100

Tablo 5.21. Gelir Durumuna Göre Site ve Sokak Düzenindeki Kullanıcıların Tercih Ettiği Konut Tipleri

BÖLÜM-6 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Son dönemlerde küreselleşme, yeniden yapılanma ve teknolojik gelişmelerin, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kent ve kentliler üzerindeki değişimlerini izlemek mümkündür. Bu değişimlerin ve modernleşmenin en çok hissedildiği kentlerden biri olan Konya, yerel yönetimlerin ‘dünya kenti olma’ ideolojisi kapsamında hızlı bir şekilde kabuk değiştirmeye başlamış, bu değişimle birlikte mekânsal anlamda da kentteki kullanıcıların gerek mekândan beklentisi gerekse değişen ihtiyaçlar (güvenlik, konfor) doğrultusunda farklı bir tasarım sürecine girilmiştir.

Kentsel planlamaya ilişkin son çeyrek yüzyıl içinde yaşanan mekânsal arayışlar sonucu ortaya çıkan oluşumlar, mekânsal örgütlenme açısından da farklı açılımları gündeme getirmiştir. Toplumun yaşadığı değişimler sonrası üretim süreci de hızlı bir biçimde dönüşüm yaşamaya başlayarak kentlilerin mekânsal yer değişimine etki etmeye başlamıştır. Değişen yaşam koşulları doğrultusunda modern yaşamın sonucu olarak ortaya çıkan site tarzı yaşam biçimleri, gerek sunduğu olanaklar gerekse mekân düzeni olarak orta-üst ve üst gelir grubunun tercih ettiği mekânsal organizasyon haline gelirken, bu çerçevede mevcut dokular daha çok alt ve orta gelir grubunun yaşadığı mekânlara dönüşmüştür.

Bu bağlamda çalışmanın çıkarımları olarak tanımlanabilecek bu bölümde, sokak ve site içi kullanım mekânlarına yönelik saha araştırması ile elde edilen bulgular, mekânın sosyal ve fiziksel boyutu açısından ortaya konmuştur.

Çalışmanın üzerine kurgulandığı yarı kamusal mekân kavramının sosyal niteliği açısından vurgulanması gereken ilk nokta, site tarzı yaşamın beklenenin aksine komşuluk, arkadaşlık gibi sosyal yaşamı zayıflatmadığı ancak ilişkilerin belirli bir resmiyet ve homojenlik içerisinde gerçekleştiğidir. Sokakta ise komşuluk bağı ve sosyal etkileşimin siteyle kıyaslanamayacak düzeyde güçlü olduğu, sokağın farklı nitelikteki (heterojen) sosyal ilişkilere olanak tanıdığı gözlenmiştir.

Bir mekânı nitelikli kılan en önemli unsur o mekânın yaşanabilir olmasıdır. Kentsel mekânda yaşamın sadece yapıların içinde değil dışında da geçtiği göz önüne alındığında, kentsel dış mekânların niteliği ve kullanılabilirliği büyük önem taşımaktadır. Bu anlamda çalışma ile site ve sokak kullanıcılarının mekândan beklentisini ortaya koyma anlamında önemli bulgulara ulaşılmıştır.

Ulaşılan bulgular açısından vurgulanması gereken en önemli nokta, site tarzı yaşamın özellikle düşük gelir grubu için doğru bir planlama/tasarım yaklaşımı olmadığıdır. Buna karşın, sokaktaki kentsel yaşam biçiminin tüm gelir grupları açısından tatmin edici düzeyde olması, sokağa ilişkin dile getirilen sorunların ise büyük ölçüde fiziksel yetersizliklerden kaynaklanması çalışma ile elde edilen önemli bulgulardan biridir.

Konut dışı mekânın işlevsel ve nitelikli olması, o çevrenin kullanıcıların beklentilerine cevap verdiği bir göstergesidir. Bu bağlamda, mekânın fiziksel boyutuna yönelik tespitlerle, yarı kamusal mekânların niteliğinin anlaşılmasına yarayan önemli ipuçları da elde edilmiştir.

Bu anlamda mekânın fiziksel kullanımı açısından vurgulanması gereken ilk bulgu, mekânsal hiyerarşinin tanımlanabilmesi için kullanıcı-mekân arasındaki sosyal ve fiziksel etkileşimin sağlanmasında fiziksel unsurların varlığı ve niteliğinin, mekânın planlanması ve tasarımı açısından büyük önem taşımasıdır.

Yapılan araştırmalar sonucunda yarı kamusal alanların fiziksel açıdan kullanımına yönelik bulgular göstermektedir ki, yüksek ve orta gelir grubunun yaşadığı site tarzı yaşam içerisinde kurgulanan ortak kullanım alanları kullanıcılarına her türlü kentsel donatı ve imkânları sunmaktadır. Ancak sosyal ilişkilerin fiziksel çevre ile doğrudan ilişkili olduğu düşünüldüğünde, site tarzı yaşamda sosyal ilişkilerin belirli bir resmiyet içerisinde gerçekleşmekte ve kullanıcılar ortak kullanım mekânlarını sadece günlük gereksinimlerini karşılayan bir mekân olarak

algılamaktadır. Oysa konut yakın çevreleri günlük ihtiyaçların karşılandığı alanlar olmanın yanı sıra sosyalleşme sürecine de katkı sağlayan kentsel mekânlardır.

Buradaki temel sorun tüm kullanıcılar için aynı tür mekânların üretilmesidir. Düşük gelir grubunun yaşadığı siteler, dile getirilen bu sorunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Gelir durumuna paralel olarak kentsel mekânların mekân hiyerarşisine göre yeterince tanımlanamamış olması o mekânın kullanıcı-mekân etkileşimini olumsuz yönde etkilemekte, ortaya kullanım sürekliliği olmayan, niteliksiz mekânlar çıkmaktadır. Bütün bu etkenler o mekânın yaşanabilir olmasına engel teşkil etmektedir. Bu noktada kentsel planlamada tasarım yapılırken, kullanıcı-mekân etkileşimini temel alan, fiziki çevre ile sosyal yapının birlikte kurgulandığı bütüncül bir mekân anlayışı doğrultusunda tasarlanmalıdır.

Sokak düzeninde ise araştırma açısından önem taşıyan en önemli tespitlerden birisi sokağın, mevcut dokunun verdiği kısıtlamalara rağmen, kullanıcı ile arasında süregelen güçlü bir etkileşimin olmasıdır. Bu etkileşimin devamının sağlanması ve kullanıcıya daha nitelikli bir yaşam alanı sunması için kullanım türüne bağlı olarak kentsel donatılarla desteklenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Başka bir anlatımla, “sokak”, fiziksel bileşenler açısından yeterli hale getirildiğinde tüm gelir grubundaki kullanıcılar için en uygun kentsel mekân olma özelliğindedir.

Kentsel planlamanın temel kuramı o kentin, en iyi yaşam kalitesine ulaşmasını sağlamaktır. Bunun için kent ortamındaki sosyal ve fiziksel çevre ile ilgili bileşenlerin bütünlük bir biçimde etkileşimde olması gerekmektedir. Yapılan bu çıkarsamalardan da anlaşıldığı üzere kent ortamında nitelikli kentsel mekânın kurgulanmasında öncelikli olarak kullanıcı-mekân etkileşimi göz önünde bulundurulmalıdır.

Özetle, kent içinde barındırdığı kentliler ve bunların yansıttığı kültür ve yaşam biçimiyle yaşayan bir organizmadır. Kentin yaşayabilmesi, büyüebilmesi ve gelişmesi için söz konusu planlamanın bir mekânlar bütünlüğü içerisinde ele alınması gerekmektedir. Konut, sokak ya da ortak kullanım alanları ve bunu izleyen

mekân hiyerarşisi arasındaki mekânsal ilişkilerin doğru kurgulanması gerekmektedir. Bu anlamda, çalışma açısından vurgulanması gereken temel bulgu, her tasarım yaklaşımının tüm gelir ve kullanıcı grupları açısından uygun olmayabileceğidir. Dolayısıyla, site tarzı yaşamın, farklı gelir grupları açısından ortaya çıkaracağı mekânsal kullanılabilirlik sorununun tasarım sürecinde göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ayrıca, mekân kültürümüzün en önemli öğelerinden biri olan, ancak, bugünkü mekân arayışları içerisinde önemini yitiren sokağın fiziksel yetersizlikleri ortadan kaldırıldığında, tüm gelir gruplarındaki kullanıcıların mekândan beklentilerini karşılayan niteliği bir diğer önemli bulgudur. Bu anlamda, planlama sürecinde, sokak oluşumuna olanak veren mevcut değerlerin korunması ve fiziksel anlamda yarı kamusal yaşamın kalitesini arttıracak çözüm önerilerinin ortaya konulması gerekmektedir.

BÖLÜM-7 KAYNAKÇA

- Alkan, A, (1994), “Konya Tarihi Kentin Planlama Sorunları”, Konya.
- Alver, K,(2007) ,“ Steril Hayatlar” Hece Yayınları, Ankara.
- Aktüre,S,(1997), “Anadolu’da Bronz Çağı Kentleri”, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Ashihara, Y, (1970), “Exterior Design In Architecture”, Van Nostrand Reinhold Company, New York.
- Bailey,D, (1994), “Methods Of Social Research”, The Free Pres, New York.
- Bakan, K, Konuk, G,(1987), "Türkiye'de Kentsel Dış Mekânların Düzenlenmesi", TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Balcı, A,(2001), ‘Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler’, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Bassett, K., Short, J.R., (1980), “Housing and Residential Structure-Alternative Approaches”, Routledge&Kegan Paul Ltd, London,19-21.
- Batkın, G,(1993) “ *Kentsel dokuda sokak kavramı ve değişim süreci İstanbul’ dan seçilen örnek alanlar üzerinde bir değerlendirme* ” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Baykara, T, (2003), “Anadolu Selçukluları Döneminde Konya”,*Tarih ve Kültür Başkenti Konya İçinde* ,Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları,Konya.
- Bilsel, G, (2006), “Kentsel Tasarım İlkeleri Dersi”, Yüksek Lisans Güz Dönemi Basılmamış Ders notları, Selçuk üniversitesi, Konya.
- Bilsel, G, (2007), “Mekân Bilim ve Toplumsal Boyut Dersi”, Yüksek Lisans, Güz Dönemi Basılmamış Ders Notları, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bumin, K, (1998), “Demokrasi Arayışında Kent”, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Büyük Larousse Sözlük Ve Ansiklopedisi (1986), Interpress Yayınları, Cilt:13, Sf:7948, İstanbul.
- Carmona, M., Health, T., Oc, T., Tiesdeil, S. (2004a), “Social Dimension”, ‘Public Places - Urban Spaces’ (The Dimensions of Urban Design), The Architectural Press, London, 106-130.

- Carmona, M., Health, T., Oc, T., Tiesdeil, S. (2004b), “Visual Dimension”, ‘Public Places - Urban Spaces’ (The Dimensions of Urban Design), The Architectural Press, London, 130-165.
- Corbusier, L, (1998), “Towards A New Architecture”, Plant A Tree, Printed And Bound In Great Britain.
- Cullen, G.,(1986) The Concise Townscape, The Architectural Press, London, 17-19.
- Çağlar, N,(1992), “Konut Alanları Ve Alışveriş Merkezlerindeki Kent Sokaklarının Çağdaş Tasarımları Üzerinde Bir Araştırma”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çalışkan, O,(2006) “Sokağı Anlamak ya da Toplumsal Ben’in Yeniden Keşfi: Kentsel Sokaklar ve Kentsel Ritüeller”,TMMOB şehir plancıları odası yayını, Planlama Dergisi Sayı:36, Sf:163–168.
- Çelik, Z, Favro, D, Ingersoll, R, (2007), “Şehirler ve Sokaklar” , Kitap Yayınevi, İstanbul.
- Çevik, S, (1991), “Mekan – Kimlik - Kimliklendirme, Trabzon Sokak Örneği”, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Erdönmez, E, Akı, A, (2005), “Açık kamusal kent mekânlarının toplum ilişkilerindeki etkisi ” , YTÜ Mim. Fak. E- Dergisi, Cilt:1,Sayı:1.
- Eryoldaş, A, (1999), “Postmodern Anlayış İçinde Kentsel Tasarımın Yeri”, 10.Kentsel Tasarım Ve Uygulamalar Sempozyumu, M.S.Ü. , İstanbul, (Sf:46-58).
- Gallion, Arthur B, (1986), The Urban Pattern, “City Planning and Design”,Van Nostrand Reinhold Company, Newyork.
- Gökgür, P, (2006), “Rezidanslar ve Gentrified Konutlar”, ‘İstanbul’da Soylulaştırma’, ‘Eski Kentin Yeni Sahipleri’ (Der:D.Behar,T.İslam), İstanbul Bilgi Üniversitesi yayınları, (Sf:143-146).
- GLC Study, (1978), “An Introduction To Housing Layout”, The Architectural Pres, New York.
- Gür, Ş ,(1996), “Mekân Örgütlenmesi”, Gür Yayıncılık, Trabzon.
- Jacobs, J , (1961), “The Death And Life Of Great American Cities”, Random House, New York.

- Krier, R, (1984), “Urban Space”, Rizzoli International Publication, 1979, New York.
- Meşhur, Ç, (2004), “*Arazi ve Arsa Düzenlemesi Yaklaşımlarının Kentsel Mekân Oluşumu Üzerindeki Etkileri; Konya Kent Örneği*” , Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Meşhur, Ç, M, Özparlak,F, (2008), “*Değişen Mekân Anlayışına Direnemeyenler; Konya Kentinden Sokak Örnekleri*”, 32.Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu ‘Kentsel Yeniden Yapılanma: Kazananlar Kaybedenler’, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Montgomery, J, (1998), “*Making a City: Urbanity, Vitality and Urban Design*, Journal of Urban Design”, Vol 3, No 1.
- Moughtin, C, (1992), “Urban Design: Street and Square”, Department Of Architecture And Planning University Of Nottingham, Part Of Reed International Books, Kent Printed In Great Britain.
- Newman, O.,(1972), “Defensible Spaces”, Mac Millan, Newyork.
- Norberg-Schulz, C,(1971), “ Existence Space & Architecture “ , Studio Vista, Praeger Publishers Inc.London.
- Özbay, E,(1997), “ *Konut Yerleşimlerinde Yapılararası Mekân Düzenleme Esasları*”,Yüksek Lisans Tezi, MSÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan,Z, Bayraktar,N, Görer,N, Tekel,A, (2003), “*Kente Dair Analitik Bir Çözümleme: Sokaklar ‘ilk Yıl Şehir Planlama Atölyesi deneyimi*” ,Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Der., Cilt 18, No 2,sf:17–30.
- Özen, H, Çevik, S, “*Özel-Kamusal Mekân Olgusunun Geleneksel ve Günümüz Yaşama Çevrelerinde İncelenmesi*”, Kültür ve Mekân: Uluslararası VII. Yapı ve Yaşam, Kongresi 25–30 Nisan,1995, Bursa, Bildiriler Kitabı, 83–96.
- Özen, P,(2002), “*Mutual Transformation Of Urban Public Space And Social Life Case Studies From Ankara: 7th Street In Bahçelievler And Bilkent Center*”, METU, M.S. Thesis, Graduate School Of Natural And Applied Sciences, Ankara.
- Özdemir, A, Gülersoy Zeren, N, (2006), “İstanbul’da Yeni Yerleşme Alanlarının Yeni Şehircilik Akımına Göre Değerlendirilmesi”, İTÜ Dergisi, Mimarlık, Planlama, Tasarım, Cilt: 5, Sayı:2, Sf:209–221.

- Özkan, E, (2002), “*Enformasyon Teknolojilerindeki Gelişmelerin Kullanıcı Ve Kent Mekânı Üzerindeki Etkilerinin Kentsel Tasarım Bağlamında İncelenmesi*”, Yüksek Lisans Tezi, MSÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Rapoport, A, (1980), “Human Aspects Of Urban Form” ,Pergamon Pres.London
- Trancik, R, (1986), “Finding The Lost Space & Theo.of.Urban Design”, VN.Reihold.
- Turgut, H, Aksoy, M, Paker, N, İnceoğlu, A, Sağlamer, G, “*Ev ve Sokak*”, Kültür ve Mekân: Uluslararası VII. Yapı ve Yaşam, Kongresi 25–30 Nisan, 1995, Bursa, Bildiriler Kitabı, 153–163.
- Tümertekin, E(1994), ‘Beşeri Coğrafya’, İstanbul Üniversitesi Yayını, İstanbul.
- Yaşlıca, E, (2007), “Kent Meydanının Tarihsel Evrimi” Yüksek Lisans Bahar Dönemi Basılmamış Ders notları, Selçuk üniversitesi, Konya.
- Yıldırım, A, Şimşek, H, (1999), ‘Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri’, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, S, (1996), “Kentsel ve Mekânsal Yapı Çözümlemesi: Kent Oluşum Kuramları ve Kent Çözümlemesinde Temel Dizgeler”, *Edirne Kent Kurgusu ve Mekansal Yapı Çözümlemesi*, Gazi Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Yayın No: 18, Ankara.

EKLER

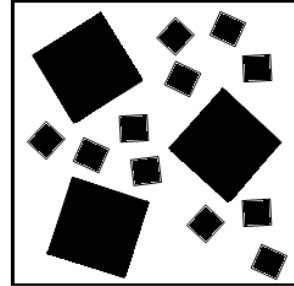
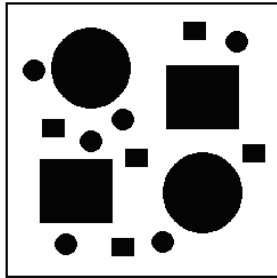
EK-I: GESTALT YASALARI

Gestalt Yasaları olarak ifade edilen ilkeleri irdeleyecek olursak;

1. Benzerlik İlkesi (the principle of similarity)
2. Yakınlık-Bitişiklik İlkesi(the principle of proximity-nearless)
3. Süreklilik İlkesi (the principle of continuity)
4. Biçim/Zemin İlkesi(the principle of common figure and common ground)
5. Kapalılık/Tamamlanma İlkesi(the principle of closure)
6. Simetri İlkesi(the principle of symmetry)
7. Yön İlkesi(the principle of orientation)
8. Kuşatılmışlık ilkesi(the principle of enclosure)
9. Kenarların Duyarlığı ilkesi(sense of edges)
10. İyi eğriler ilkesi(the principle of continuation)

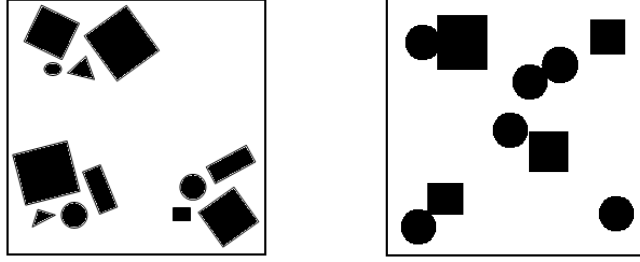
Şeklinde ifade edilirken bunları detaylandırarak olursak;

1.Benzerlik İlkesi (the principle of similarity):

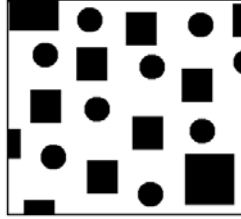
Kentsel mekânda çoğunlukla ve basit olarak kullanılan düzenleme ilkelerinden olan benzerlik, yapıların, tasarım öğelerinin benzer biçim, renk ve boyutta kullanılması sonucu oluşmaktadır. Benzerlik ilkesi sayesinde bütünlük sağlamak kolaylaşmaktadır ancak bu düzenleme çok kullanıldığı takdirde beraberinde monotonluğu da getireceğinden dengeli bir biçimde tasarlanmalıdır (Bilsel,2007,Carmona ve diğ., 2004b).

2.Yakınlık-Bitişiklik İlkesi(the principle of proximity-nearless):

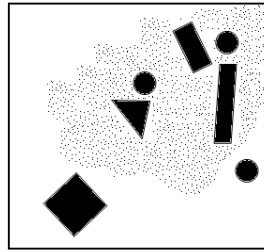
Tek bir bina mekânı tarifleyemez, sadece boşlukta bir nesnedir. Bu bağlamda hem görsel sürekliliği sağlamak hem de mekan kalitesini arttırmak için tasarım öğelerinin birbirine yakın konumlandırılmasıdır (Bilsel,2006,Carmona ve diğ., 2004b).

3.Süreklilik İlkesi (the principle of continuity):

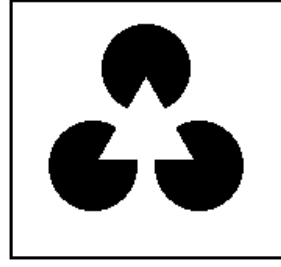
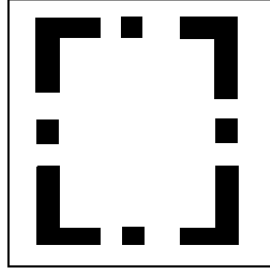
Kentsel ortamdaki nesnelerin bulunduğu konumdaki hareketin tekrarlamayla ya da harmonik ritimle oluşturduğu sürekliliktir. Benzerlik ilkesiyle ilişkilendirilir (Bilsel, 2007, Carmona ve diğ., 2004b).

4.Biçim / Zemin İlkesi (the principle of common figure and common ground):

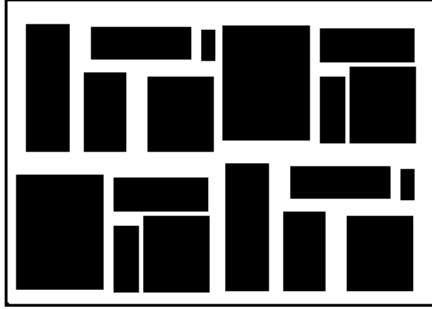
Ortak bir alan oluşturmak için, eğer ki o alan kolaylıkla algılanmıyorsa yada daha çeşitli ve kompleks bir çevre sunuyorsa binaların biçimi o mekanın daha kolay algılanmasını ve mekanın kalitesinin artmasını sağlamaktadır (Bilsel, 2007, Carmona ve diğ., 2004b).

5.Kapalılık/Tamamlanma İlkesi(the principle of closure):

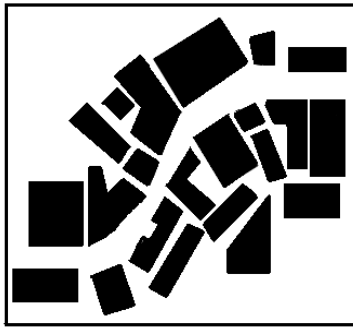
Daha kontrollü ve etkili mekân hissinin yaşatılması için uygulanan bir yöntemdir. Bina duvarlarının köşeleri kapatıldığında kapalılık hissi artırılmış olur. Güçlü bir kapalılık duygusu uyandırmanın diğer bir yolu da mekândaki açıklıkların planlanmasıdır. Yollar direkt olarak mekânı delip geçmiyorsa, ilgi uyandıran ve yayaları mekâna çeken bir etki oluşturmaktadır (Bilsel,2007,Carmona ve diğ., 2004b).

6.Simetri İlkesi(the principle of symmetry):

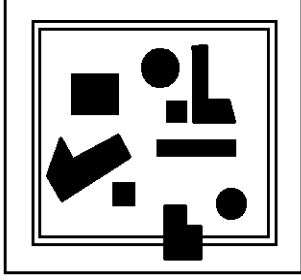
Parça – bütün mekân ilişkisinin en çok hissedildiği ilkelerden biridir. Kentsel mekânda yapılan tasarımların belirli düzeyde tekrarlanması o mekânın bütün bir biçimde algılanmasını sağlamaktadır (Bilsel, 2007,Carmona ve diğ., 2004b).

7.Yön İlkesi(the principle of orientation):

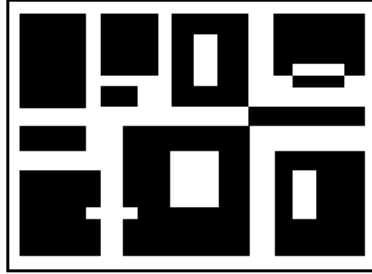
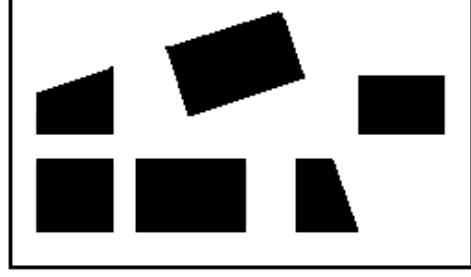
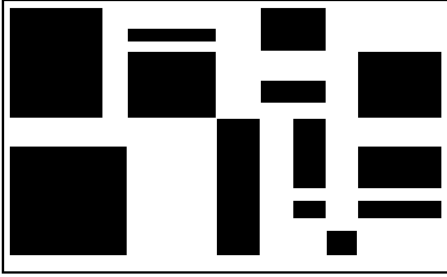
Kentsel ortamda mekân hissinin yaşatılabilmesi, o mekânın sürekliliğinin sağlanması ve yönünün vurgulanması için uygulanan yöntemdir (Bilsel, 2007, Carmona ve diğ., 2004b).

8. Kuşatılmışlık ilkesi(the principle of enclosure):

Kentsel mekândaki öğelerin (bina, peyzaj elemanları vs) bulunduğu zemin, çevre koşulları gibi etmenler doğrultusunda sınırlandırılması ya da tanımlandırılması ilkesidir (Bilsel, 2007, Carmona ve diğ., 2004b).

9. Kenarların Duyarlığı İlkesi(sense of edges):

Yapıların köşelerinin, kenarlarının veya formlarının birbiriyle ilişki içinde olduğu, bir dikdörtgen veya başka açılarla oluşturulmuş mekânların yaratılmasını sağlamaktadır. Kenar duygusu ile mekân duygusu arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Kenarların duygusu kentsel ortamda pozitif mekân duygusunu ortaya çıkarmaktadır (Bilsel,2007, Carmona ve diğ., 2004b).

10. İyi Eğriler İlkesi(the principle of continuation): Burada mekândaki süreklilik kadar uyumluluk devreye girmektedir. Diğer bir ifadeyle karakter benzerliği, dil birliği gibi soyut kavramlar bu ilkeyi kapsamaktadır (Bilsel,2007).

EK-2: ANKET SORULARI

İyi günler Selçuk üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama bölümünde yüksek lisans öğrencisiyim. Tezimle ilgili olarak sokak yaşantısına ve kullanımına yönelik bu çalışmaya sorularımı yanıtlayarak yardımcı olmanızı rica ediyorum.

ANKET SORULARI:

1. Cinsiyetiniz?

1.Bayan () 2.Bay ()

2. Yaşınız?

1. 20-29() 2. 30-39() 3. 40-49() 4. 50 - üzeri()

3. Mesleğiniz?

1. İşçi () 2.Memur () 3. Ev hanımı () 4. Emekli () 5. İşsiz ()
6. Devlet ya da özel sektörde çalışan profesyoneller(avukat, doktor, eczacı, müh.) ()
7. Devlet ya da özel sektör üst düzey yönetici, müdür ()
8. Öğrenci () 9.Esnaf () 10. Diğer.....

4. Eğitim durumunuz nedir

1.Okuryazar () 2.İlkokul mezunu () 3.Ortaokul mezunu ()
4.Lise mezunu () 5.Üniversite mezunu ()

5. Ailenizin toplam geliri ne kadardır?

.....

6. Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?

1. Ev sahibi () 2. Kiracı () 3. Lojman () 4. Diğer

7. Bu semtte oturmanızın temel nedenleri nelerdir?(Birden Çok Seçenek İşaretleyebilirsiniz)

1.Kendi evim () 2.Fiyat olarak uygun ()
3.Muhit olarak seviyorum () 4.Akrabalarımın yakın ()
5.Belediye hizmetleri daha iyi () 6.Otopark olanakları var ()
7.Okula yakın () 8.İşyerine yakın ()
9.Çevrede yeşil alan fazla () 10.Güvenli bir ortam ()
11.Diğer ()Belirtiniz.....

8. Yaşadığınız çevredeki insanların gelir ve eğitim durumunu genel olarak değerlendirirseniz daha çok hangi statüde yer alırlar?

1.Düşük () 2.Orta () 3.Yüksek ()

9-10-11-12-13-14-15 soruları 1'den 5'e kadar ölçekte değerlendiriniz.

9. Oturduğunuz konutunuzdan ne ölçüde memnunsunuz?

○ 1 2 3 4 5 ○
Hiç Memnun Değil Çok Memnun

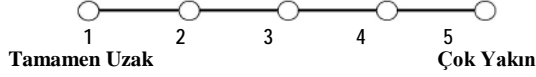
10. Çevrenizdeki yeşil alan ve çocuk oyun alanı yeterliği?

○ 1 2 3 4 5 ○
Tamamen Yetersiz Çok Yeterli

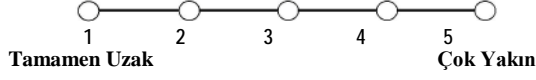
11. Konutunuzun alışveriş mekânına yakınlığı?

○ 1 2 3 4 5 ○
Tamamen Uzak Çok Yakın

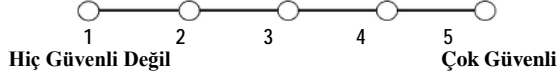
12. Konutunuzun işyerine yakınlığı?

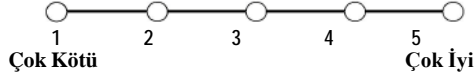
13. Konutunuzun okula yakınlığı?

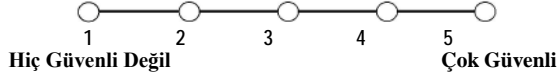
14. Yaşadığınız çevreyi güvenli buluyor musunuz?

15. Yaşadığınız çevredeki arkadaşlık-komşuluk ilişkilerini değerlendiriniz?

16. Yaşadığınız çevreyi çocuk oyun alanı ve çocuklarınız için güvenli buluyor musunuz?

17. Yaşadığınız çevredeki komşuluk ilişkilerini değerlendiriniz?

	<u>Sık sık</u>	<u>Arasına</u>	<u>Hiçbir zaman</u>
1. Komşularınızla hangi sıklıkta görüşürsünüz?	()	()	()
2. Komşularınıza yemek götürür müsünüz?	()	()	()
3. Komşularınızla birlikte pikniğe gider misiniz?	()	()	()
4. Komşularınızla birlikte alışverişe gider misiniz?	()	()	()
5. Komşularınızla borç para alır ya da verir misiniz?	()	()	()
6. Komşularınız tatile çıktığında size anahtar bırakır mı?	()	()	()
7. Çok özel olmayan sırlarınızı komşularınızla paylaşıyor musunuz?	()	()	()

18. Komşularınızla nerede karşılaşıyorsunuz / bir araya geliyorsunuz?

1. Evlerde () 2. Sokakta () 3. Parklarda ()
4. Çocuk oyun alanında () 5. Alışverişte () 6. Diğer ()Belirtiniz

19. Varsa çocuklarınız nerelerde oynuyor?

1. Evin içinde () 2. Sokakta () 3. Evin bahçesinde () 4. Balkonda ()
5. Çocuk bahçesinde () 6. Çocuğum yok () 7. Diğer ()Belirtiniz

20. Varsa çocuğunuz kimlerle arkadaşlık ediyor?

1. Okul arkadaşları () 2. Sokaktaki arkadaşları () 3. Apartmandaki arkadaşları ()
4. Site içindeki arkadaşları () 5. Diğer ()Belirtiniz.....

21. Bu durumdan memnun musunuz? Neden?

.....

22. Arabanız var mı?

1. Evet () 2. Hayır ()

23. Varsa nereye park ediyorsunuz?

1. Sokak () 2. Otopark () 3. Özel garaj ()

24. Yaşadığınız çevrede geceleri rahatlıkla dışarı çıkabiliyor musunuz?

1. Evet () 2. Hayır ()

25. Yaşadığınız çevrede rahatsızlık duyduğunuz şeyler var mı?(Birden Çok Seçenek İşaretleyebilirsiniz)

- 1.Gürültülü () 2.Güvenli değil () 3.Çocuk sesleri () 4. Otopark sorunu ()
5.Hava kirliliği () 6.Yok () 7.Diğer ()Belirtiniz.....

26. Çevrenizde en çok nelerin eksikliğini hissediyorsunuz? (Birden Çok Seçenek İşaretleyebilirsiniz)

- 1.Yeşil alan () 2.Spor tesisi () 3.Otopark () 4.Komşuluk ()
5.Çocuk oyun alanı () 6. Güvenlik () 7. Diğer ()Belirtiniz.....

27. Sokağınızı hangi işlevler için kullanıyorsunuz? (Birden Çok Seçenek İşaretleyebilirsiniz)

- 1.Alışveriş () 2.Otopark () 3.Komşularla birliktelik ()
4.Yürüyüş () 5.Oyun alanı () 6. Moral buluyorum ()
7.Törenselleştirmeleri yapıyoruz ()
8.Diğer()Belirtiniz.....

28. Evinizden dışarıya adımınızı attığınızda nasıl bir sokak görmek istersiniz?

- 1.Mevcut Sokak düzeni ()
2.Kalabalık, insanların vakit geçirdiği sokak düzeni ()
3.Planlı yerleşmenin olduğu site içerisindeki sokak düzeni ()
4.Yolda yürürken çevremdekileri tanıdığım durup konuştuğum sokak düzeni ()
5.Ağaçlıklı, yaya yolunun olduğu sokak düzeni ()

29. Yaşadığınız mekânı yaşanılabilir kılan nedenler nelerdir?

- 1.Komşularım () 2.Sokak dokusu () 3.Güvenli olması ()
4.Nitelikli bir çevre olması () 5.Diğer () Belirtiniz.....

30. Hangi konut tipinde oturmayı tercih ederdiniz?

1. Bahçeli / müstakil konut () 2.Kent merkezine yakın apartman dairesi ()
3. Kent dışında toplu konut alanı () 4.Güvenlikli site ()
5.Diğer ()Belirtiniz.....

Neden?.....

Hazırlamakta Olduğum Çalışmaya Katkılarınızdan Dolayı Teşekkür Ederim.

SİTE SOKAK

Anket çalışmasının yapıldığı alan:	YÜKSEK GELİR	SİTE	SOKAK
	ORTA GELİR		
	DÜŞÜK GELİR		

- 7-18-19-25-26-27 nolu sorular çoktan seçmeli sorular olup kullanıcılar birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

EK-3 ANKET SONUÇLARI ‘GENEL TABLOLAR’

SPSS yöntemi ile elde edilen sonuçlar aşağıda verilmektedir.

Soru 1: Cinsiyetiniz?

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Bayan	60	50
- Bay	60	50
- Toplam	120	100

Soru 2: Yaşınız?

Yaş Grupları	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
20–29 yaş	27	22,5
30–39 yaş	30	25
40–49 yaş	26	21,7
50-Üzeri	37	30,8
Toplam	120	100

Soru 3: Mesleğiniz?

Meslekler	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- İşçi	6	5
- Memur	14	11,7
- Ev Hanımı	39	32,5
- Emekli	20	16,7
- İşsiz	2	1,7
- Devlet ya da özel sektörde çalışan profesyoneller (avukat, doktor, eczacı, müh.)	10	8,3
- Devlet ya da özel sektör üst düzey yönetici, müdür	5	4,2
- Öğrenci	7	5,8
- Esnaf	12	10
- Diğer	5	4,2
- Toplam	120	100

Soru 4: Eğitim Durumu

Eğitim durumu	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Okuryazar	6	5
- İlkokul mezunu	18	15
- Ortaokul mezunu	16	13,3
- Lise mezunu	42	35
- Üniversite mezunu	38	31,7
- Toplam	120	100

Soru 5: Ailenizin toplam geliri ne kadardır?

Gelir Durumu (TL)	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- 750 ve Altı	25	20,8
- 751-1000	21	17,5
- 1001-1500	17	14,2
- 1501-2000	17	14,2
- 2001-3000	23	19,2
- 3001 ve Üstü	17	14,2
Toplam	120	100

Soru 6: Oturduğunuz evin mülkiyet durumu nedir?

Mülkiyet durumu	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Ev Sahibi	78	65
- Kiracı	40	33,3
- Lojman	-	-
- Diğer	2	1,7
Toplam	120	100

Soru 7: Bu semtte oturmanızın temel nedenleri nelerdir?

Tercih etme nedenleri	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Kendi evim	72	60
- Fiyat olarak uygun	53	44,2
- Muhit olarak seviyorum	38	31,7
- Akrabalarımaya yakın	33	27,5
- Belediye hizmetleri daha iyi	13	10,8
- Otopark olanakları var	13	10,8
- Okula yakın	21	17,5
- İşyerine yakın	21	17,5
- Çevrede yeşil alan fazla	4	3,3
- Güvenli bir ortam	9	7,5
- Diğer	4	3,3

Soru 8: Yaşadığınız çevredeki insanların gelir ve eğitim durumunu genel olarak değerlendirirseniz daha çok hangi statüde yer alırlar?

Gelir Düzeyi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Düşük	38	31,7
- Orta	47	39,2
- Yüksek	35	29,2
Toplam	120	100

Soru 9: Oturduğunuz konutunuzdan ne ölçüde memnunsunuz?

Memnuniyet Derecesi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- 1 (Hiç Memnun Değil)	4	3,3
- 2	11	9,2
- 3	29	24,2
- 4	48	40
- 5 (Çok Memnun)	28	23,3
Toplam	120	100

Soru 10: Çevrenizdeki yeşil alan ve çocuk oyun alanı yeterliği

Yeterlilik Derecesi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- 1 (Tamamen Yetersiz)	22	18,3
- 2	22	18,3
- 3	34	28,3
- 4	33	27,5
- 5 (Çok Yeterli)	9	7,5
Toplam	120	100

Soru 11: Konutunuzun alışveriş mekânına yakınlığı?

Yakınlık Derecesi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- 1 (Tamamen Uzak)	2	1,7
- 2	9	7,5
- 3	36	30
- 4	50	41,7
- 5 (Çok Yakın)	23	19,2
Toplam	120	100

Soru 12: Konutunuzun işyerine yakınlığı?

Yakınlık Derecesi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- 1 (Tamamen Uzak)	6	5
- 2	14	11,7
- 3	43	35,8
- 4	27	22,5
- 5 (Çok Yakın)	18	15
Cevaplamayan	12	10
Toplam	120	100

Soru 13: Konutunuzun okula yakınlığı?

Yakınlık Derecesi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- 1 (Tamamen Uzak)	3	2,5
- 2	6	5
- 3	30	25
- 4	54	45
- 5 (Çok Yakın)	27	22,5
Toplam	120	100

Soru 14: Yaşadığınız çevreyi güvenli buluyor musunuz?

Güvenlik Derecesi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- 1 (Hiç Güvenli Değil)	10	8,3
- 2	16	13,3
- 3	33	27,5
- 4	50	41,7
- 5 (Çok güvenli)	11	9,2
Toplam	120	100

Soru 15: Yaşadığınız çevredeki arkadaşlık-komşuluk ilişkilerini değerlendiriniz?

İlişki Derecesi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- 1 (Çok Kötü)	9	7,5
- 2	20	16,7
- 3	41	34,2
- 4	37	30,8
- 5 (Çok İyi)	13	10,8
Toplam	120	100

Soru 16: Yaşadığınız çevreyi çocuk oyun alanı ve çocuklarınız için güvenli buluyor musunuz?

Güvenlik Derecesi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- 1 (Hiç Güvenli Değil)	9	7,5
- 2	25	20,8
- 3	48	40
- 4	25	20,8
- 5 (Çok güvenli)	5	4,2
Cevaplamayan	8	6,7
Toplam	120	100

Soru 17: Yaşadığınız çevredeki komşuluk ilişkilerini değerlendiriniz?

17.1. Komşularınızla hangi sıklıkta görüşürsünüz?

Görüşme Sıklığı	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Sık Sık	34	28,3
- Arasına	82	68,3
- Hiçbir zaman	4	3,3
Toplam	120	100

17.2. Komşularınıza yemek götürür müsünüz?

Görüşme Sıklığı	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Sık Sık	10	8,3
- Arasına	67	55,8
- Hiçbir zaman	43	35,8
Toplam	120	100

17.3. Komşularınızla birlikte pikniğe gider misiniz?

Görüşme Sıklığı	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Sık Sık	6	5
- Arasına	38	31,7
- Hiçbir zaman	76	63,3
Toplam	120	100

17.4. Komşularınızla birlikte alışverişe gider misiniz?

Görüşme Sıklığı	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Sık Sık	6	5
- Arasıra	49	40,8
- Hiçbir zaman	65	54,2
Toplam	120	100

17.5. Komşularınızla borç para alır ya da verir misiniz?

Görüşme Sıklığı	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Sık Sık	2	1,7
- Arasıra	34	28,3
- Hiçbir zaman	84	70
Toplam	120	100

17.6. Komşularınız tatile çıktığında size anahtar bırakır mı?

	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Sık Sık	10	8,3
- Arasıra	30	25
- Hiçbir zaman	80	66,7
Toplam	120	100

17.7. Çok özel olmayan sırlarınızı komşularınızla paylaşıyor musunuz?

	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Sık Sık	5	4,2
- Arasıra	46	38,3
- Hiçbir zaman	69	57,5
Toplam	120	100

Soru 18: Komşularınızla nerede karşılaşıyorsunuz / bir araya geliyorsunuz?

Komşularınızla nerede karşılaşıyorsunuz/ bir araya geliyorsunuz?		
Karşılaşılan mekânlar	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Evlerde	60	50,4
- Sokakta	70	58,8
- Parklarda	12	10,1
- Çocuk oyun alanında	6	5
- Alışverişte	9	7,6
- Diğer	26	21,8
Cevaplamayan	1	

Soru 19: Varsa çocuklarınız nerelerde oynuyor?

Varsa çocuklarınız nerelerde oynuyor?		
Oynanılan Mekânlar	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Evin içinde	32	26,7
- Sokakta	18	15
- Evin bahçesinde	22	18,3
- Balkonda	2	1,7
- Çocuk bahçesinde	7	5,8
- Çocuğum yok	34	28,3
- Diğer	26	21,7

Soru 20: Varsa çocuğunuz kimlerle arkadaşlık ediyor?

Arkadaş Olduğu Kişiler	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Okul arkadaşları	27	22,5
- Sokaktaki arkadaşları	13	10,8
- Apartmandaki arkadaşları	6	5
- Site içindeki arkadaşları	13	10,8
- Diğer	14	11,7
- Çocuğu olmayan	33	27,5
- Cevaplamayan	14	11,7
- Toplam	120	100

Soru 21: Bu durumdan memnun musunuz? Neden?

Memnuniyet durumu	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Memnun	49	40,8
- Memnun değil	14	11,7
- Çocuğu olmayan	33	27,5
- Cevaplamayan	24	20
- TOPLAM	120	100

Soru 22: Arabanız var mı?

	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Evet	62	51,7
- Hayır	58	48,3
- Toplam	120	100

Soru 23: Varsa nereye park ediyorsunuz?

Araınız varsa nereye park ediyorsunuz?		
Park edilen yer	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Sokak	26	21,7
- Otopark	31	25,8
- Özel garaj	5	4,2
- Cevaplamayan	58	48,3
- Toplam	120	100

Soru 24: Yaşadığınız çevrede geceleri rahatlıkla dışarı çıkabiliyor musunuz?

	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Evet	78	65
- Hayır	42	35
- Toplam	120	100

Soru 25: Yaşadığınız çevrede rahatsızlık duyduğunuz şeyler var mı?

Çevrede Duyulan Rahatsızlıklar	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Gürültülü	39	33,1
- Güvenli değil	40	33,9
- Çocuk sesleri	20	16,9
- Otopark sorunu	20	16,9
- Hava kirliliği	36	30,5
- Yok	36	30,5
- Diğer	3	2,5
- Cevaplanamayan	2	

Soru 26: Çevrenizde en çok nelerin eksikliğini hissediyorsunuz?

Çevrede Duyulan Eksiklikler	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Yeşil alan	64	28,3
- Spor tesisi	42	18,6
- Otopark	14	6,2
- Komşuluk	32	14,2
- Çocuk oyun alanı	24	10,6
- Güvenlik	39	17,3
- Diğer	11	4,9

Soru 27: Sokağınızı hangi işlevler için kullanıyorsunuz?

Kullanım İşlevleri	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Alışveriş	55	45,8
- Otopark	32	26,7
- Komşularla birliktelik	19	15,8
- Yürüyüş	91	75,8
- Oyun alanı	10	8,3
- Moral buluyorum	12	10
- Törenselleştirmemizi yapıyoruz	6	5
- Diğer	1	0,8

Soru 28: Evinizden dışarıya adımınızı attığınızda nasıl bir sokak görmek istersiniz?

	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Mevcut Sokak düzeni	21	17,5
- Kalabalık, insanların vakit geçirdiği sokak düzeni	13	10,8
- Planlı yerleşmenin olduğu site içerisindeki sokak düzeni	36	30
- Yolda yürürken çevremdekileri tanıdığım durup konuştuğum sokak düzeni	20	16,7
- Ağaçlıklı, yaya yolunun olduğu sokak düzeni	30	25
- Toplam	120	100

Soru 29: Yaşadığımız mekânı yaşanılabilir kılan nedenler nelerdir?

	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Komşularım	28	23,3
- Sokak dokusu	3	2,5
- Güvenli olması	8	6,7
- Nitelikli bir çevre olması	47	39,2
- Diğer	34	28,3
- TOPLAM	120	100

Soru 30: Hangi konut tipinde oturmayı tercih ederiniz?

Konut Tipi	Kişi Sayısı	Yüzde Oranı(%)
- Bahçeli / müstakil konut	47	39,2
- Kent merkezine yakın apartman dairesi	19	15,8
- Kent dışında toplu konut alanı	7	5,8
- Güvenlikli site	39	32,5
- Diğer	8	6,7
- Toplam	120	100

EK-4 ANKET SONUÇLARI ‘ÇAPRAZ TABLOLAR’

SPSS yöntemi ile sorular arasında karşılaştırılmalı olarak elde edilen sonuçlar aşağıda verilmektedir.

Soru 10:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Çevrenizdeki yeşil alan ve çocuk oyun alanı yeterliği?					Toplam
		Tamamen Yetersiz	Yetersiz	Orta	Yeterli	Çok yeterli	
SİTE	Düşük		4 %22,2	6 %33,3	6 %33,3	2 %11,1	18 %100
	Orta		2 %8	10 %40	9 %36	4 %16	25 %100
	Yüksek		1 %5,9	5 %29,4	9 %52,9	2 %11,8	17 %100
SOKAK	Düşük	9 %45	7 %35	3 %15	1 %5		20 %100
	Orta	9 %40,9	7 %31,8	3 %13,6	3 %13,6		22 %100
	Yüksek	4 %22,2	1 %5,6	7 %38,9	5 %27,8	1 %5,6	18 %100
Sütün Toplamı		22 %18,3	22 %18,3	34 %28,3	33 %27,5	9 %7,5	120 %100

Soru 14:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Yaşadığımız çevreyi güvenli buluyor musunuz?					Toplam
		Hiç Güvenli Değil	Güvenli değil	Orta	Güvenli	Çok Güvenli	
SİTE	Düşük	1 %5,6	6 %33,3	3 %16,7	7 %38,9	1 %5,6	18 %100
	Orta	1 %4	1 %4	9 %36	13 %52	1 %4	25 %100
	Yüksek	1 %5,9	1 %5,9	2 %11,8	7 %41,2	6 %35,3	17 %100
SOKAK	Düşük	5 %25	4 %20	5 %25	6 %30		20 %100
	Orta	2 %9,1	2 %9,1	8 %36,4	9 %40,9	1 %4,5	22 %100
	Yüksek		2 %11,1	6 %33,3	8 %44,4	2 %11,1	18 %100

Soru 15:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Yaşadığınız çevredeki arkadaşlık-komşuluk ilişkilerini değerlendiriniz?					
		Çok Kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
SİTE	Düşük	1 %5,6	6 %33,3	7 %38,9	3 %16,7	1 %5,6	18 %100
	Orta	1 %4	1 %4	12 %48	11 %44		25 %100
	Yüksek	1 %5,9	3 %17,6	4 %23,5	6 %35,3	3 %17,6	17 %100
SOKAK	Düşük	3 %15	3 %15	4 %20	3 %15	7 %35	20 %100
	Orta	3 %13,6	4 %18,2	8 %36,4	6 %27,3	1 %4,5	22 %100
	Yüksek		3 %16,7	6 %33,3	8 %44,4	1 %5,6	18 %100

Soru 16:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Yaşadığınız çevreyi çocuk oyun alanı ve çocuklarınız için güvenli buluyor musunuz?					
		Hiç Güvenli Değil	Güvenli değil	Orta	Güvenli	Çok Güvenli	Toplam
SİTE	Düşük	1 %5,6	7 %38,9	6 %33,3	3 %16,7	1 %5,6	18 %100
	Orta	1 %4	1 %4	17 %68	6 %24		25 %100
	Yüksek		1 %5,9	8 %47,1	6 %35,3	2 %11,8	17 %100
SOKAK	Düşük	3 %23,1	3 %23,1	4 %30,8	3 %23,1		13 %100
	Orta	3 %14,3	8 %38,1	7 %33,3	2 %9,5	1 %4,8	21 %100
	Yüksek	1 %5,6	5 %27,8	6 %33,3	5 %27,8	1 %5,6	18 %100

Soru 17:

Soru 17.1:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Komşularınızla hangi sıklıkta görüşürsünüz?			Toplam
		Sık Sık	Arasıra	Hiçbir zaman	
SİTE	Düşük	6 %33,3	12 %66,7		18 %100
	Orta	4 %16	21 %84		25 %100
	Yüksek	6 %35,3	11 %64,7		17 %100
SOKAK	Düşük	10 %50	9 %45	1 %5	20 100
	Orta	5 %22,7	16 %72,7	1 %4,5	22 %100
	Yüksek	3 %16,7	13 %72,2	2 %11,1	18 %100

Soru 17.2:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Komşularınıza yemek götürür müsünüz?			Toplam
		Sık Sık	Arasıra	Hiçbir zaman	
SİTE	Düşük	1 %5,6	11 %61,1	6 %33,3	18 %100
	Orta	2 %8	11 %44	12 %48	25 %100
	Yüksek		11 %64,7	6 %35,3	17 %100
SOKAK	Düşük	4 %20	11 %55	5 %25	20 %100
	Orta	2 %9,1	14 %63,6	6 %27,3	22 %100
	Yüksek	1 %5,6	9 %50	8 %44,4	18 %100

Soru 17.3:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Komşularınızla birlikte pikniğe gider misiniz?			Toplam
		Sık Sık	Arasıra	Hiçbir zaman	
SİTE	Düşük	1 %5,6	8 %44,4	9 %50	18 %100
	Orta		6 %24	19 %76	25 %100
	Yüksek		5 %29,4	12 %70,6	17 %100
SOKAK	Düşük	1 %1,7	9 %45	10 %50	20 %100
	Orta	3 %13,6	5 %22,7	14 %63,6	22 %100
	Yüksek	1 %5,6	5 %27,8	12 %66,7	18 %100

Soru 17.4:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Komşularınızla birlikte alışverişe gider misiniz?			Toplam
		Sık Sık	Arasıra	Hiçbir zaman	
SİTE	Düşük		8 %44,4	10 %55,6	18 %100
	Orta	1 %4	12 %48	12 %48	25 %100
	Yüksek		8 %47,1	9 %52,9	17 %100
SOKAK	Düşük	3 %15	7 %35	10 %50	20 %100
	Orta	2 %9,1	7 %31,8	13 %59,1	22 %100
	Yüksek		7 %38,9	11 %61,1	18 %100

Soru 17.5:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Komşularınızla borç para alır ya da verir misiniz?			Toplam
		Sık Sık	Arasıra	Hiçbir zaman	
SİTE	Düşük		5 %27,8	13 %72,2	18 %100
	Orta		3 %12	22 %88	25 %100
	Yüksek		4 %23,5	13 %76,5	17 %100
SOKAK	Düşük		11 %55	9 %45	20 %100
	Orta	1 %4,5	9 %40,9	12 %54,5	22 %100
	Yüksek	1 %5,6	2 %11,1	15 %83,3	18 %100

Soru 17.6:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Komşularınız tatile çıktığında size anahtar bırakır mı?			Toplam
		Sık Sık	Arasıra	Hiçbir zaman	
SİTE	Düşük		6 %33,3	12 %66,7	18 %100
	Orta		2 %8	23 %92	25 %100
	Yüksek		4 %23,5	13 %76,5	17 %100
SOKAK	Düşük	6 %30	7 %35	7 %35	20 %100
	Orta	3 %13,6	8 %36,4	11 %50	22 %100
	Yüksek	1 %5,6	3 %16,7	14 %77,8	18 %100

Soru 17.7:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Çok özel olmayan sırlarınızı komşularınızla paylaşıyor musunuz?			Toplam
		Sık Sık	Arasıra	Hiçbir zaman	
SİTE	Düşük		9 %50	9 %50	18 %100
	Orta		8 %32	17 %68	25 %100
	Yüksek		8 %41,1	9 %52,9	17 %100
SOKAK	Düşük	4 %20	8 %40	8 %40	20 %100
	Orta	1 %4,5	8 %36,4	13 %59,1	22 %100
	Yüksek		5 %27,8	13 %72,2	18 %100

Soru 18:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Komşularınızla nerelerde karşılaşıyorsunuz ya da bir araya geliyorsunuz?					
		Evlerde	Sokakta	Parklarda	Çocuk Oyun Alanında	Alışverişte	Diğer
SİTE	Düşük	11 %31	7 %21	5 %15	3 %9	5 %15	3 %9
	Orta	7 %20	18 %51	3 %9		2 %6	5 %14
	Yüksek	8 %26	6 %19	1 %3	2 %6		14 %46
SOKAK	Düşük	10 %37	15 %56				2 %7
	Orta	12 %41	14 %49			1 %3	2 %7
	Yüksek	10 %31	13 %42	2 %6	2 %6	3 %9	2 %6

Soru 20:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Varsa çocuğunuz kimlerle arkadaşlık ediyor?						
		Okul	Sokak	Apartman	Site	Diğer	Çocuğu Olmayan	Toplam
SİTE	Düşük	2 %11,8	1 %5,9	1 %5,9	5 %29,4	2 %11,8	6 %35,3	17 %100
	Orta	2 %10,5	2 %10,5	1 %5,3	5 %26,3	6 %31,6	3 %15,8	19 %100
	Yüksek	2 %13,3		3 %20	3 %20	3 %20	4 %26,7	15 %100
SOKAK	Düşük	7 %35	5 %25				8 %40	20 %100
	Orta	7 %36,8	2 %10,5			1 %5,3	9 %47,4	19 %100
	Yüksek	7 %43,8	3 %18,8	1 %6,3		2 %12,5	3 %18,8	16 %100

Soru 21:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Bu durumdan memnun musunuz?			Toplam
		Evet	Hayır	Çocuğu Olmayan	
SİTE	Düşük	7 %46,7	2 %13,3	6 %40	15 %100
	Orta	9 %64,3	2 %14,3	3 %21,4	14 %100
	Yüksek	10 %71,4		4 %28,6	14 %100
SOKAK	Düşük	8 %40	4 %20	8 %40	20 %100
	Orta	5 %26,3	5 %26,3	9 %47,4	19 %100
	Yüksek	10 %71,4	1 %7,1	3 %21,4	14 %100

Soru 24:

KONUT TİPİ	GELİR DURUMU	Yaşadığınız çevrede geceleri rahatlıkla dışarı çıkabiliyor musunuz?		
		Evet	Hayır	Toplam
SİTE	Düşük	5 %28	13 %72	18 %100
	Orta	19 %76	6 %24	25 %100
	Yüksek	16 %94	1 %6	17 %100
SOKAK	Düşük	5 %25	15 %75	20 %100
	Orta	9 %41	13 %59	22 %100
	Yüksek	18 %100	-	18 %100

Soru 25:

KONUT TİPİ	Yaşadığınız çevrede rahatsızlık duyduğunuz şeyler var mı?							Toplam
	Gürültülü	Güvenli değil	Çocuk sesleri	Otopark sorunu	Hava kirliliği	Yok	Diğer	
SİTE	9 %15,3	18 %30,5	6 %10,2	8 %13,6	8 %13,6	25 %42,4	3 %5,1	59 %50
SOKAK	30 %50,8	22 %37,3	14 %23,7	12 %20,3	28 %47,5	11 %18,6		59 %50
Toplam	39 %33,1	40 %33,9	20 %16,9	20 %16,9	36 %30,5	36 %30,5	3 %2,5	118 %100

Soru 26:

KONUT TİPİ	Çevrenizde en çok nelerin eksikliğini hissediyorsunuz?							
	Yeşil alan	Spor tesisi	Otopark	Komşuluk	Çocuk oyun alanı	Güvenlik	Diğer	Toplam
SİTE	22 %36,7	22 %36,7	6 %10	17 %28,3	3 %5	16 %26,7	11 %18,3	60 %50
SOKAK	42 %70	20 %33,3	8 %13,3	15 %25	21 %35	23 %38,3		60 %50
Toplam	64 %53,3	42 %35	14 %11,7	32 %26,7	24 %20	39 %32,5	11 %9,2	120 %100

Soru 27:

KONUT TİPİ	Sokağınızı hangi işlevler için kullanıyorsunuz?								
	Alışveriş	Otopark	Komşularla birliktelik	Yürüyüş	Oyun alanı	Moral buluyorum	Törenselleştirmelerimizi yapıyoruz	Diğer	Toplam
SİTE	23 %38,3	18 %30	4 %6,7	46 %76,7	3 %5	7 %11,7	2 %3,3		60 %50
SOKAK	32 %53,3	14 %23,3	15 %25	45 %75	7 %11,7	5 %8,3	4 %6,7	1 %1,7	60 %50
Toplam	55 %45,8	32 %26,7	19 %15,8	91 %75,8	10 %8,3	12 %10,5	6 %5	1 %0,8	120 %100

- 25,26 ve 27. sorular çoktan seçmeli sorular olup kullanıcılar sorulara birden çok cevap vermişlerdir. Bu bağlamda tablolarda görülen yüzde oranları toplam anket sayısına göre değil elde edilen cevaplar içerisindeki sayılara göre oranları ifade etmektedir.

Soru 30:

KONUT TİPİ	Hangi konut tipinde oturmayı tercih ederdiniz					
	Bahçeli/ müstakil konut	Kent merkezine yakın apartman daresi	Kent dışında toplu konut alanı	Güvenlikli Site	Diğer	Toplam
SİTE	24 %40	9 %15	1 %1,7	21 %35	5 %8,3	60 %100
SOKAK	23 %38,3	10 %16,7	6 %10	18 %30	3 %5	60 %100
Toplam	47 %39,2	19 %15,8	7 %5,8	39 %32,5	8 %6,7	120 %100